

TRIFUNA

Cena 150 din

Številka 2

HELMUT NEWTON

TRIBUNA

NOBEN POLICAJ NI IMEL VSTOPA NA UNIVERZO

Nekoč je univerza imela avtonomijo. Na okrogli mizi *Socializem in represija* v Ljubljani 30. oktobra je neki starejši gospod, ki se ni hotel predstaviti, povedal tole: pred vojno so študentje oblepili okna ljubljanske univerze s protidržavnimi plakati. Nadnje so poslali mestne gasilce, da bi z močnimi curki vode iz cistern odstranili plakate z oken. In zakaj niso šli preprosto noter in potrgali plakate z oken? Niso smeli, niso imeli vstopa. Drugič je študente, ki so demonstrirali na ulici, hotela zaustaviti policija. Študentje so se zatekli v stavbo univerze, kjer so bili na varnem. Noben policaj ni imel vstopa na univerzo. Danes se kaj takega sliši neverjetno.

Univerza je danes razbita. Mnogo študentov ne ve, da hodijo na univerzo. Vejo samo, da so na tej in tej fakulteti. Univerza je skupek fakultet, ki jih veže le dejstvo, da so postavljene v istem kraju. Univerza je izgubila svojo avtonomijo.

Vse se je začelo, kot toliko drugih reči, po osvoboditvi. Treba je bilo namreč »spremeniti tradicionalno avtonomijo univerze v duhu socialistične družbe in potreb sodobnega časa«. Težišče je

prešlo z univerze na fakultete. Po nekajletni zmedi je leta 1954 izšel zvezni zakon o univerzah, ki je univerzo določil za skupnost fakultet in fakultete za samostojne zavode, »ki temeljijo na načelih družbenega vodstva«. Nekdanje skupne zadeve so se večinoma razdelile. Fakultete so se administrativno osamosvojile. Ta ureditev se je v naslednjih letih pogosto spreminjala in lepoto popravljala.

Zadnji udarec je bil univerzi zadan leta 1975. Visoko šolstvo (nič več univerza) je postalo sestavni del združenega dela. S tem so na svojstven način pervertirali zahtevo študentov iz leta 1968, naj bo študij priznan kot delo. Povečan je bil »družbeni vpliv za zagotavljanje posebnega družbenega interesa«. Spremenilo se je financiranje visokega šolstva. Zahtevala se je povezava univerze z združenim delom. Univerza je postala servis združenega dela.

V tem času pa je bil zadan tudi udarec avtonomiji študentske organizacije. Dotedanja skupnost študentov je bila razpuščena. Ustanovljena je bila »šesta občinska organizacija ZSMS«, univerzitetna konferenca. »Z novo organizacijo se odpira širši prostor delovanja študentov znotraj družbe,« je ugotavljal takratni predsednik novoustanovljene univerzitetne konference. A ker je študentska organizacija postala del ZSMS, je izgubila svojo avtonomijo. Zato so študentje lahko delovali samo »znotraj družbe«, samostojnega, avtonomnega delovanja pa si niso mogli in si ga še danes ne moremo privoščiti.

Marko Pečauer

PRODAJANJE PRIPADNOSTI

Zapis z nedavne seje Republiške konference SZDL Hrvatske, na kateri so razpravljali o smislu uvajanja članarine v »najmasovnejši« organizaciji, predstavlja radikalen premik v ideološkem delovanju – tako samih institucij oblasti kot njenih masovnih glasnikov. Povod za razpravo so bili nezadostni materialni pogoji, vendar pa je razprava šla v drugo smer in smislu uvajanja članarine dala povsem drug pomen.

»Stalno pobiranje članarine bi ustvarilo drugačen odnos občanov do lastne organizacije, ki bi pomenil svojevrsten izraz pripadnosti.«

Pripombe na zgoraj navedeni citat se vsiljujejo same po sebi: če občani nimajo odnosa pripadnosti, je to organizacijo težko imenovati »njihova lastna«. Dalje, kolikor pri občanah želijo ustvariti drugačen odnos, odnos pripadnosti, to pomeni, da je sedanji odnos ali odnos nepripadnosti ali, v najboljšem primeru, odnos ravnodušnosti. Vse skupaj pa to pomeni, da se doslej ni nič delalo ali (kar je še slabše) da se je delalo tako, da se je ustvarjal odnos nepripadnosti.

Dialektika politične miselnosti ne bi bila to, kar je, če ne bi omogočala ekspres rešitev – v tem primeru je to »stalno pobiranje članarine.« Na prvi pogled bi človek rekel: Dobro, vsi se navežemo na svojega prodajalca kruha, toda ta nam vsaj prodaja znano robo, oni (vodstvo SZDL) pa mi ponujajo izraz pripadnosti! Ob vsej podpori takšni zdravorazumski reakciji vseeno mislim, in to brez cinizma, da je ta razprava radikalna. Zakaj? Najprej citat:

»Zato je treba članarino razumeti predvsem kot priložnost maksimalne mobilizacije, to je aktiviranje širokega kadrovskega potenciala, in pri tem sploh ni važno, ali se bo pobiralo 200 ali 500 dinarjev.«

Članarina, ki naj bi bila na začetku rešitev za materialne težave, postaja torej rešitelj kadrovskih in vseh drugih težav. Subverzivnost razprave je v tem, da izjava »preidimo z besed na dejanja«, ki je najprej postala maksima, potem pa zlizana ideološka fraza, končno poprime svojo pravo obliko: PREIDIMO OD DEJANJ K BESEDAM. Končno je rečeno, da ni bilo nič storjeno, da so vse dosedanje akcije ljudi samo odbijale, da je Socialistična zveza drugorazredna organizacija in da je edini možni način angažiranja »širokega kadrovskega potenciala« prodajanje »izraza pripadnosti« občanom za borih 200 ali 500 dinarjev.

Emil Hrvatini

PODZEMNO TABORIŠČE

VZHOD IZ ZAHODNEGA TISKA
NEWSWEEK, 27. oktobra 1986:

Jurij Orlov, 62-letni fizik in soustanovitelj zdaj že razpadle skupine, ki je nadzorovala izvajanje helsinških sporazumov v Sovjetski zvezi, je preživel devet let v zaporu, na prisilnem delu in v izgnanstvu v Sibiriji zaradi »anti-sovjetske agitacije in propagande«. Sovjetske oblasti so Orlovu dovolile emigrirati v okviru izmenjav, ki so osvobodile tudi Nicholasa Daniloffa. Z Orlovom se je za Newsweek pogovarjal Steven Shabad v New Yorku.

Izveček:

Shabad: Kako ste izvedeli, da boste odšli v izgnanstvo?

Orlov: Okrajni šef KGB in še en njihov človek sta prišla k meni domov. Šef mi je rekel, naj v eni uri spravim skupaj svoje stvari in da avion že čaka. Ko sem vprašal, zakaj, sta rekla: »Midva ne veva ničesar.« Odpeljala sta me v KGB-jev zapor Lefortovo v Moskvi. Kasneje so me poklicali in mi vzeli mere za obleko, da bi v tujini spodobno zgedel. 5. oktobra so naju z ženo posadili na ameriško letalo.

Kakšno je bilo vaše življenje v delavnem taborišču?

Približno polovico časa so me imeli v zaporu znotraj taborišča in približno četrtino ali tretjino časa sem bil v kaznovalni celici. To pomeni, da sem dobil kruh vsak dan, toda običajno hrano vsak drugi dan – in to zelo slabo hrano. Bilo je zelo mrzlo. Tako mrzlo, da ponoči nisem mogel spati, podnevi pa ti spati niso dovolili. Poleg tega je bilo delo zelo naporno, delo, ki ni ustrezalo mojim letom – imel sem jih že 60.

Zakaj so vas izločili?

Ker ne bi popustil. Že na samem začetku sem povedal ženi, da se imam za člana helsinške grupe, in med časom, ki sem ga preživel v taborišču, sem nadzoroval položaj zapornikov. Tako sem pošiljal ven dokumente in apele. L. 1983 sem začel z gladovno stavko za osvoboditev vseh političnih zapornikov. Enostavno sem se ves čas boril.

Kako ste se preživljali v Kobyai-ju, mestu vašega izgnanstva?

Predvsem z lastnimi rokami. Sadil sem krompir. Imel sem rastlinjak, ki so mi ga pomagali zgraditi moji prijatelji fiziki – tam ne morete gojiti ničesar brez rastlinjaka – in imel sem paradižnike in kumare. Kapus sem kupoval na državni posesti in poleti sem lovil krape ter nabiral jagode. Tako je moja majhna pokojnina, 60 rubljev na mesec, zadostovala.

Kako ste se razumeli s tamkajšnjimi ljudmi?

Bilo jim je rečeno, da sem vohun. Sprva so otroci metali kamenje v prikolico, v kateri sem živel. Toda postopoma so vsi spoznali, da sem samo normalno človeško bitje.

Yuri Orlov

BERNARD GOTTFRYD

Right now we are a strong military power—and that's all. In other respects we are a second- or third-rate power

Kakšne spremembe bi radi videli v Sovjetski zvezi?

Prepričan sem, da bi bil za mojo državo najboljši demokratični socializem. Všeč bi mi bila legalna opozicija – katerakoli, razen fašistične. Po možnosti social-demokratskega tipa, ki ga delavci najboljše razumejo – ali celo komunistična opozicija britanskega ali italijanskega tipa. V teku prvih treh volitev bi komunistična partija definitivno porazila opozicijo. Ekonomski upravljalci morajo imeti svobodo manevriranja, imenovati in nadzorovati pa jih ne bi smela komunistična partija, ampak tehnokrati. In morali bi imeli neodvisne delavske sindikate. V tem trenutku smo močna vojaška sila – in nič več. V vseh drugih pogledih pa smo drugo in tretjerazredna sila. Toda če bi SZ izvedla vse reforme, ki sem jih omenil, bi vas prehiteli.

Katere spremembe bi M. Gorbačov lahko uvedel v tej smeri?

Nekaj svobode tiska se je pojavilo v zadnjem letu ali dveh; zelo malo seveda,

toda gre vsaj za premik v pravi smeri. Bilo je nekaj liberalizacije v industrijskem upravljanju. Odobravam njegovo gonjo proti korupciji in posebno proti pijanstvu, ker bodo ljudje tako več mislili, namesto da bi namakali možgane v alkoholu. Toda mislim, da je (Gorbačov) tesno povezan z KGB in da ta ni pripravljena opustiti svoje popolne kontrole. KGB-jevci čutijo, da če bi se to zgodilo, ne bi imeli več česa početi. Nadzorovati morajo popolnoma vse, toda v tem primeru Gorbačov ne bi mogel narediti koraka naprej.

Kakšne so možnosti za sovjetsko disidentsko gibanje?

Upam, da bo naslednja faza potekala v delu med delavci v industriji in drugimi navadnimi ljudmi – (pa čeprav bi bilo potrebno) z ilegalnimi sredstvi. V taborišču sem srečal ljudi, ki so želeli ustvariti drugačen tip KP. Med sovjetskimi delavci ne bi bila popularna nobena meščanska stranka.

Kakšne so možnosti za izpustitev Andreja Sharova?

Mislim, da bi se to lahko zgodilo. Če bo Saharov podpisal izjavo, da ne bo razkril nobenih skrivnosti, jih res ne bo. Poleg tega te verjetno niso tehnološke narave. Mislim, da gre za skrivnosti glede tega, kako so bile stvari narejene (sovjetski program H-bombe), torej politične skrivnosti. Tehnološke so definitivno zastarele, toda politične ne bi smele biti. Vse v zvezi s tem, kako urijo moči, je skrivnost, čeprav je to v kontradikaciji s helsinškim finalnim aktom. Stopnja zaupnosti v SZ je takšna, da celotno državo pretvarja v podzemno taborišče s pogledom na ostali svet.

Kako naj se po vašem mnenju Washington vede do Moskve?

Vi nimate zapletene policije, ki bi računala z možnimi (ruskimi) premiki v to ali ono smer. Imam vtis, da vas naši ljudje lahko izigrajo. Naučiti se morate zelo preračunljivo voditi svojo igro, ne da bi omahovali med eno in drugo stranjo. Ni se vam treba bati (nepopustljivosti); SZ bo pristala na koncesije. Kontrola orožja je nujna, hkrati pa mora kdo poskusiti tudi z gradnjo baze zaupanja. Ta pomeni resnično varnost.

Prevedla Alenka Zupančič

BUTN TRIBUNA

GLASUJMO ZA - DA BO TUDI JUTRI SAMOPRISPEVEK

23. novembra bo v Ljubljani referendum o četrtem samoprispevku v ljubljanskih občinah. Program naj bi zagotovil, da bo v našem glavnem mestu »tudi jutri življenje«. Toda ali gre pri vsej stvari zares za čistejšo okolje, ali predvsem za kontinuiteto neselektivnega pobiranja denarja za krpanje raznoraznih proračunskih lukenj?

MJUZOMAT

CHRISTIAN DEATH

Koncert losangeleških darkvejerjev, ki je bil 22. oktobra v Festivalni dvorani, je močno pretresel naše sodelavce. Kar tri prispevke v zvezi z bandom in njihovim nastopom objavljamo, posebej pa priporočamo v branje **Post mortem**.

KDO JE KDO NA NEODVISNI SCENI

Drugi del prikaza dela in delovanja neodvisnih založb.

Intervju: **DAVID BYRNE**

»... Rad bi verjel, da tam nekje zunaj živijo bitja, pametnejša od nas...« Ali ni David Byrne sam eden izmed teh tujcev od tam zunaj?

TRIBUNA

TRIBUNA št. 2, leto XXXVI, sreda 12.11.1986

Glasilo UK ZSMS

UREDNIŠTVO: Andrej Rus (glavni urednik), Robert Botterl (odgovorni urednik), Tomi Gračanin (letalec), Iztok Aberšek (kulturnik), Marko Pečauer, Vid Snoj (lektoriranje), Zdravko Papič in Sena Sarkič (preltom in oblikovanje)

poslanih rokopisov in fotografij ne vračamo

TISK: Tiskarna Ljudska pravica, Priprava BEP Dnevnik
Naklada 5000 izvodov, cena številke: 150 din. Oproščeno temeljnega davka za promet po sklepu št. 421-170 z dne 22. januarja 1973.

NASLOV UREDNIŠTVA: Kersnikova 4, Ljubljana, telefon: 319-496. Javni sestanki uredništva so ob sredah ob 18. uri.

ČASOPISNI SVET: Danilo Turk (predsednik), Marta Macedoni, Jasmin Držanič, Bojan Klenovšek, Ida Novak, Aleš Kardelj, Breda Papež, Bogomir Kovač, Boris Kononenko, Marko Gašperlin.

Popust za domače goste velja tudi na drugih področjih. Po pisanju *Mladosti* naše »de luxe« prostitutke tujcem računavajo od 100 do celo 1000 dolarjev, medtem ko ugledni domači klijetni pridejo skozi (oziroma noter) za borih 15.000 do 20.000 dinarjev.

Seveda pa so to cene, ki veljajo v najvišjem in najbolj maloštevilnem razredu. Drugače ima več kot polovica naših prostitutk komaj osnovno šolo, več kot petina pa je nepismenih. Večina jih svojo raboto opravlja kar v parkih ali ob slabem vremenu – po stopniščih in kletih, cene njihovih uslug pa so sprejemljive tudi za študentski žep – 1.000 do 3.000 dinarjev.

Jugoslovanski tisk pretresa poštenost določenega Svetislava Petrovića iz Kikinde, ki dela kot vratar v tamkajšnjem hotelu Narvik. Petrović je namreč našel 3500 dolarjev, poiskal lastnika, nekega Američana, mu denar vrnil in zavrnil nagrado. Svetislav Petrović ima 32 (dvaintrideset) let delovne dobe in plačo 40.000 (štiri stare milijone) dinarjev.

Sarajevski mladinski časopis *Naši dani* si je omislil mini raziskavo med tamkajšnjimi študenti. Med drugim so jih spraševali, kaj bi bili najraje po poklicu. 16 od triinpetdesetih bi bilo najraje lastnik »kafiča«. Na vprašanje, zakaj so se odločili za omenjen poklic, jih je petintrideset zagotovilo, da iz ljubezni do poklica.

Anketirani študenti so morali napisati tudi nekaj stavkov o treh osebah: Ivu Loli Ribaru, Bori Đorđeviću in Hašimu Redžepiju. S prvima dvema ni bilo težav, Redžepi pa je bil popolna skrivnost za dvainpetdeset izprašancev – le neka študentka je zapisala, da je boksar.

Hašim Redžepi je drugače predsednik Zveze socialistične mladine Jugoslavije.

Z nekoliko drugačnim športom se v prostem času ukvarjajo člani vodstva federacije in inozemski močotci. O tem piše osiješki mladinski list *Ten*, ki zatrjuje, da se z lovom na jelene v Baranji ne zabavajo lokalni občinski funkcionarji. Da je zadeva vseeno predraga, pravijo. Dopisniki omejenega časopisa so obiskali dvorec Tikveš, kamor je do leta 1979 zahajal Josip Broz. Tam zdaj bivajo zgolj na četku navedeni izbranci. Za naše voditelje in ta objekt je letos iz zveznega proračuna kapnila nova milijarda, tujci pa plačujejo naslednje cene: enodnevno bivanje v starem delu dvorca stane 1500 DM, medtem ko doplačilo za uporabo novega dela znese do 1500 DM. Objekt lahko sprejme največ 10 ljudi, vsak pa mora doplačati še 160 DM za penzijsko oksrsebo. Za trofejo (če kaj zadane, posebej doplačati, poravnati pa mora tudi druge stroške lova. Cene rogovja se gibljejo med 30.000 in 5000 mark. Domači gostje streljajo 30 % ceneje.

Zvezni mladinski list *Mladost* seveda ne more mimo nogometa. V zadnji številki se iz prve zvezne seli v vojvodinsko ligo. V tem rangu igra klub Polet iz vasi Nakovo pri Kikindi. Čeprav gre za nepomembno moštvo, ki ima na tekmah po dvesto gledalcev, je v klubu sedemnajst stalno zaposlenih delavcev. Sredstva dobivajo na nekoliko ne navaden način: V Kikindi so odprli gostišče, kjer vsak večer organizirajo tombolo. Kljub temu pa je klub v izgubah, medtem ko si člani uprave na klubske stroške nabavljajo to in ono.

ŠTUDENTOM JE ZDAJ VSEENO

Torej. Da ne bomo prodajali starih zemelj, le na kratko. Intervju z Meto Hočevar naj bi pogrnil epilog dogodkov, o katerih je ta časopis s svojo posebno številko že obilo spregovoril: bojkot na AGRFT.

● **Izhodiščna točka tegale pogovora je julijski direndaj na Akademiji, naravnano pa je predvsem v posledice teh dogodkov, v njihov epilog. Vseeno me zanima vaše videnje teh dogodkov...?**

HOČEVAR: Kot veste, pedagogi nismo bili dobro informirani, kaj se godi, tako da sem lahko le post festum neke stvari ocenila, tudi glede na zahteve, oz. na pogoje, ki sem jih imela ob tem, ko so me študentje zaprosili za VD – jevstvo. Kot veste, so bili ti pogoji postavljeni tako študentom kot tudi ustanovitelju. Ob teh pogojih, pravzaprav šele pozneje, se je izkazalo, da ves ta direndaj, s kakšno drugo besedo je takratno stanje res tudi težko imenovati, v samem izvoru najbrž ni bil kdo ve kako vsebinski, globaln, ker je le imel, če se spomnim tistega študentskega lista, do-

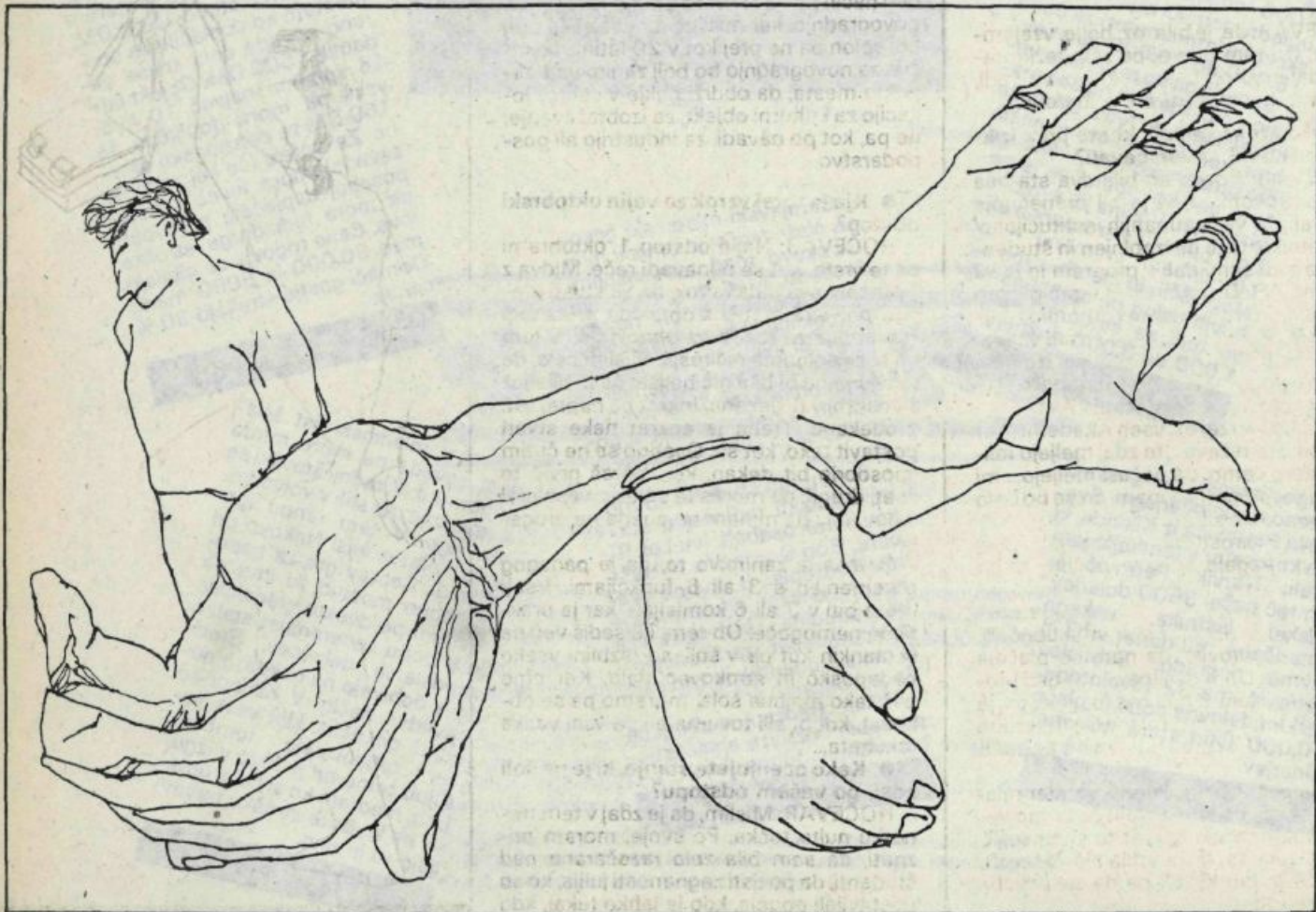
ločene zahteve proti določenim profesorjem, spremembo negativne ocene v pozitivno, zahtevo za frekvence in podobne stvari, ki so sicer za generacijo, za študenta, za določen čas izjemno pomembne. Niso pa, recimo, tako važne, da zdajle, ko z distanco gledava nanje, ne bi videla drugih dosti bolj važnih stvari. Izkaže se, da se je lahko znebit enega profesorja in na način, za katerega tudi mislim, da ni čisto pravi, vendar to ni bistveno, pustiva to... izkazalo se je, da je zelo lahko nekaj razbit; najbrž je bilo stanje na šoli tako, da se je dalo razbijati. Takoj po tem, predvsem pa jeseni, vidimo, da je stvari izjemno težko postaviti nazaj, jih graditi na novo, flikat, ali pa zdraviti.

Če se spomnite, je bil takrat tudi zbor vseh gledaliških delavcev, kjer sicer nisem bila prisotna, kjer so vsi podprli bojkot, veliko jih je bilo pripravljeno pomagat; to je bilo julija, takrat, ko so bile stvari še vroče. Zgodilo pa se je to, kar se dogaja tudi po teatrih, da se predstava, ko je enkrat odigrana, kaj hitro pozabi. Tako je tudi ta bojkot v teh krogih šel dosti kmalu, ne bom rekla v pozabo, skratka, ni bil več

tako popularen. Tako je bilo zelo težko potem v septembru, stvari, ki so bile že skoraj dogovorjene, potem zaflikat... recimo z novimi pedagogi... To je samo ena zunanja plat. mogoče.

Zelo zanimivo je, da je zelo težko pričakovati od velikih strokovnjakov, tako gledaliških kot filmskih, da bi prišli na Akademijo, da bi prišli delat v take pogoje, v kakršnih ta Akademija že ves čas dela, delat redno.

Potem se mi zdi zanimivo to, da študentje v svojih prvih zahtevah niste postavili zahtev, za katere ste se borili skupaj s profesorji, za prostorske probleme in za stvari, ki bi najbrž olajšale marsikakšne zahteve, vezane na vaje in predavanja, ter ostalo delo na šoli. To se je vrnilo šele pozneje. Pozneje je tudi prišlo do zahteve po spremembi VIP-ov (vzgojno izobraževalnih programov), za katere mislim, da so le zahteve v smislu: »dajmo prevert, če to štima«, razen nekaterih, recimo, o splošnem programu, ki ga moramo kot univerza izvajati, za katere pa smo se potegovali tudi profesorji sami.

Mislím torej, da je treba zdajle začeti s trezno glavo delovat.

Ja, še to, če gledamo na stvar s stališča pravil, Univerze, stališča delovanja, vidimo, da vsaka Akademija ali pa fakulteta štima, dokler so soglasja... nikjer in nihče pa ne more povedati, kaj potem, ko enkrat soglasja ni... Vsi pravilniki in statuti veljajo, dokler ni nič narobe, ko pa se obrne... pa ni pravila, kako bi to rešili. Potlej se lahko le usklajujemo. Tak primer je zdaj s Schmidtovo (Malina Schmidt-Snoj), kateri je Univerza dala pozitivno habilitacijo, študentje pa ji jo odrekajo. Pri tem šola lahko le dvigne roke, najbrž... ostane le to, da rečemo, na vrsti je naslednji stadij, predsednik AS (Akademija sveta) skliče prizadete in usklajuje mnenje, mislim, »tje se pa neha«...

Isto je s frekvencami. Cela Univerza je na tem, pri tem naša šola ni nobena specialnost, ampak je vse skupaj... prišla sem do tega, da študent naredi sprejemni izpit, najame dobrega advokata in diplomira. Tudi tako drastično bi se dalo to povedati.

Nobena umetniška šola pa ne more dati garancije, da je nekdo dober umetnik, lahko mu napiše potrdilo, da je umetnik, kar pa ni nobena garancija, to pa zato, ker je tako specifična...

● **Izid bojkota je bil vseeno, kljub navideznemu prepadu med študenti in profesorji, v zadnji fazi le neke vrste vzajemna akcija za novo Akademijo oz. njeno prenavo...**

HOČEVAR: Ja, vsekakor, vendar, parola je zelo hitro vzajemna... ta vzajemna akcija... verjetno mislite tisti skupni zbor študentov in profesorjev...

● **Ja.**

HOČEVAR: Ja, je bila, oz. bolje, vzajemna želja. Od tam naprej pa zelo težko rečem. Zdaj smo od tistega, kar bi vsi radi, kar hočemo konkretizirati, zelo daleč.

● **Kako so se pogoji, ki ste jih z Inkretom postavili, uresničevali?**

HOČEVAR: Pogoji so bili; dva sta bila dana študentom... Prvi je bil prenehanje sodelovanja v vseh zunanjih institucijah v I. in II. letniku, ta je bil izpolnjen in študentje so ga tudi sami dali v program in je bil sprejet na AS. Drugi je bil, da pač prenehajo z bojkotom, kar so takrat tudi storili. Tako da je bilo s študentske strani vse izpolnjeno, oz. obljubljeno, da se izpolne. Naslednji pogoj je bil dan ustanovitelju, naj se zagotovi poseben status Akademije znotraj Univerze, oz. vseh Akademij, ker imajo vse iste težave... to zdaj meljejo mlini, za katere vemo, da počasi meljejo... mi smo dali predloge; jaz upam, da se bo dalo kaj narediti v tej smeri.

Naslednji, prostorski problem. Tukaj nam je pomagala edinole občina, in to predvsem s svojim operativnim obnašanjem, ker se edina zna obnašati operativno, ja, in pa IS (Izobraževalna skupnost), ki nam je zagotovila, da nam bo plačala najemnino za Dom gasilcev, to je tisti prostor... (obnovljeni Dom gasilcev, ki ga je šola s tem šolskim letom dobila v uporabo do nadaljnjega), ki smo ga dobili s pomočjo občine.

To seveda ogromno stane, vendar mislim, da je prav, da stane, kajti če bomo veliko stali, nam bodo enkrat to stvar rešili. Univerza seveda ni naredila nič, razen če rečem, da je del IS, ali pa da so obljube tudi kaj vredne.

● **Se je poleg tega še kaj godilo v vročih pojetnih mesecih?**

HOČEVAR: V glavnem borba za nove prostore. Dobili smo dve stari milijardi, kar pravzaprav ni vse skupaj nič, za obnovevitev že obstoječih prostorov. Mi smo na to takoj reagirali in za ta denar naredili določene spremembe. Kot vidite, smo ukinili upravo in iz nje naredili predavalnico, ki je zdaj največji prostor na šoli. Ukinili smo dekanovo sobo, kjer je zdaj administracija in blagajna. Preselili smo eno skladišče, iz česar bomo naredili čitalnico, preselili knjižnico v klet in jo povezali s tem prostorom, tako da bomo končno lahko prišli do periodike in prostora, kjer človek lahko sam dela, tako študent, kot profesor... Prenovo smo začeli v tretjem nadstropju, kjer smo pridobili tri stanovanjske enote, kar je seveda zmotno mnenje, saj ena taka enota meri 9 kv. m ali skupaj 27 kv. m. Tam je zdaj uprava. Na račun tega smo pridobili nekaj za učni proces. In na tem bomo delali še naprej. Pokrili bomo teraso in iz tega naredili še kaj, tako bo prtiličje namenjeno le študentom, oz. se bo dalo še kaj izboljšati.

Potem so bili pogovori, praktično vsak teden sem bila tukaj in poskušala ... in kar naprej se mi je zdelo, da enkrat počnem nekaj zelo pomembnega, ampak zdaj, oktobra, če pomislim nazaj, sem samo hodila po sestankih, od katerih ni nič pametnega ostalo, le razmišljali smo, ali naj bomo v Kazini ali v Križankah, vendar ni bilo nič konkretnega. Tako je to.

Zdaj mislim, da je najpametneje, da skušamo ta objekt, ki ga imamo, postopoma do konca pridobiti, to je realno, na noben način pa ne smemo izgubiti lokacije za novogradnjo, ker mislim, da ta slej ko prej bo, sploh pa ne prej kot v 20 letih... Lokacija za novogradnjo bo bolj zanimiva z aspekta mesta, da obdrži nekeje v centru lokacije za kulturni objekt, za izobraževanje, ne pa, kot po navadi, za industrijo ali gospodarstvo.

● **Kje je torej vzrok za vajin oktobrski odstop?**

HOČEVAR: Najin odstop 1. oktobra ni bil te vrste, kot se ponavadi reče. Midva z Inkretom sva dala ta rok, da se stvari uredijo in je avtomatično poteklo... in jaz tudi nisem bila za to, da ga obnovimo. S tem ne bi popolnoma nič rešili. Mislim celo, da situacija ne bi bila nič boljša, če bi bila jaz še naprej v.d. dekana, Inkret pa naprej v.d. prodekana. Treba je enkrat neke stvari postaviti tako, kot so. Osebo se ne čutim sposobno bit dekan, ker moraš prvič to znat, drugič pa moraš te stvari z veseljem delati. Jaz pa nimam ne enega ne drugega.

Pri nas je zanimivo to, da je pedagog obremenjen s 3 ali 6 funkcijami. Vsak mora biti v 3 ali 6 komisijah, kar je praktično nemogoče. Ob tem, ko sedi več na sestankih kot pa v šoli, se razblini vsako pedagoško in strokovno delo. Ker smo pač tako majhna šola, moramo pa se obnašati, kot bi bili tovarna ali pa vsaj velika fakulteta...

● **Kako ocenjujete stanje, ki je na šoli zdaj, po vašem odstopu?**

HOČEVAR: Mislim, da je zdaj v tem trenutku nulta točka. Po svoje, moram priznati, da sem bila zelo razočarana nad študenti, da po tisti zagnanosti julija, ko so postavljali pogoje, kdo je lahko tukaj, kdo

pa ne, zdaj pristajajo na marsikaj. Naenkrat je vseeno, kdo je dekan, kdo pride, važno je le, da se človek vpiše, ker je zdaj september in oktober, važno, da dobi vse ključke, drugo pa bomo že videli. Zgubljajo se stvari. Pri vsebinskih stvareh bi bilo treba vztrajati...

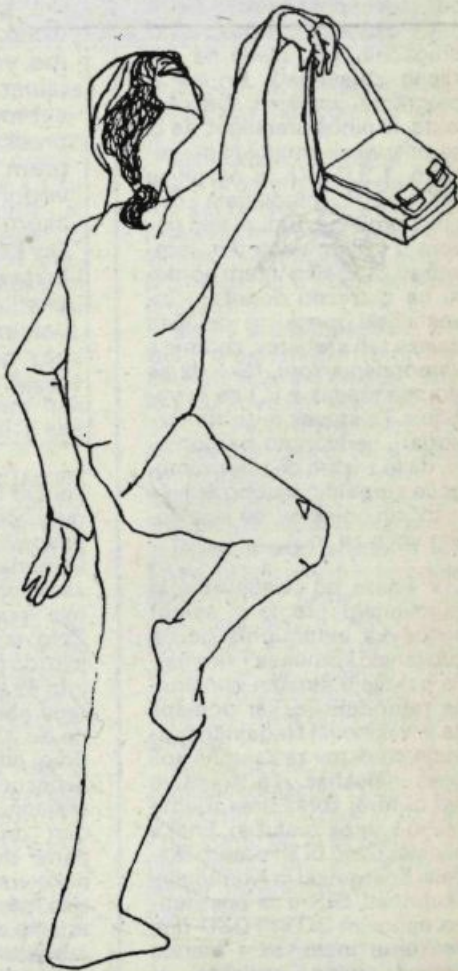
● **Kakor vem, se na tem tudi dela, potekajo se sestanki oddelkov...**

HOČEVAR: Ja, to se je zdaj začelo, tako da je dlje od tega težko govoriti. Zdaj se morajo neke stvari obrniti. Je pa tako, kakršni koli programi bodo napisani, lahko so genialni, v resnici pa je tako, da bodo takšni, kakor bodo profesorji in študentje. To pa je odvisno od okoliščin, od generacije, od vsakega posebej.

● **Menda vas obhajajo misli, da bi opustili delo na Akademiji?**

HOČEVAR: Jaz bi to zelo težko naredila, moram reči. Ampak rada bi se ukvarjala s stroko, torej pedagogijo in scenografijo, ker to s časom že tako v človeka pride, jaz sem tukaj zdaj že 5, 6 let, prej pa sem bila v svobodnem. In zdaj bi šla spet v svobodnega. Enostavno se mi zdi, da institucija postaja balast stroki, pa naj bo to institucija kot teater ali kot Akademija. Mislim pa, da smo zato tukaj, da se bomo pogovarjali o stroki in bova pustila institucijo. Ker če bi me upravljanje zanimalo, bi šla študirat kaj drugega, ne pa tega, kar sem. Ker to, da so se mi ponoči sanjali sestanki, namesto da bi razmišljala o stroki... To me je nekako prizadelo. Spoznanje o sebi in o tistih, ki so okrog tebe...

Gozard Perko

GLASUJMO ZA – DA BO TUDI JUTRI SAMOPRISPEVEK

Če verjamate ali ne, zgornjega naslova nismo pobrali pri gorečih nasprotnikih četrtega ljubljanskega samoprispevka ali programa le-tega.

Izlučili smo ga iz propagandnega ali – kot se lepše reče – informativnega gradiva o taisti zadevi. Takole beremo: »... odločitev za četrti samoprispevek ne pomeni dodatne, nove obremenitve osebnih prejemkov. Gre le za nadaljevanje našega dosedanjega financiranja izbranih nalog in referendumskega ZA...« (Poudarjeni odlomki so izpostavljeni tudi v izvirniki.) Iz iste brošure nadalje izveemo, da »je bil že ob sprejemanju planov do leta 1990 v skupščinah občin in mesta predviden četrti samoprispevek«. Torej ni dvoma, da samoprispevek mora biti, če je že načrtovan. Nobenega dvoma ni tudi o tem, kolikšen bo samoprispevek: 1,5 % neto osebnih dohodkov (ali drugačnih, pač glede na poklicno dejavnost). Ko so iz programa umaknili dva projekta, ni nihče predlagal, da bi se prispevek zmanjšal na, recimo, 1,3 %. Ko je nazadnje MK SZDL predlagala dva nova projekta, tudi ni bilo govora o višjem odstotku, temveč so zapisali: »V tem primeru se ustrezno dopolnijo investicijski zneski in določita deleža teh sredstev, zbranih s samoprispevkom, tako da se skupna sredstva (...) ne povečajo.« Ta stavek je težko razvozlati, nedvomno pa pomeni, da je z istim denarjem mogoče zgraditi poljubno število različnih objektov, če je le dobra volja za to.

V enem od prispevkov, ki zagovarjajo program samoprispevka, avtor ugotavlja, da ljubljanski komunalci »komajda pokrijejo stroške enostavne reprodukcije, kar pomeni, da je v njihovih blagajnah premalo sredstev za kakršne koli nove naložbe«. Ta sredstva naj bi torej zbrali brez izjeme vsi, ki karkoli zaslužijo. Enako neselektivno bi jih potem razdelili Energetski in Komunalni skupnosti, SIS-u za energetiko, njihovim DO in TOZD-om, vsakemu malo, za – menda najbolj nujne projekte. V

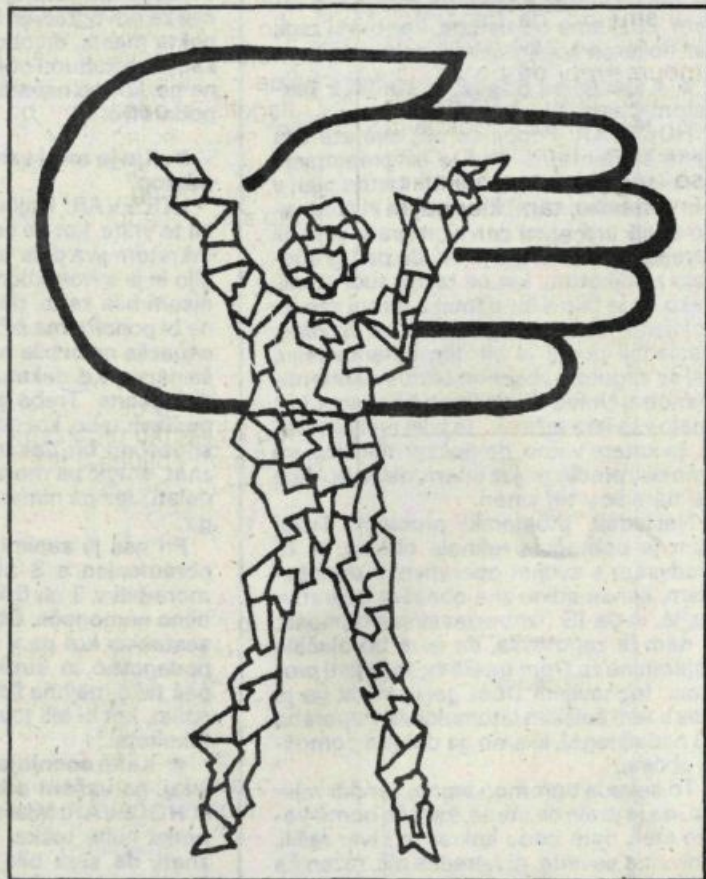
Program četrtega samoprispevka v ljubljanskih občinah je bil naslednji: sanacija Termoelektrarne-Toplarne Ljubljana, gradnja centralne čistilne naprave, gradnja odlagališča komunalnih odpadkov, gradnja objektov in naprav daljinskega ogrevanja in oskrbe s plinom, povezovalni sistem mestnega vodovoda, gradnja lokalnih vodovodnih sistemov in sanacija lokalnih vodovodov, gradnja kanalizacije na območju vodarn, sanacija grajskega pobočja ter komunalna ureditev potniške postaje Ljubljana. Slednja projekta sta sicer umaknjena iz programa, vendar je MK SZDL (sicer predlagatelj samoprispevka IV) predlagala, da bi v program le vključili gradnjo vodohrama na grajskem hribu in predstavitev kanalizacijskega kolektorja ob Vilharjevi cesti, kar sodi k pripravljalnemu delom za gradnjo nove potniške postaje.

končni fazi bi to lahko bilo v redu, če bi bil motto samoprispevka »za bolj polne kase komunalcev in energetikov«, samo da potem verjetno ne bi bilo prav veliko glasov za. Zato nam predlagatelj zatrjuje, da bo s samoprispevkom jutri še življenje; potemtakem brez samoprispevka življenja ne bo. Od kod ima tedaj poldrugi odstotek zaslužka Ljubljančanov moč, da odloča o življenju in smrti? Ker ne vidim druge možnosti, sklepam, da je samoprispevek neke vrste nadnaravna sila. V tem prepričanju me potrjuje tudi lokalni radio, ki je na pismo poslušalca odgovoril, da poleg čistega okolja od sa-

moprispevka pričakuje tudi druge čudeže. Takole so povedali na radiu: »Načelo, naj plačuje tisti, ki je onesnaževanje povzročil, seveda drži. Vendar pa v praksi še vedno raje pogledamo skozi prste nekaterim največjim onesnaževalcem in pustimo, da plačajo tiste najmanjše kazni, kot da bi se reševanja teh problemov lotili celovito. Morda pa se s programom četrtega samoprispevka stvari vseeno spreminjajo.« (Podčrtal T.G.)

Četrti samoprispevek je torej več kot le vodovod, dimnik in čistilna naprava. Podpredsednik Skupščine mesta Ljubljane, tovariš Mušič, na primer enači uspeh referenduma z zmago razuma (v pogovoru, ki ga objavljamo na naslednjih straneh.) Meni pa se zdi, da že od nekdaj učijo, da razum nima nobene zveze z nadnaravnimi silami.

Tomi Gračanin

KJER JE DIM, JE TUDI OGENJ

Mnogo Ljubljančanov pred referendumom o četrtem samoprispevku zanima, kaj se je pravzaprav dogajalo s sredstvi, zbranimi v prvih treh. Rezultat prvih dveh samoprispevkov je – na okroglo – sto različnih objektov, vendar pa vse pogosteje slišimo, da se je med gradnjo kar lep del zbranih sredstev nekje izgubil. Šlo naj bi za 30 % sredstev, česar ni nihče uradno ne potrdil ne ovgel.

Nekoliko drugače je s tretjim samoprispevkom. Od načrtovanih šestintri-desetih objektov, jih pet (dva zdravstvena domova in tri vrtce) še niso začeli graditi. Ti so večidel »zamaknjeni« v naslednje desetletje, denar pa naj bi čakal na posebnem računu. Tudi ob predpostavki, da verjamemo, da denar res »čaka«, se zdi dovolj samoumevno, da bo za današnjo ceno vrtca čez nekaj let mogoče postaviti kvečjemu temelje. In zakaj so gradnjo »zamaknili«? Enostavno: tam, kjer naj bi gradili vrtce, ni otrok. Načrtovalci so se uštel. Predvideli so nove soseske, pa jih ni, mladi Slovenci se ne rojevajo v načrtovanih količinah ali pa ne na pravem kraju. Kdor dela, se pač

moti. Posebej še, če napa-ke plačuje kdo drug.

Sicer pa so se taisti načrtovalci v zvezi z vrtci motili tudi pred tem. Popolnoma jih je presenetilo dejstvo, da otroci odraščajo in da tako mnogi objekti, zgrajeni s samoprispevki, niso več polno zasedeni. Krasno bi bilo, ko bi lahko zdaj služili kakšnemu drugemu namenu, toda joj – projektirani so tako, da lahko služijo le vrtcu in ničemu drugemu. O kakšni večnamenskosti, ki bi morala biti ena osnovnih predpostavk tovrstnih projektov, ni takrat nihče razmišljal. Se zgodi.

Ali bodo načrtovalci objektov četrtega samoprispevka uspešnejši od predhodnikov? Težko, saj že zdaj obstajajo pomisleki, recimo, v zvezi s tehnologijo in lokacijo najzahtevnejšega projekta, centralne čistilne naprave. Odlagališče odpadkov bo spet samo odlagališče in bo prej ali slej potrebno sanacije, poleg tega pa bodo s tridimi odpadki mešali mineralizirano blato iz čistilne naprave, ki ga bodo iz Zaloga na Barje prevažali s tovornjaki. Spet nam torej ponujajo kratkoročne in enostranske rešitve. In če se povrnemo k začetku tega zapisa: Ali nam obljuba o družbenem nadzoru glede izvrševanja programa in fraza iz propagandnega besedila *Za četrti samoprispevek*, da »morajo (saj veste, kdo – op. p.) vsak zase in vsi skupaj odgovorno skrbeti za obveščanje občanov in delovnih ljudi vseh petih ljubljanskih občin«, zagotavljata, da se čez pet let ne bo ponovno govorilo o odstotku sredstev, ki so se izgubila?

Tomi Gračanin

VAŠE MNENJE

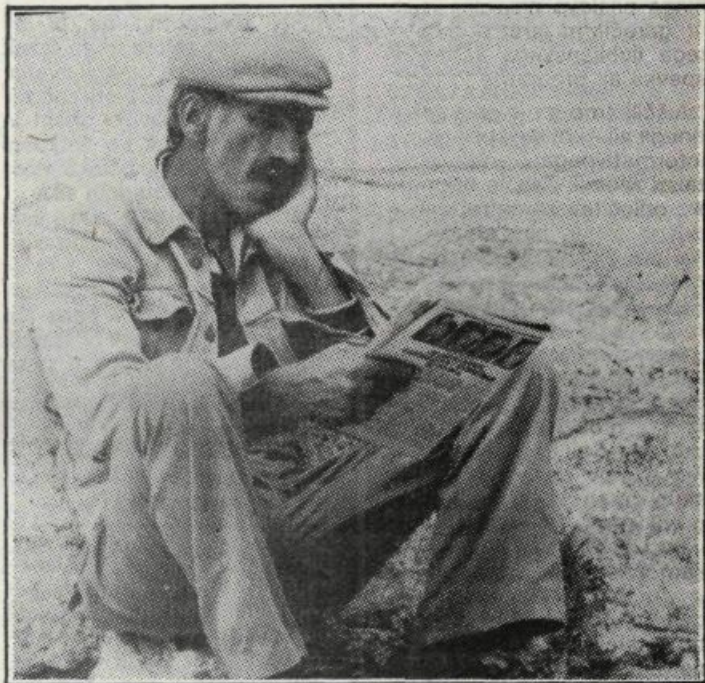

foto Jani Pintarč

Z magnetofonom smo se odpravili na ulico, da bi od mimotočih izvedeli, ali so seznanjeni s programom četrtega samoprispevka, ali so se udeležili javnih razprav in kakšno je njihovo stališče do samoprispevka. Ni nas preveč presenetilo, da večina ni sploh ničesar vedela ali ni hotela odgovoriti na vprašanja. Tako vam pač ponujamo v branje, kar je bilo uporabnega na traku. Verjetno boste tudi sami opazili, da je bila le ena občanka izrecno ZA.

Srednješolec: Vem, da hočejo denar za okolje, da bo zrak čist in to... V javnih razpravah? Sploh ne vem, kaj je to! Meni je tako ali tako vseeno, saj plačajo ta stari...

Upokojenec: Ja, dobili naj bi novo postajo, pa grad naj bi obnovili, pa toplarno bojo uredili, da ne bo take svinjarije v zraku. Ampak se mi zdi, da ljudje niso bili za vse to. Veste, sem prestar za te reči, o tem naj mladi razpravljajo. Meni se ne zdi prav, da trgajo, ko imamo že tako nizke pokojnine.

Mlajša ženska: Ja, približno poznam program, saj je tako vsak dan po časopisih. Vem, da ljudje niso hoteli plačati za postajo in grad. V javnih razpravah nisem sodelo-

vala. Sem za samoprispevek, saj že zdaj ne moremo dihati...

Študentka: Približno poznam program, a me ne zanima kaj preveč. Za javne razprave nimam časa, sicer pa je vseeno, ali ti trgajo za samoprispevek ali ti vzamejo kako drugače.

Moški srednjih let: Ja, poznam program. Sem bral *Mladino* pa *Sobotno prilogo*. Ekologi so povedali vse, kakor je prav. Zakaj bi mi plačevali, kar so zavozili drugi. Sem proti samoprispevku, saj nam že tako vse poberejo, nad denarjem pa itak nimamo kontrole.

Drugi moški srednjih let: To se mi zdi navadno farbanje ljudi. Vedno najdejo kaj, da nas izsiljujejo. Prej otroci, šole, vrtci. Kam pa je šel ves denar, ki ga dajemo vsak dan? Program me sploh ne zanima – sem proti samoprispevku.

Študent: Ja, gre za dobro zamišljeno akcijo. O ekologiji govorimo vsak dan in to vsi. Zdaj bomo pa to še plačali, ali ne? Jasno, da nisem bil na javnih razpravah, kdo pa je sploh bil?

Anketo pripravil
Boštjan Lajovic

DOKTRINA SAMOPRISPEVKA

Komunisti so vedno ZA

Da ne bo nikakršnih dvomov – če ne bi bilo komunistov, bi referendum le s težavo uspevali. Kako odločna je njihova politika, kažejo njihove razprave pred vsakim referendumom. Pod naslovom: **Posekati subverzivni gozdl** je bila v dnevnem časopisu povzeta razprava komunistov pred referendumom za I. samoprispevek leta 71. Na razpravi je nekdo predlagal, da naj ne bi sekali dreves, da ne bi uničili gozda. Njegov predlog pa je pogorel ob odločnosti diskutanta, ki je doživel vso podporo: posekajmo subverzivni gozdl! Pri tem velja opozoriti, da komunisti takrat niso razpravljali o gozdovih, pač pa o nasprotnih samoprispevka. Žal nasprotniki v tisku niso dobili niti vrstice, da bi pojasnili svoje nasprotovanje, tako da za njih sploh ne bi vedeli, če se po izglasovanem samoprispevku ne bi opevala zmaga: »Odločitev za samoprispevek in izid glasovanja 1971 je bila velika zmaga naprednih sil in nov dokaz o krepitvi solidarnosti, kar je ob takratnih družbenopolitičnih aktivnostih po 21. seji CK ZKJ, spopadu z liberalizmom, ob... (in ostalo, še pomnite tovariši? op. TR) pomenilo velik uspeh ZK in drugih naprednih socialističnih sil. (Komunist, 13. 11. 1981)

KDOR PLAČA JE NAPREDEN

Pri tem entuziazmu komunistov pa se moramo seveda vprašati, kateri so tisti razlogi, ki motivirajo njihovo odločno podporo. Kaj ima ZK od samoprispevka? Odgovor najdemo v Komunistu 11. 9. 1976: »Uspešna izvedba referenduma bo še povečala njen (ZK) družbeni ugled ter utrdila njeno idejno enotnost in politično učinkovitost, okrepila bo njeno zasidranost v krajevni in delovni bazi ter imela vrsto drugih pozitivnih posledic za celotno družbenopolitično dogajanje v Ljub-

ljani. Nasprotno pa bi bil neuspešen referendum težak udarec tako za uresničevanje s srednjeročnimi plani začrtanega d.-ek. razvoja občin in mesta, kot tudi za družbeni ugled in politično učinkovitost ZK in vseh naprednih sil.«

Iz tega citata se jasno vidi, da ima ZK od referenduma direktne koristi; še več, z referendumom vloga te organizacije v družbi stoji in pade (če vzamemo navedeni odstavek resno), zato je jasno, da so se pripravljali potruditi.

DOKTRINA SAMOPRISPEVKA

»Samoprispevek je za Ljubljano ena najpomembnejših političnih in družbenih akcij zadnjih let. Celo pomembnejši se mi zdi iz političnih razlogov...« je dejal Tone Kropovšek tistega usodnega leta 71, ko je samoprispevek v Ljubljani doživel svojo inicijacijo in postal skupaj s plesničimi zidovi stare Ljubljane del ljubosumno varovane kulturne dediščine. Kot vse druge izjave, izrečene tik pred referendumom, tudi ta vsebuje optimizem in opozorilo o pomembnosti dogodka, nič pa ne pove ne o tem kaj samoprispevek pomeni, ne kako bo z njim v bodoče. Zato lahko kot izjemo beremo članek »Uresničevanje cilja NOB«, ki vsaj z naslovom posredno odgovarja na zastavljeni vprašanji.

Kljub tovrstnim utemeljitvam, pa je razlaga samoprispevka Slovence mučila še naprej. Ni čudno, saj je samoprispevek, prvič uporabljen leta 1964, doživil sila raznovrstne aplikacije, ki so vodile do sporov in do razprav v ustavnem sodišču. (Spori so se vrteli zlasti okrog vprašanja, kdo je pravzaprav dolžan plačati izglasovani referendum: vsi občani ali samo lastniki motornih vozil, ali naj bodo pri tem izvzeti vikendaši ipd.)

Spričo dejstva, da je bil samoprispevek prisoten skoraj v vsaki občini, so se ljudje upravičeno spraševali, kakšna je razlika med samoprispevkom

in davkom. Na to vprašanje je skušal odgovoriti zakon o samoprispevku iz leta 1971, z opisno definicijo tega fenomena: »Samoprispevek po svoji vsebini ni davek, temveč specifična oblika neposrednega prispevka občanov za konkretno določene namene, ki so v njihovem neposrednem interesu.« V nadaljnjem besedilu zakon prerokuje, da bo ta način financiranja prevzema vlogo, ki jo je do tedaj igral proračun.

Beseda zakona torej o samoprispevku ni rekla ničesar razen tega, da je samoprispevek eno, davek pa drugo in da bo treba plačati oboje.

Zdi se, kot da se je samoprispevek pojavil v besedi zakona zgolj zato, da so mu ne bi moglo očitati nezakonitosti in da bi se z njim lovilo morebitne neplačnike.

Pred drugim Ljubljanskim samoprispevkom se je vendarle zdelo, da utegne podrobnejše pojasnilo samoprispevka pomiriti nekatere duhove, ki še vedno niso vedeli, kako se samoprispevek vgrajuje v sistem in kakšne so njegove časovne perspektive. Dnevnik je leta 1976 objavil pojasnilo z naslovom: **KAJ JE SAMOPRISPEVEK**, iz katerega se da razbrati naslednje poudarke; samoprispevek je:

- prispevek, za katerega se ljudje sami odločijo,
- otrok časa, v katerem prehajamo iz državnega urejanja v samoupravno odločanje,
- prehodna oblika, s pomočjo katere zadovoljujemo naše najbolj žgoče potrebe,
- oblika, ki bo potrebna vse

dotlej, dokler se samoupravljanje ne uveljavi v celoti.

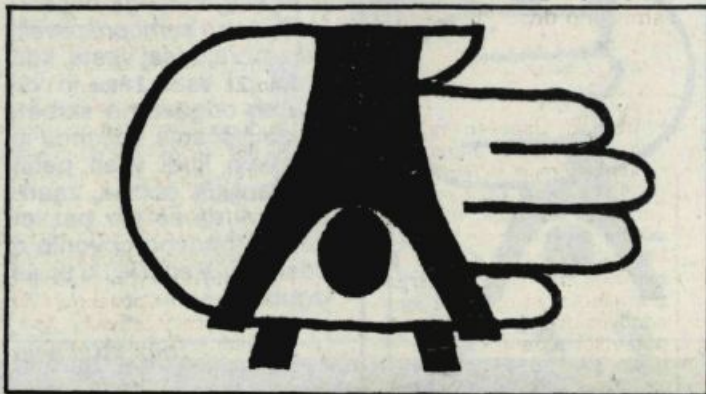
Samoprispevek je torej nekakšno mašilo neučinkovitega samoupravljanja na področju zbiranja sredstev za financiranje družbenih dejavnosti in družbenega standarda. Je alternativa samoupravljanju, točneje, samo upravnemu združevanju sredstev, kar bi moralo razburiti vsaj tiste uradnike, ki javno zatrjujejo, da ni alternative samoupravljanju, sa je le-to eno in nedeljivo in je takorekoko odraz sedanjih in bodočih hotenj celotne družbe.

Nezadostnost opredelitev samoprispevka je tako očitna, da vsaj jaz čutim potrebo, da bi podregal po zadevi.

Če boste o samoprispevku govorili s tujcem, ne bodite presenečeni, če ga boste navdušili in ne bo razumel vašega cinizma. Samoprispevek namreč ne pomeni samo mobilizacije privatnih resursov, ki so usmerjeni v realizacijo posameznih ciljev posameznikov ali skupin. To je namreč lahko opredelitev kakršne koli dajatve. Za samoprispevek pa je značilna prisotnost štirih elementov:

● samoiniciativnost

pobudo za samoprispevek dajo zainteresirani posamezniki glede interesov ali problemov na najrazličnejših področjih. Najvažnejše je, da se ti interesi in problemi definirajo »on the spot«, da jih formulirajo prizadeti posamezniki ali skupine same. Le tako se lahko namreč izognemo obstoječi rutini, ki sestoji z v tem, da se problemi definirajo v planskih inštancah in se jih obča-

nom predstavi kot njihove potrebe.

● **samoorganiziranost**
prizadete skupine ali posamezniki definirajo cilje, sredstva, s katerimi jih bodo dosegle in resurse, s katerimi razpolagajo. Med najdragocenejše resurse prav gotovo sodita čas in znanje, zato je normalno, da je najpomembnejši delovni samoprispevek in da se od resursov prav denar uvršča na zadnje mesto. Na to je treba pokazati s prstom zaradi propagandnih materialov, ki samoprispevek enačijo z 1,5 procentnim odbitkom od čistega OD.

● **konsenz**
gre za soglasje med interese, ki je osnova kooperativnega vedenja, kar vodi do večje učinkovitosti samoprispevka. V primeru, da večina dominira nad manjšino, ki nima možnosti izstopa, moramo pomankljivo kooperativnost kompenzirati z močno organizacijo (SDK ipd.).

● **kontrola**
ki je navadno neposredna s strani udeležencev samoprispevka.

Ti pogoji ne govore o idealnem tipu samoprispevka, pač pa o samoprispevku, ki je sestavni del vsakdanjega življenja. Gre za preproste primere – od tega, da stanovalci sami čistijo hodnike v bloku, da pazijo otroke svojih sosedov pa do običajne priprave končnih izletov v šolskem razredu. Seveda je značilnost vseh teh primerov ta, da so utemeljeni na mikrosocialni ravni: družina, sorodniška mreža, razred, hišna skupnost ipd. Navidez smešni primeri postanejo legitimna evidenca vprašanju, zakaj so konkretni primeri samoprispevka omejeni zgolj na mikro-raven, na sfero »privatnosti«.

Načeloma ne obstoji nikakršna ovira, da si ne bi mogli zamisliti takega samoprispevka na primeru širših sekundarnih skupin. Zlahka si predstavljamo skupino mladincev, ki s samoprispevkom (delo) uredi svoj klub. Lahko si zamislimo desetine novih revij, ki bi temeljile na samoprispevku zainteresiranih obča-

Hafner. Uspešen referendum je tudi pomembna družbenopolitična manifestacija, ki dokazuje privrženost delovnih ljudi naši samoupravni socialistični družbeni ureditvi, naši samostojni miroljubni in neuvrščeni zunanji politiki ter pripravljenosti za obrambo naše neodvisnosti in samostojne poti v socializem.
(Delo 31. 1. 81)

nov. Ali pa skupino strokovnjakov, ki samoprispevek usmerijo v zaščito stroke in kolegov. Če načeloma ni problemov pri uveljavljanju takšnega samoprispevka v širših skupinah, pa moramo odsotnost takih primerov iskati v praktičnih razlogih.

Pravzaprav skoraj ne bi mogli reči, da primerov takega samoprispevka v širših skupinah ni. So pa zato, žal, zelo kratkega življenja. Primeri iz Maribora in iz Gorenjske govorijo o mladinskih klubih, ki so jih mladi sami postavili na noge, pa so jih občine ali krajevne skupnosti zaprle. Spomnimo se lahko primera revije Perspektive, ki ji je bila v letu 1965 ukinjena subvencija. Samoprispevek sodelavcev, ki se je nabral v izredno kratkem času in ki bi zadoščal za izhajanje revije, je končal na policiji, odgovorni urednik Šalamun pa v preiskovalnem zaporu. In navsezadnje se še dobro spomnimo kalvarij pri ustanavljanju EQURE, ki je,

privatniku potegne iz žepa nekaj jurjev, pač pa v tem, da se ljudje navadijo formulirati svoje interese in cilje in da jih sami tudi realizirajo. Ne, da čakajo na rešitev prošnje, na odobritev sredstev ali na ukrep; da se namesto tega poživljajo na urade in svoje probleme uredijo sami. Končna posledica samoprispevka je torej avtonomija in samozavest, kar lahko, po nekaterih izjavah, vodi v »anarhijo i propast«.

Ne bi skušali primerjati tega samoprispevka s četrtem samoprispevkom v Ljubljani. Morda je za kontrast zanimivo navesti uradno izhodišče ki pravi, da mora: »samoprispevek temeljiti na osnovah plana«, da mora torej biti vključen v plan, ki ga na demokratičen način formulirajo centralno planske instance. Pri tem ne moti to, da bi se samoprispevek uporabljal planirano, pač pa moti dejstvo, da se planira s samoprispevkom. To je dal vedeti tudi ugledni

KRESOVI PO HRIBIH
Ob prvem samoprispevku v Ljubljani je bilo nenavadno živahno:
● po hribih so samoprispevku v čast zagoreli kresovi
● Delo je poročalo:
Mladina bo šla v akcijo še to noč in bo izvedla po ljubljanskih ulicah napisno akcijo
● godbe na pihala so pospremile prihod na volišča
Za četrta samoprispevek so aranžirane samo polemike.

samoprispevkov v Črni gori (tudi v Makedoniji) ne govori o nerazpoloženosti ljudi do samoprispevka, pač gre za učinek politike, ki jo vodi črnogorsko vodstvo, ki že več let stoji na stališču, da je samoprispevek nezdružljiv s samoupravljanjem. Preko dokazovanja o neprimernosti zbiranja sredstev s samoprispevkom, češ, da je to stvar države in proračunskih sredstev, ta republika tudi na praktičnem primeru dokazuje, kako

MISLITI JE TREBA NA 9. SAMOPRISPEVEK IN PAZITI, DA BOMO IMELI TUDI TAKRAT KAJ GRADITI.

kot se zdi, edina živa priča samoprispevka.

Iz vseh primerov je očitno eno; da samoprispevek ne pomeni zgolj mobilizacije privatnih resursov, pač pa implicira tiste elemente v socialni organizaciji, ki so konstitutivni za samoorganizacijo družbe in za njeno avtonomijo, neodvisnost od centralno planskih instanc. Vrednost samoprispevka ni le v tem, da

domači uradnik v svoji izjavi za tisk: »samoprispevek je naša velika odgovornost; v primeru, da se ne odločimo zanj, moramo računati s tem, da ne bomo izpolnili srednjeročnega načrta.«

Na koncu vsega tega pa Slovenci ostajajo praznih rok. Na vprašanje, kaj je samoprispevek pri nas oziroma po čem se samoprispevek razlikuje od drugih datetev, niso dobili odgovora. Morda pa pri davku in samoprispevku le ne gre za isto in ju med seboj loči tisto, kar nekateri že imenujejo narcisizem malih razlik.

Kdo se smeje preko meje?

Medtem ko se slovenski komunisti poganjajo v prid samoprispevkov, pa je v drugih klimatskih razmerah Jugoslavije povsem drugače. Kakšno je stališče črnogorskih komunistov do samoprispevkov, ne vemo, kakšno pa je do tega stališča Črne gore, je razvidno že iz tabele. Za leto 1985 je ta republika zbrala s samoprispevki 0,6 milijarde dinarjev oziroma dvainštirideset starih jurjev na prebivalca. Malo število

se da živeti zgolj ob sredstvih federacije. To življenje se je pred kratkim izboljšalo, saj se je prispevna stopnja za Črno goro dvignila iz 0,2 % na 0,8 %.

Konec dober, vse dobro

S temi besedami v naslovu je komentator v Delu opremil iztek enega od ljubljanskih samoprispevkov, ki je za seboj pustil vrsto osnovnih šol. Pri njihovem tehničnem prevzemu je od šestih višjih primerkov najbolje prišla skozi tista, pri kateri so našli okrog 35 hudih tehničnih napak, najslabše pa se je odrezala tista s približno 45 težkimi napakami. Žal tehnični prevzemi niso bili povsod tako dlakocepski in se je zato zgodilo, da je telovadnica leto po izgotovitvi postala popolnoma neuporabna. Vendar na take malenkosti ne bi smeli polagati prevelike pozornosti. Trije samoprispevki so konec koncev dali okrog petdeset vrtcev in prav toliko osnovnih šol in če se jih od tega zruši deset, je to komaj deset procentov. Pa se ni zrušil še nobeden.

Andrej Rus

KDOR PLAČA, JE NAPREDEN

ZK se mora: »brez omahovanja zoperstaviti vsem tistim, ki bodo odkrito ali prikrito na različne načine poskušali ovirati akcijo. Na take pojave se moramo ustrezno pripraviti. Na vsak poskus izpodkopavanja akcije samoprispevka moramo reagirati odločno in enotno. Zavedati se moramo, da so take nasprotne sile delovale tudi ob prvem samoprispevku in na različne načine poskušale ovirati uspeh akcije preko dokazovanja o neprimernosti zbiranja sredstev s samoprispevkom, češ da je to stvar države in proračunskih sredstev, do raznih drugih oblik dezinformiranja občanov s širjenjem raznih polresnic, vse do navadnih laži in klevet.«
(Komunist 11. 9. 76)

LOSOSI SPET PLAVAJO PO TEMZI

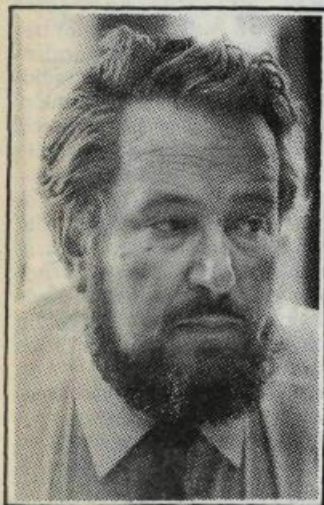
Pogovor z Bracom Mušičem, podpredsednikom SML

Braco Mušič, podpredsednik skupščine mesta Ljubljane, je eden redkih mestnih mož, ki se je spustil v polemiko z nasprotniki samoprispevka. In to z argumenti. Karkoli si že mislimo o mestnih možeh, moramo Mušiču priznati vsaj to, da nasprotnike jemlje resno, da pristaja na dialog. Oblast si rada privoščiti molk. To je pač najelegantnejši način, kako utišati nasprotnika, ko zmanjka argumentov. Braco Mušič pa razmišlja na glas.

»Če pišemo tekste o samoprispevku v obliki parodij, ki govorijo o slaščičarni, pred izložbo katere občani izbirajo zdaj tak, zdaj drugačen kos torte ali slaščice, to zame ni ne resno ne konstruktivno dejanje.«

● Kot podpredsednik skupščine mesta Ljubljane imate gotovo pregled nad tem, kako potekajo priprave za IV. samoprispevek

Priprave potekajo po več poteh. Glavna je v tem trenutku delegatska razprava v delegacijah za občinske in mestno skupščino. Ta razprava pa je širša, saj – kot slišimo – o tem razpravljajo celo sveti krajevnih skupnosti ali celo širši sestanki krajevnih skup-

nosti in delegacije v delovnih organizacijah.

Druga smer priprave je finančno-tehnična priprava. Pri tem je novo to, da pravkar dobivamo vmesna poročila glavnih strokovnih hiš: Smelta, Vodovoda – Kanalizacije, Hidroinženjeringa in drugih, ki pripravljajo projektno dokumentacijo in ostale oblike tehnično-strokovne priprave. Pred sabo imamo zelo podrobno razčlenjen finančni načrt s široko obrazložitvijo Zavoda za družbeno planiranje Ljubljane, s pismeno izjavo in dokumentacijo banke in komunalne skupnosti. Ta načrt vsebuje razčlenitev po letih in po fazah v projektu ter terminski plan za posamezne projekte.

Tretja smer priprav za referendum je organizacijsko-tehnične narave. Kontrolirani in popravljeni so volilni spiski in izvedeni drugi ukrepi in mehanizmi, ki so za izvedbo referenduma, kot najzahtevnejše oblike demokratičnega odločanja, potrebni.

To so glavne smeri. Ob teh je precej dejavnosti v sredstvih javnega obveščanja, precej pisanja; takega, ki se konstruktivno vključuje v razpravo z argumenti za in proti, pa tudi mnogo pisanja, za katerega menim, da ni ravno konstruktivno in verjetno izražaja neke druge travme in hipoteke, ki se ob takih velikih akcijah in razburkanosti javnega mnenja po navadi pokažejo.

● Kaj konkretno mislite s tem?

Ta stavek sem vam podstavil prav zato, ker sem bil prepričan, da vas to zanima. Mislim na neodgovorno, enostransko pisanje, nasprotovanje samoprispevku kot obliki, s tem da se ta oblika celo ironizira. Pri tem pa to pisanje ne govori o uspehih, ki jih je oblika samoprispevka v Ljubljani in drugod po Jugoslaviji imela glede razširitve družbenega standarda, komunalne opremljenosti in drugega, skratka, glede pogojev za skupno življenje v deželi, ki je iz skrajno nizke urbanizacije skočila v pogoje sodobnega mestnega življenja in poslovanja. Če pišemo tekste

o samoprispevku v obliki parodij, ki govorijo o samoprispevku kot o slaščičarni, pred izložbo katere občani izbirajo zdaj tak, zdaj drugačen kos torte ali slaščice, to zame ni ne resno ne konstruktivno dejanje.

Povezovanje z osebnimi napadi in obračunavanji in podtikanji, kakršni je precej v Mladini, pa tudi v nekaterih člankih v Teleksu, prav tako ni na mestu. Druga stvar je, na kakšen način so reagirale in kako se izražajo nekatere skupine občanov, ki si pridružujejo patent na obravnavanje ekoloških vprašanj in prizadevanj za varstvo okolja.

● Najbrž mislite na ekološko skupino, ki deluje v Ljubljani. Zdi se mi, da nimate ravno najboljšega mnenja o ekologih.

Pri svojih dobrih petdesetih letih se izogibam apriorističnim in apriornim mnenjem in ocenam, ker sem jih sam na svoji koži v preteklosti dostikrat izkusil. Mislim, da je treba biti skromen; ne smemo se imenovati ekološke ali ekološke skupine, če imamo za tem kvečjemu neko ekološko dejavnost in interes in če hočemo – očitno iz tega razloga – vprašanja politizirati. Sam sem sicer globoko prepričan, da imajo ekološki problemi sodobnega sveta tudi pri nas svoje globoke družbenopolitične, družbenoekonomske in, če hočete, razredne in ideološke korenine in ozadja. Zaradi tega je potrebno, da se v njihovo reševanje spuščamo tudi s političnim občutkom in političnimi metodami dela. Vendar se mi zdi, kot da bi hoteli ob teh vprašanjih reševati še nekatere druge probleme.

Na področju izboljševanja okolja moramo ne samo v Ljubljani, ampak tudi drugod pri nas in v svetu opraviti tako veliko trdega, potrpežljivega, predanega, vztrajnega, požrtvovalnega dela, da bi ti spektakularni, bombastični in žvižgajoči poudarki vsaj ob takem primeru, kot je ljubljanski samoprispevek, lahko mirozostali.

Izredno me moti, da tovariši in tovarišice, ki se pojavljajo okrog takih skupin, ne kažejo interesa, da bi od blizu sprem-

ljali delo pri reševanju ekoloških vprašanj. Nikoli jih še niti posredno niti neposredno ni bilo zraven, ko smo v Ljubljani pred časom morali reševati posledice določenih havarij. Nikoli jih ni bilo, ko bi lahko dobili konkretne podatke od nosilcev posameznih dejavnosti ali od uradnih in strokovnih služb. Tudi tedaj jih ni bilo, ko smo v skupščini obravnavali posamezna ekološka vprašanja. To pa smo praviloma naredili vsaj dvakrat na leto, kar pomeni, da so si morali ti ljudje in te skupine ustvariti svoj konsistentni svet, ki je neobčutljiv in ki ne sprejema vplivov od zunaj, da ga družbena realnost, pa tudi družbenopolitična, upravna, strokovna, izvajalska realnost ne bi pokvarila. Kar je končno ena od teh tovarišic tudi povedala nekemu novinarju. Rekla je, da se noče pogovarjati z mano, zato da nanjo ne bi vplival.

● Poglejva nekaj argumentov proti samoprispevku. Očitajo mu, da ne odpravlja vzrokov onesnaževanja, ampak samo posledice.

To predvsem sploh ni res. Tisti, ki to trdijo, so izrazito površni ali pa zadeve ne razumejo prav. Pojdiva po vrsti. Če vgradimo filtre za čiščenje dimnih plinov v toplarni, smo odpravili vzroke za sedanje onesnaževanje oziroma odpravimo posledico neke pomankljivosti v toplarni. Gre torej tako za preventivni kot

kurativni vidik. Objekti in naprave za izboljšanje zraka pomenijo širjenje toplovdnega omrežja, ker omogočajo postopno redukcijo manjših kotlarn in individualnih kurišč, ki so poglavitni onesnaževalci zraka.

Povezovalni sistem mestnega vodovoda je (kar so priznali tudi kritiki tega projekta) izrazit in zgolj preventiven ukrep. Tu bi jih dopolnil, da je

»Mislim, da je treba biti skromen; ne se imenovati ekolog ali ekološko skupino, če imamo za tem kvečjemu neko ekološki dejavnost in interes, in če hočemo – očitno iz tega razloga – vprašanja politizirati.«

v danem momentu lahko tudi kurativen. In to takrat, ko bi prišlo do večje havarije na enem od črpališč in bi morali reševati stanje v sistemu. Ampak to so sofizmi, to so, bom rekel preprosto, neumnosti, igre z besedami.

Podobno kot za toplarno velja za sanacijo lokalnih vodovodnih sistemov in izgradnjo oziroma sanacijo lokalnih vodovodov. To so hkrati kurativni in preventivni ukrepi, kajti od njihove izgradnje naprej naj bi preprečevali hidrične epidemije in druge probleme z vodo.

Za centralno čistilno napravo kot organski del vsake moderne kanalizacije velja, da jo moramo gledati kot sestavni del komunalnega infrastrukturnega sistema, ki ima namen preprečevati onesnaževanje voda nizvodno od kanalizacijskega sistema.

Modernizacija mestnega smetišča pa je predvsem preventiven projekt. Gradi se

zato, da bi preprečili izcejanje meteornih voda in drugih tekočin iz deponije, obenem pa uhajanje gniliščnega smetiščnega plina, metana, ali pa kakšne bolj neljube efekte tega plina, pri čemer gre za samovžige, smrad in podobno.

Pri ureditvi zaščitnih pasov centralnega mestnega vodovoda smo se v dosedanjih razpravah jasno sporazumeli, da gre tu za preventivne, žal močno zanemarjene projekte.

Iz vsega tega je jasno, da gre v celoti ali za oba vidika, kar je pri varstvu okolja normalno, ali pa celo za pretežno preventivno ukrepanje.

● Zakaj pa to ni bilo storjeno že prej? Drugi ugovor pravi, da se s tem samo prikriva odgovornost tistih, ki do zdaj niso ukrepali, pa so bili za to zadolženi.

Ne bi rekel, da se prikriva. Raziščite naš odnos do tistih odgovornih, ki se jih še da odkriti, pa boste videli, da ne gre za prikrivanje, ampak za odkrivanje; za zaostrovanje njihove odgovornosti. Jasno pa je, da gre za odpravljane posledic neodgovornosti, vendar ne v celoti. Pri nekaterih zelo velikih projektih, kot je recimo ekološka sanacija termoelektrarne-toplarn ali pa centralna čistilna naprava, gre za objekte, ki jih prej ni bilo mogoče narediti zaradi njihove dimenzije, reda velikosti.

● Ekologi zahtevajo, naj se uveljavi načelo, da naj plačuje tisti, ki onesnažuje.

To je načelo, ki ga v strokovnih krogih imenujemo PP (polluters pay). To načelo je posebej obravnavala stockholmska konferenca o varstvu okolja, ki jo je pripravila OZN. Zelo se je uveljavilo tudi v ZDA in nekaterih drugih razvitih deželah, ki so se zaradi nakopičenih problemov morale lotiti obsežne akcije za sanacijo. Saj poznate londonski primer, ko so očistili tako zrak kot Temzo, po kateri spet veselo plavajo lososi. To so bile akcije, ki so se reševale tudi s socializacijo stroškov.

Princip PP se kot generalni princip opušča. Ne more se računati nanj, ko gre za tako velike sanacijske pragove v reševanju problemov. So primeri, ko ne morete opredeliti neposrednega onesnaževalca, ali pa je teh posrednih in neposrednih – toliko, da bi jih bilo nemogoče obremeniti. V takem primeru je pomembnejše, da zagotovite zdravje ljudi, da zagotovite hitro in učinkovito akcijo in greste na

princip realizacije teh stroškov.

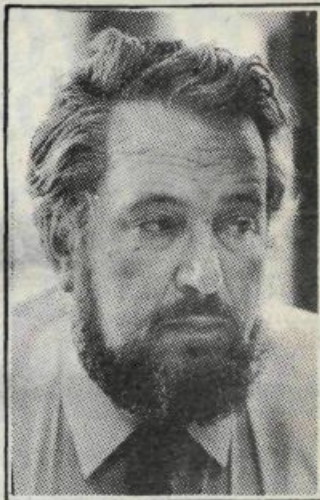
Drug problem pa je, da ne znamo zgrabiti velikih onesnaževalcev in iz njih izcediti denarja, ki bi reševal te probleme. Stvar sploh ni tako enostavna, kot se zdi na prvi pogled. Bilo bi koristno, če bi se ti ekologi potrudili in preučili letna poročila mestne uprave inšpekcijskih služb in bi videli obseg in konsekvence konkretnih incidentov na področju onesnaženja Ljubljane. Videli bi, da sta ta uprava in potem sodnik za prekrške obravnavala določeno število takih primerov. Bilo pa je tudi veliko primerov, ko teh krivcev ni bilo mogoče ugotoviti ali pa so le-ti sami odpravili posledice v skladu z ureditveno odločbo mestne uprave inšpekcijskih služb.

● Denimo, da samoprispevek na referendumu ne bo sprejet. Kaj potem?

To je vprašanje, o katerem ne bi rad razmišljal. Osebnost sem prepričan, da bi razum moral zmagati. Razum pa v tem primeru govori za to, da se je treba organizirati in začeti učinkovito reševati te probleme v Ljubljani. Recimo, da se bo zaradi nekkih zunanjih, pa tudi notranjih faktorjev tehtnica nagnila drugače. Ti zunanji faktorji so lahko splošne gospodarske razmere, kaki novi paketi, ki se bodo pojavili, in podobno. Subjektivni so lahko napačni zaključki in ocene pomembnih delov prebivalstva ali pa vpliv kontrapropagande, ki jo zadnje čase nemoteno vršijo nekateri posamezniki in ožje skupine. Kaj se lahko zgodi?

Prvič, mogoče je, da se bo samoprispevek diskreditiral. S tem si bomo vzeli eno pomembnejših možnosti za samoupravno urejanje skupnih vprašanj. Rešitev ekoloških in komunalnih vprašanj bo odložena, nekaterih ne bomo mogli rešiti tja do konca stoletja. Drugič, možno je, da bomo morali predlagati za reševanje teh vprašanj neko obliko obdavčitve – zvišanju prispevkov za te fondne. Tretja možnost po zakonu o samoprispevku pa je, da čez eno leto (prej ne) ponovno ponudimo in obrazložimo program samoprispevka.

Ne bi rad spekuliral, katera od teh variant je boljša, kakšne so njihove konsekvence. Osebnost pričakujem, da bo zmagal razum. V tem mi pritrjujejo nekatere javnomnenjske raziskave, ki so bile opravljene v zadnjem času in so pokazale, da večina Ljubljančanov podpira ne le pro-

jekte, ampak tudi samoprispevek. Te raziskave tudi kažejo, da je razmeroma velik odpor do samoprispevka, da v tem trenutku ni posebej popularen, kar je razumljivo. Mislim pa, da so vprašanja izboljšanja našega bivalnega okolja vprašanja, ki morajo vplivati na naše razmišljanje in odločanje.

Marko Pečauer

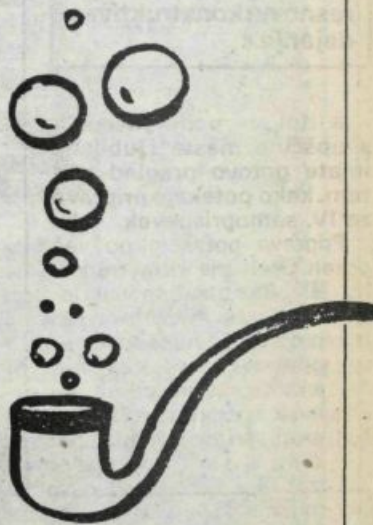

Foto: Srđjan Živulović

EKOLOGI PROTI EKOLOŠKEMU SAMOPRISPEVKU

»Pri tem samoprispevku gre samo za politično kontinuiteto. Samoprispevek ekoloških problemov ne rešuje v celoti in je zato kvazi-ekološki, razen tega je samoprispevek sam po sebi neprimerna oblika za reševanje katerihkoli kompleksnejših problemov, ki so raztegnjeni na daljše časovno obdobje in imajo širši pomen.«

Ekološka skupina pri MK ZSMS se ni opredelila le proti samoprispevku, temveč tudi proti 4. samoprispevku, programu 4. samoprispevka, objektom iz programa 4. samoprispevka in nazadnje še proti odgovornim oblastnikom, ki so si samoprispevek izmislili. Tako so napisali v mnenju, ki je bilo 16. oktobra 1986 objavljeno na 5. strani v ljubljanskem *Dnevniku*. O tem smo se pogovarjali s članom ekološke skupine Tomazem Hlastanom.

Vpr.: Lahko še enkrat na kratko ponoviš, kakšna so stališča ekološke skupine do 4. samoprispevka?

Ekološka skupina pri MK ZSMS je proti 4. samoprispevku, ker se nam zdi, da samoprispevek še zdaleč ni najbolj primerna oblika reševanja ekoloških problemov. To, da gre za ekološki samoprispevek, s samo ekologijo nima kaj dosti zveze, ampak je bilo dano kot politična preteveza.

Vpr.: V svoji opredelitvi omenjate »popolno degradacijo okolja«, pripisujete pa jo politiki zadnjih let.

Ekološke zahteve so v Ljubljani prisotne že dalj časa in dolgo so bile povsem neupoštevane. Gre za to, da se je varstvena situacija okolja poslabšala predvsem v zadnjih letih. Avtorjem samoprispevka očitamo naslednje: ljudje, ki so bili v zadnjih letih odgovorni za ljubljanski urbanizem, so ekološka vprašanja precej zanemarjali, zdaj pa so med glavnimi pobudniki ekološkega samoprispevka. To je prvo. Drugo pa je to, da so se v ta namen, kar velja za Ljubljano, odvajala določena sredstva že v srednjeročnem planu 1981-1985, uporabljena pa na področju ekologije niso bila nikjer.

Vpr.: Ekološka skupina se zavzema za to, da bi vire onesnaževanja odpravili.

Problem onesnaževanja je treba reševati z izhodišča:

kdor onesnažuje, naj plača svoje onesnaževanje, sicer bo onesnaževal dalje. Če bomo napravili tako, da bo vsak plačal malo, ne pa samo tisti, ki onesnažuje, bo ta še naprej onesnaževal, plačevali bodo pa vsi. Za to gre. Tisti, ki trošijo elektriko in onesnažujejo zrak, naj plačujejo čistilne naprave preko cene elektrike, drugi preko cene vode, kanalizacije in tako naprej. To je naš predlog. Ne pa da uvajajo administrativne ukrepe, kot je samoprispevek, ki pomenijo samo dodatno obdavčenje osebnih dohodkov, učinek pa je zelo majhen.

Vpr.: Samoprispevek si označil kot administrativni ukrep.

Samoprispevek je, gledano z ekonomskega stališča, čisto linearen oziroma administrativen ukrep. Pri samoprispevku se upošteva le povprečje, ne pa tudi individualna odstopanja: vsi plačajo enako, ne pa po svojih deležih onesnaževanja. Samoprispevek je administrativen ukrep z mnogimi slabimi lastnostmi predvsem na ekonomskem področju. Zato smo proti vsake-

mu, ne le proti ekološkemu samoprispevku. Drugo, kar kaže na administrativnost, pa je to, da je predlog za samoprispevek nastal v političnih vrhovih mesta Ljubljane.

Vpr.: Pri programu 4. samoprispevka gre po vašem mnenju zaradi pomanjkljive strokovne izdelanosti za mačka v žakljo. Kaj pa to, kar predlagate vi? Gre tu za konkretne, strokovno izdelane načrte ali za pobožne želje?

Konkretni načrti to niso, ker nimamo biti informacijske baze niti metodoloških prijemov, ki bi ustrezali strokovnemu delovanju. Sicer pa smo kar dobro usposobljeni, saj z nami sodelujejo različni strokovnjaki.

Vpr.: Če je ekologija res samo izgovor za 4. samoprispevek – kaj je po mnenju ekološke skupine tisto, kar se skriva za tem?

Pri tem samoprispevku gre samo za politično kontinuiteto. Samoprispevek ekoloških problemov ne rešuje v celoti in je zato kvazi-ekološki, razen tega je samoprispevek sam po sebi neprimerna obli-

fot. Fidler

EKOLOŠKI VODOVOD

ka za reševanje katerihkoli kompleksnejših problemov, ki so raztegnjeni na daljše časovno obdobje in imajo širši pomen.

Poleg vsega tega so programi še povsem nedodelani, finančne konstrukcije so vprašljive, točne cene niso znane, ni jasno, kdo bo izvajalec in ali bodo izvajalci sploh sposobni izdelati te naprave, ni znano, ali imamo kadre, usposobljene za delo na teh napravah. Nič še ni jasno – razen tega, da se je končal tretji samoprispevek, da je potrebno uvesti četrtega, da so ljudje ekologiji naklonjeni. In tako so pod parolo ekologije predlagali nov samoprispevek.

Vpr.: Kako bi uresničenje programa 4. samoprispevka vplivalo na nadaljnje onesnaževanje?

Če bi samoprispevek uspel in bi se začela celotna realizacija, bi sicer zmanjšali onesnaževanje (ob predpostavki, da ne bi zmanjkalo denarja), ne bi pa preprečili njegovega širjenja na drugih področjih. Že od nekdaj smo opozarjali na to, da je treba čistiti Ljubljano – to so počele že generacije pred nami. Potrebno pa je najti najbolj optimalen način, na katerega bi se dalo to storiti. To pa samoprispevek gotovo ni, predvsem ne z ekonomskega stališča.

Vpr.: Zveza društev za varstvo okolja v Sloveniji, Društvo za varstvo okolja Ljubljane in Hortikulturno društvo Ljubljana Matica načela vaše skupine sicer podpirajo, vendar so se vseeno opredelili za spremenjen program samoprispevka. Ali ekološka skupina zavrača tudi njihov spremenjeni program?

Tudi njihov spremenjeni program zavračamo, ker mislimo, da je kljub vsemu neprimeren. Njihov program ima eno slabo lastnost. Ugotavlja, da je samoprispevek neprimerna oblika reševanja ekoloških problemov, da to delajo napačni ljudje, na koncu pa se vendar opredelijo za samoprispevek. Morda nimajo do cela jasne predstave o tem, kako bi bilo treba reševati te probleme, čeprav je rešitev v resnici zelo preprosta: kdor onesnažuje, naj pač plača.

Staša Grahek

Čeprav sta sanacija Termoelektrarne-toplanske Ljubljane in izgradnja centralne čistilne naprave najzahtevnejša projekta iz programa, pa naj bi šla dobra polovica zbranih sredstev za izgradnjo in sanacijo vodovoda. Po logiki bi morala za to poskrbeti DO Vodovod – Kanalizacija Ljubljana, ampak oni – jasno – nimajo denarja. Njihove storitve so med najcenejšimi v državi, po malem so slabo organizirani in neučinkoviti, kot vse komunalne organizacije v mestu, in temu podobno. Seveda bodo v prihodnje bolj organizirani in učinkoviti, ampak če ne bodo dobili predvidenih sredstev iz samoprispevka, bomo

morali na ureditev mestnega vodovoda čakati do naslednjega tisočletja.

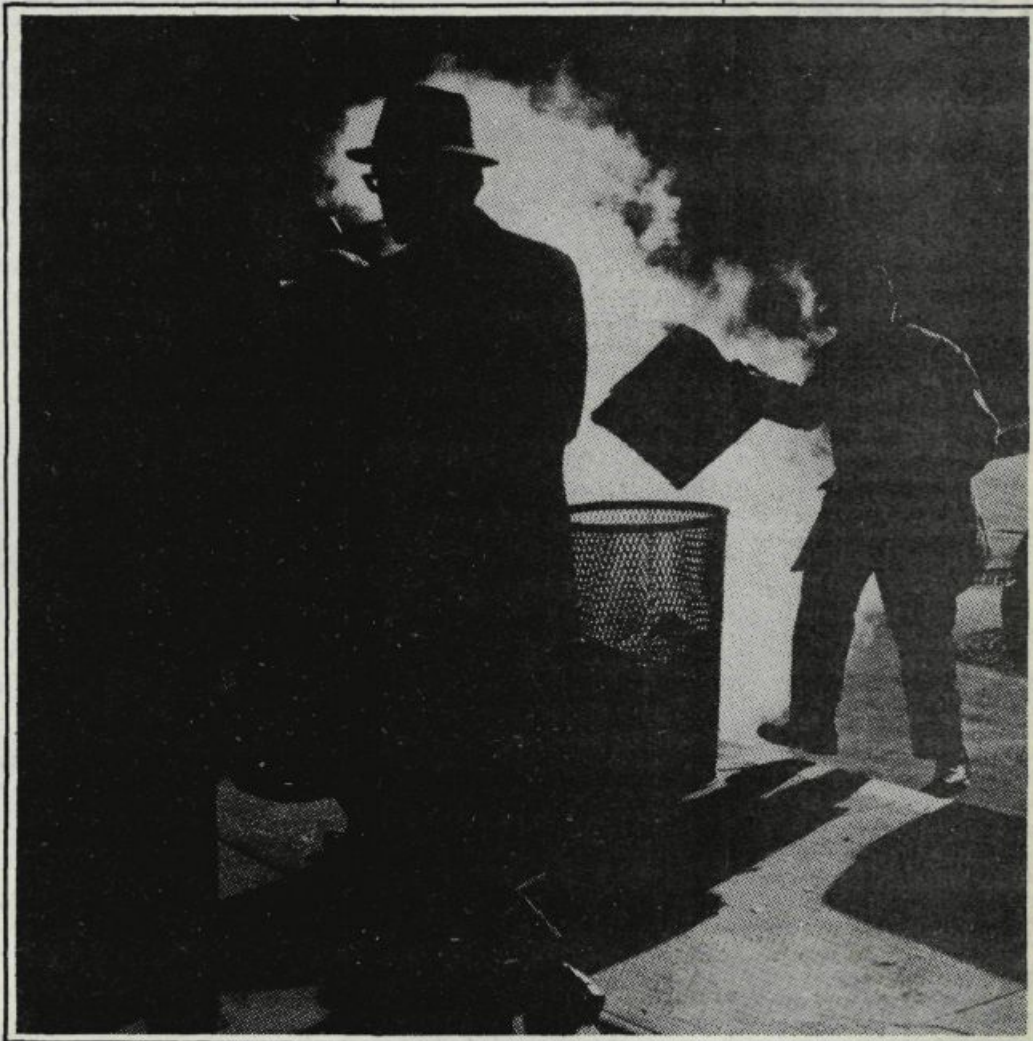
Težko je tudi njihovim kolegom iz Javne higijene. Trudijo se, pobirajo denar za odvoz smeti, že gradijo novo odlagališče odpadkov, vendar pa dobro polovico sredstev za izgradnjo pričakujejo iz sredstev, zbranih s samoprispevkom. Če jih ne bo, bodo tudi oni do leta 2000 kopičili odpadke v sedanji deponiji.

Kaj ne bi bilo enostavneje in bolj pošteno pri komunalcih narediti malo prepaha, poiskati njihove notranje rezerve, in če jih ni (dovolj), dvigniti cene njihovih storitev. Kako bi uporabniki tako podražitev

sprejeli, je seveda drugo vprašanje, vendar bi se vsaj vedelo, kdo komu in zakaj plača.

Mimogrede, ste zapazili, da v tem zapisu nisem omenil ekologije, čeprav gre za tako imenovani ekološki samoprispevek? Če bi na to ime pristali, bi se Komunalna skupnost Ljubljanskih občin morala preimenovali v Ekološko skupnost, Komunalno podjetje pa v Ekološko podjetje. Po tej logiki imajo čisto prav zagovorniki programa samoprispevka, ki trdijo, da tisti, ki se imajo za ekologe, to sploh niso; pravi ekologi so komunalci.

Tomi Gračanin

AGITACIJA ALI REKLAMA

Kakšno propagando izbrati za zeleni samoprispevek?

Sam zaščitni znak morda pove več, kot bi hotel. Kajti tisti nevidni, ki je v zaščitnem znaku videti samo njegovo dlan, je nedvomno mnogo večji od nemočnega človeka, ki vije roke kvišku.

Bili so časi, ko so v mesecih pred referendumom o samoprispevku znali vso Ljubljano popisati grafiti z dvema črkama v krogu: ZA. To so bili edini grafiti v tem mestu, ki se jih ni nikomur zdelo potrebno prebarvati ali spraskati z zidov. Ko je kasneje, v teku razvoja, iz kroga umanjkal Z in je ostal samo obkroženi A, so grafiti izginjali z zidov skoraj tako hitro, kot so nastajali.

Ljubljana se te dni nahaja pred referendumom o še enem samoprispevku. Samoprispevniki grafitov pa ni nikjer. Kot kaže, jih tudi ne bo. Propagandna akcija za tokratni samoprispevek je zastavljena drugače. Mnogo tišja je, manj agresivna, deluje bolj prefinjeno kot tiste, ki smo jih bili vajeni do zdaj.

»Da bo tudi jutri življenje!« pravi udarno geslo samoprispevka. Namesto obljud o lepši prihodnosti, ki smo jih vajeni, nas roti, naj vendar glasujemo ZA samoprispevek, da bo v tem mestu v prihodnosti sploh mogoče živeti. Namesto da bi to geslo obljubljalo pozitivno utopijo, nas svari pred negativno. Ne pravi direktno, da naj glasujemo ZA. Samo pove, da se lahko zgodi, da v prihodnje v mestu ne bo mogoče živeti.

Za propagandno akcijo ali, kot ji pravijo, za predstavitev vsebine samoprispevka so uporabili vse medije: tisk, radio in televizijo. Pripravili so informativne biltene, predstavitve v krajevnih skupnostih, plakate. Med časopisi glavno vlogo nosi *Dnevnik* z rubriko o samoprispevku. Človeka na teh meridianih, do zdaj nevaženega dialoga ob podobnih dogajanjih, preseneti, da so se v tej rubriki pojavila tudi stališča PROTI samoprispevku, na primer stališče ljubljanske ekološke skupine. Tudi na *Radio glas Ljubljane* so se v kontaktnih oddajah uspela pojaviti stališča poslušalcev proti samoprispevku. Za najmanj demokratičen medij pa se je, kot po navadi, izkazala televizija, kjer dialoga ni. TV bo v dneh, ko to berete, pred TV dnevnikom prikazala pet zrn o samoprispevku, baje predvsem informativnih. Celotna propagandna akcija bo stala približno storo milijardo dinarjev. Denar zanjo bodo zagotovile ljubljanske občine.

Zaščitni znak samoprispevka je oblikovala Meta Lazar. Sama oblikovalska izvedba bi bila konec šestdesetih, v začetku sedemdesetih let gotovo velik dosežek. Danes pa deluje zatohlo, zastarelo:

skrajno stilizirana človeška figura, za njo pa velika dlan. Ob tem ostaja skrivnost, čigava je velika dlan v ozadju. Sam zaščitni znak morda pove več, kot bi hotel. Kajti tisti nevidni ki je v zaščitnem znaku videti samo njegovo dlan, je nedvomno mnogo večji od nemočnega človečka, ki vije roke kvišku.

Izvedbo propagandne akcije ni prevzela kaka institucija za politično propagando, ampak Biro za ekonomsko propagando (BEP) ljubljanskega *Dnevnika*. Zadeve se niso lotili politično, ampak marketinško. Izvedli so mnenjsko raziskavo, v kateri so skušali ugotoviti, kakšen je odnos Ljubljančanov do samoprispevka in kako si zamišljajo propagandno akcijo. Rezultati: Ljubljančani ne marajo agitacije, prepričevanja, ampak predvsem informacije, na

podlagi katerih bi se lahko svobodno odločili o samoprispevku. Res, za to je bila potrebna raziskava! Na osnovi teh rezultatov so se torej odločili, da bo propagandna akcija usmerjena predvsem v informiranje, manj pa v prepričevanje, da moramo biti za vsako ceno.

To, da je izvedbo propagandne akcije dobila organizacija za ekonomsko, ne pa za politično propagando, kaže, da se pojmovanje propagande v teh krajih spreminja. Propagandni stil se iz politične agitacije spreminja v politično reklamo. Ta je s konceptom »informiranje« ostala na pol poti. Morda bi BEP-u lahko očitali, da je nekatere stvari izvedel začetniško. To pa je razumljivo, saj nima kakih velikih izkušenj na tem področju.

In kaj smo dobili? Vsakodnevno bombardiranje z informacijami; mediji samo posredujejo mnenja o samoprispevku, mnenja za in proti, in se hkrati delajo, da ne agitirajo neposredno ZA.

Zato pa niso nič manj propagandni. Lahko si sicer umišljajo, da samo informirajo. Vendar so to usmerjene informacije z jasno opredeljenim ciljem: vplivati na obnašanje ljudi, da bodo na referendumu glasovali ZA. To pa je značilna propagandna poteza. Funkcija propagande ostaja ista, spremenil se je le stil. Bolj prefinjen je, manj transparenten. Prej zleze pod kožo.

Zdaj ne vem: se je treba veseliti, da se končno tudi v tej deželi dela propaganda po meri ljudi, ali pa se je ravno tega treba bati?

Marko Pečauer

PODATKI O SAMOPRISPEVKIH PO REPUBLIKAH ZA LETO 1985

	samoprispevek v milijardah din	število prebivalcev	din na prebivalca	delež samopr. v izplačilih za naložbe
SFRJ	74,2	23.123.000		
BiH	15,1	4.314.000	3.489	5,6
Črna gora	0,6	613.000	419	0,5
Hrvaška	17,2	4.655.000	3.703	4,2
Makedonija	1,5	2.017.000	758	2,3
Slovenija	9,8	1.927.000	5.096	3,2
ožja Srbija	16,9	5.787.000	2.927	3,6
SAP Kosovo	1,7	1.762.000	976	2,5
Vojvodina	11,6	2.048.000	5.671	6,3

foto Fidler

CESTA BREZ KONCA

(Amerika – drugič) IZTOK ABERŠEK

Strip Joint

Med vožnjo je padla odločitev, da greva najprej nekaj spit. Ustavila sva se pred ogromno škatlasto zgradbo, za katero je pravkar potonilo oranžno sonce. V stavbi so domovale mnoge trgovine in lokali, midva pa sva vstopila skozi velika dvojna vrata na vogalu, nad katerimi so utripali stilizirani neonski obrisi ženskih postav in

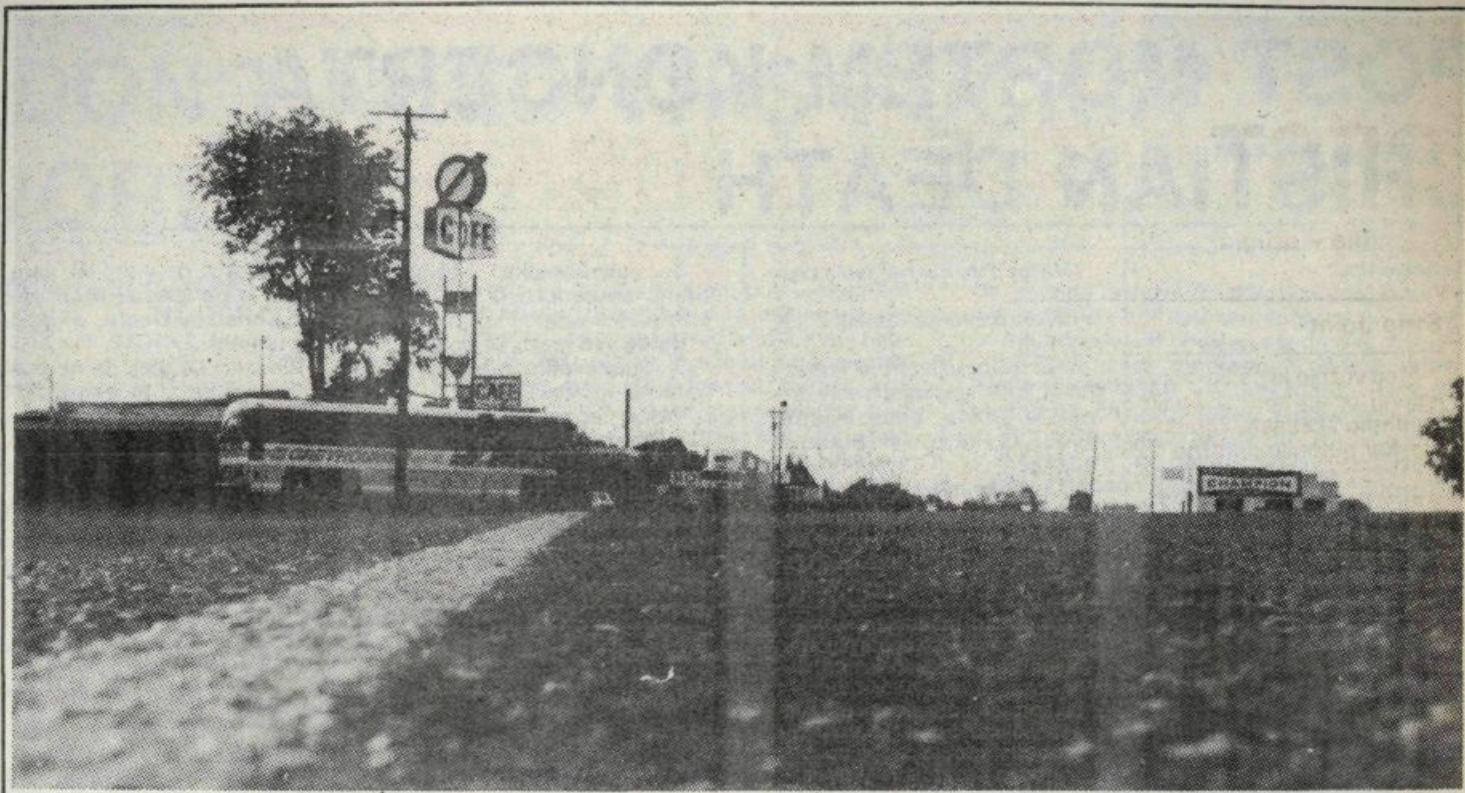
napis: »LATIN QUARTERS – Live Entertainment«. Zelo velik prostor na drugi strani vrat je bil intimno zatemnjen, nad njim pa je kraljeval srednje visok oder, obrobjen z lučkami, ki je bil na obeh straneh podaljšan s poševnima krakoma, segajočima globoko med mize v lokal. Klasičen strip joint torej – odlična uvertura v dvomesečni izpopolnjevalni študij o »American way of life«.

Na odru se je v tistem trenutku zvijala zelo mlada napetokožnata punca, ki je v svojem vabljevem erotičnem plesu nizko

nad razprostrto odejo več kot radodarno razkazovala vse mamljive attribute, s katerimi jo je razkošno obdarila mati Narava.

Kar sama od sebe se mi je vsilila sicer nemogoča primerjava z lokali podobnega tipa pri nas, kot sta denimo nočna bara v Slonu in Nebotičniku, kjer ponosno razstavljajo v svojih uličnih vitrinah razgaljene nastopajoče »artistke« – tolste babnice – že skoraj uvelih let z joški do kolen v ogabnih pozah. Nikoli mi ni šlo v glavo, kakšna vrsta ljudi hodi v te lokale in se naslaja nad tako obupno neokusnimi prizori.

Občinstvo v »Latin Quarters« je bilo zelo heterogeno – moški vseh starosti in stanov, mogoče so malo prevladovali mladi delavci z značilnimi šild kapami, saj je bil lokal v industrijskem okolišju. Nasploh so strip jointi izredno razširjena oblika zabave, v nobenem ameriškem mestu jih ne manjka, njihovo število pa hitro narašča, saj spadajo med najbolj prosperitetne vrste lokalov – takoj za fast food restavracijami, kot so MacDonald's, Burger King ipd. Med seboj se le malo razlikujejo – nekateri imajo za popestritev plesnih točk na odru stekleno kabino s tušem, drugi steklen podij nad mizami za krasen razgled iz žabje perspektive, princip pa je v glavnem povsod isti.

Zanimivo je, da se večina strip jointov odpre že okoli poldneva, program pa traja do enih ponoči, ponekod v ZDA tudi dlje. Vstopnine ne pobirajo, pa tudi pijača ni predraga; očitno jim torej uspe pokriti stroške in zraven dobro zaslužiti že s povečanim prometom, ki ga privabijo plešoča dekleta. Ta so zelo dobro organizirana – večina jih kroži od enega do drugega lokala v mestu, včasih pa kar po celi državi. Tako je ponudba vedno zanimiva in sveža, saj se redko zgodi, da bi videl v enem strip jointu ene in iste plesalke. Zato pa je sistem nastopanja in vrstni red povsod skoraj enak: slačipunce, ki nastopajo posamezno ali v paru, med prvim glasbenim komadom samo dvignejo temperaturo med gledalci na primerno raven, pri čemer obelodanijo v najboljšem primeru le joške. Precej manj sramežljive so v drugem štiklu, ko gredo praviloma do konca, medtem ko pride med tretjim, ki je obvezno sentiš, na vrsto vroča točka s plazenjem po odeji, ali pa pod sparjenim tušem, kjer ga imajo. Nastop običajno obsega te tri točke, nato pa pridejo na oder nove plesalke, medtem pa so prejšnje že na poti v nov lokal.

V večini strip jointov lahko naročiš tudi »table dance« – pomigneš eni od slačipunc, ki krožijo med mizami otovorjene z mini odrčkom in na njem ti bodo za pet dolarjev izvedle vse svoje umetnije v času ene pesmi. Cool, ne?

Z Miranom sva zasedla eno od miz z najboljšim razgledom tik pod odrom in še preden sva se namestila, se je iz teme prikazalo čudovito bitje z brezhibnimi, v seksi črne nogavice odetimi nogami do neba in pšeničnimi lasmi, ki kar niso hoteli imeti konca. Bila je kelnerca, te pa tudi tukaj, žal, samo strežejo pijačo. Očitno sem pozabil zapreti usta, ali pa sem jih odprl z namenom, da bi kaj naročil, pa mi sapa nekako kar ni dosegla glasilk. Ona pa je kar stala tam in se smehljala ter naju še drugič vprašala, kaj bova pila. »Molson golden,« sem končno zaslišal svoj glas. Mi-

Amerika – stari novi svet. Tisoč in tisočkrat podoživljen, tisoč in tisočkrat orisan. Vsekakor pa preveč raznolik, da bi zanj ustrezala ena sama formula, en posplošen oris. Zato je to samo zgodba, ena od možnih zgodb o možnem obiskovalcu in popotniku po ameriških neskončnih cestah.

ran je naročil screw driver (gosti oranžni sok z vodko in ledom).

Program na odru je nemoteno potekal naprej, vendar me je skoraj nehal zanimati. Miran me je priklical nazaj na tla in nadaljevala sva prekinjeni pogovor, ki ga je vsake toliko časa prekinil s tem, da me je počil po nogi in med smehom dejal: »Matr sn vesel da si prišu! Fajn, da si tu!« Bajes si je že pred štirinajstimi dnevi nabavil letalsko karto za Amsterdam, potem pa je prišlo pred dvema dnevoma kot strela z

jasnega moje pismo, v katerem sem sporočil, da pridem gor. Amsterdam bo že počakal.

Ko sva pila četrto rundo, sem že vedel vse, kar se dogaja v Torontu in v Bramalea, on pa je dobil sveže informacije o dogajanju v Mariboru, Ljubljani in Jugoslaviji nasploh. Bil sem že kar primerno zadet in vse bi bilo v najlepšem redu, če me ne bi začele iritirati D.J.-eve nenehne objave med komadi: »All you people here tonight, help us find Nicky Marota. She's a little girl, only twely years old and she's the fifth little girl missing in Toronto. There's obviously a maniac out there, who kidnapped these girls and he's going to do it again, if we don't stop him. Now, there's man at the entrance, he's Nickys father and he's collecting money fot the reward. He will apreciate any contibution you can make, so don't pass him by, help him find his little girl!« (skrajšan prevod: »Pomagajte nam najti dvanajstletno Nicky Marota, ki je že peta pogrešana deklica v Torontu. Očitno je na delu manijak in treba ga je zaustaviti. Pri vходу je deklčin oče, ki zbira prispevke za denarno nagrado tistemu, ki bo našel Nicky. Prispevajte kolikor morete, pomagajte mu najti njegovo deklko.«)

Ura je bila že čez deset, ko sva že precej zmehčana vstala in pustila za sabo bajno kelnerco ter vso plešočo nagoto in se odpravila domov. Šla sva mimo portrega očeta male pogrešanke, ki je sedel blizu vhoda za majhno mizico, na kateri je bila prenosna blagajna, ne morem pa se spomniti, ali sva mu kaj prispevala. Spomnim pa se, da je Miran rekel, potem ko sva stopila v komaj rojeno noč: »Tu je vse možno – tudi to, da pride nekdo zbirat denar, s katerim naj bi našel pogrešano hčerko, v strip joint!« Prav res!

(se nadaljuje)

foto iztok Abarček

POST MORTEM KONCERTA CRISTIAN DEATH

Protagonisti:

Valor (pevec Christian Death)

4 njegove oboževalke mladi hardkorovec Igor Vidmar ostali prisotni

Prizorišče:

stopnišče Festivalne dvorane po koncertu. Večina obiskovalcev odhaja domov, nekaj pa se jih (predvsem ženske) zbore okoli Valorja, ki zamaknjen sedi na desnem robu stopnic in bluzi. V ozadju se sliši požvenketavanje praznih steklenic, ki jih natakariji pospravljajo v zaboje.

Valor (v angleščini, jasno): Bomba, kaj še čakaš? Padi že enkrat dol in končaj s tem! Mi smo pripravljeni! ... O, Bog, hočem umreti ta trenutek, moral bi biti mrtev, ne bi smel biti tukaj, moral bi biti mrtev. Všeč mi je tukaj, všeč mi je Jugoslavija, toda vseeno ne bi smel biti tukaj, moral bi biti mrtev!

1. oboževalka (tudi v angleščini): Na kakšen način bi rad umrl?

Valor: Nimam izbire, vseeno mi je. Tako ali tako bom umrl, vsi bomo umrli!

1. oboževalka (angl.): Ampak zakaj?

Valor: Nočem vas spraviti v depresijo: življenje je tako lepo... Uživajte ga po svojih močeh, ampak... Da vidimo, katerega leta smo? 1986?

2. oboževalka (angl.): Koliko si star?

Valor: Trinajst let vam je še ostalo, uživajte jih!

2. oboževalka (angl.): Rada bi vedela, koliko si star?

Valor: Tegā ti ne bom povedal!

3. oboževalka (angl.): Vsi ne morejo uživati.

Valor: Trinajst let vam je še preostalo; to je čas vašega življenja. Zabavajte se, kolikor se morate, imate še trinajst let!

3. oboževalka (angl.): Kako naj se zabavam? Z drogami?

Valor: Ha, ha; ne! Ne z drogami!

3. oboževalka (angl.): Z ljubeznijo?

Valor: Ja, uživajte v ljubezni! Ljubite, kogarkoli morete - mamo, očeta, brate, sestre, ljudi, ki so lahko vaši bratje in sestre!

3. oboževalka (angl.): Si ti moj brat?

Valor: Ja, seveda sem!

3. oboževalka (angl.): Hvala! (Smeh)

Valor: To je enostavno, to je zelo lahko...

4. oboževalka (angl.): Kaj misliš o homoseksualnosti?

Valor: Ne vem, čudno je...

4. oboževalka (angl.): Ti je všeč? (smeh)

Valor: Če mi je všeč? No ja, za nekatere ljudi je OK... V redu je, zame to sicer ni, je pa drugače v redu. Jaz imam rad naravo, sem zelo naravna oseba in mislim da...

Hardkorovec (pijan, vskoči v sceno; v slovenščini): Christian Death so idioti, to je sigurno, idioti so! (smeh)

4. oboževalka (slov.): Daj, daj, no...!

1. oboževalka (Valorju, v angl.): On bi tudi rad umrl!

Valor (se ne pusti motiti): ...Čebele delajo med in med dela... karkoli že...

2. oboževalka (angl.): [Med dela užitek!]

Valor: Ja! Jaz imam rad ženske in tako dobre stvari si nočem pokvariti. Homoseksualnost je OK, imam mnogo prijateljev, ki so gay, in če je zanje to v redu, nimam nobenih pripomb, zame pa to ni!

Hardkorovec (slov.): Christian Death so podgane, kurac, pacovil! (smeh)

4. oboževalka (angl.): Torej imaš ženske raje kot moške?

Valor: Ja!

4. oboževalka (angl.): In kakšno vrsto žensk imaš najraje?

Valor (po premisleku): Rad imam moške in ženske, ki so pošteni. Všeč mi je poštenost, všeč mi je resnica.

4. oboževalka (angl.): Torej daješ prednost resnici pred lepoto?

Valor: Ja! Zakaj pravzaprav ne bi šli vsi skupaj do mojega hotela in se tam pogovarjali dalje o tem?

3. oboževalka (angl.): Samo en podpis mi daj, potem pa lahko greš spat!

Valor: Ne grem še spat!

3. oboževalka (angl.): Ne bomo ti več težili, prav?

Valor: Saj mi ne težite!

3. oboževalka (angl.): Lahko potem dobim tvoj podpis?

Hardkorovec (slov.): Christian Death so idioti!

3. oboževalka (hardkorovcu, slov.): Daj, daj, ti si še večji idiot! Adje!

1. oboževalka (Valorju, angl.): Tak si kot moja mama! (smeh)

Valor: Kaj? Tak kot tvoja mama?! (smeh)

1. oboževalka (angl.): Ja!

Valor: Izgledam tako kot tvoja mama, ali kaj?

1. oboževalka (se smeji, vendar ne odgovori):

3. oboževalka (angl.): Kako ti je ime?

Valor: Ne znaš prebrati mojega podpisa? Valor.

3. oboževalka (angl.): OK, hvala! Čao! (Se dvigne in odide.)

Hardkorovec (Valorju, slov.): Še men enga, še men enga! Na, tu mi daj en avtoogram na osebno! (smeh) Christian Death na osebni! Pizdarija ceja! Daj mi že en avtoogram!

4. oboževalka (hardkorovcu, slov.): Čakaj malo, zdaj sem jaz na vrsti!

Hardkorovec: Šta, čekaj? Ne ti meni s čekaj! En avtoogram!

Valor: To ni nič posebnega, čisto nič posebnega, razumeš? Jaz sem tak kot vi, vse to je sranje, ne rabite mojega pufkanega podpisa!

Hardkorovec (slov.): Šit! Boli me kurac, mislim, booli mee kuuraac! Tukaj se podpiši! (Mu pomoli osebno.) Mislim, Christian Death, idioti ste totalni!

1. Vidmar (z vrha stopnic, v angleščini): Oprostite, vljudno so nas opozorili, da...

Hardkorovec (kaže Vidmarju osebno): Glej tole! Christian Death na osebni!

Vidmar (slov.): Ste slišali?! Fajn bi blo, če bi se počasi popokali od tukaj!

Hardkorovec: Seveda, Vidmar, mi zlo lepo razumeš, da se sprauemo od tukil!

(smeh) A si ga vidu, lej, kam se mi je podpisou? Mam zlo rad Christian Death, a vidiš nol! (smeh)

Vidmar: Le glej, da ne boš policajem kazal te izkaznice!

Hardkorovec: Kaj ne bom pokazal?! Ker oni so zlo dobri (pokaže na Valorja), poglej jih, lej kake uhane majo!

Vidmar: Ej, dej nehi srat, ker boš dobu na gobec, mislim, a veš, mislim!

Vsi (skoraj vsi) prisotni: UUUUUUUUUUUU!!! (smeh)

Hardkorovec: A od tebe, Vidmar?! Ja, prou ne, se bova že zmenla za to. A boš dol pršu? Heh, heh...

Vidmar: Daj, spelte se nol!

Hardkorovec (stopi k Valorju, slov.): Jest te mam tko rad! Al sva kolega al nisva? No ja, saj vem, da si Christian Death in podobno, ampak še zmer nis secirou podgane u Minhnul!

Valor (4. oboževalki): O čem govori?

4. oboževalka (angl.): Govori o podganah.

Hardkorovec (slov.): Ja, Vidmar tko prau, da nis secirou podgan u Minhnu. (Se obrne proti 4. oboževalki.) A veš, kva se to prau, da on lohk reče, da ni secirou podgane u Minhnu, ha?!

* To se nanaša na prvotno zasedbo Christian Death, ki je bojda »slovela« po tem, da je pevec na odru med koncertom seciral žive živali.

Opomba: Vse kar ste prebrali, je bilo res izrečeno - gre za dosleden prenos (s prevodom) z magnetofonskega traku, ki ga hranimo na uredništvu Tribune.

Posnel, prevedel in zapisal: Iztok Aberšek

I DON'T NEED THIS FUCKIN' WORLD

VODJA »KRŠČANSKE SMRTI« O RELIGIJI, NOSTRADAMUSU, NOETOMI BARKI...

VPR.: Sodeč po imenu benda in po vašem sinočnjem nastopu bi lahko rekel, da zavračate krščansko vero.

Valor: Ne. Zavračamo samo organizacijo te religije.

VPR.: Kaj pa vse ostale religije, vas one ne motijo?

Valor: Vse religije so enake, krščanstvo je le najbolj razširjeno.

VPR.: Pa meniš, da so religije slabe že v svoji idejni zasnovi, da so bile zlonamerne že v svojem nastajanju?

Valor: Mislim, da je osnovna teologija ali filozofija vsake religije dobra – na začetku. Vse religije naj bi bile dobronamerne in njihovi ideali naj bi bili dobri; vse je odvisno od tega, kako se jih uporablja. Kolikor jaz vem o religijah – precej sem jih preštudiral, saj me teologija zelo zanima – menim, da so vse moderne religije osnovane na istih moralnih principih. Pravzaprav so vse izpeljane, kot se mi zdi, iz staroegipčanskih verovanj – vzeli so le nova imena in bogove poimenovali drugače. Krščanska velika teorija o samo enem bogu je čisto sranje; poleg boga so

uvedli še svetnike, ki naj bi bili manj kot bog. Število svetnikov pa je isto, kot je bilo bogov v staroegipčanski religiji, kjer je obstajal vrhovni bog, ki je imel mnogo otrok in ti otroci so bili prav tako bogovi. Kot sem že rekel, so si vse glavne religije med seboj v bistvu enake, govorijo o istih stvareh – vse se trudijo, da bi ljudem pokazale določen način življenja, ki jih vodi v sožitje s soljudmi. Mislim, da je to zelo v redu, da je to krasna ideja in žalostno je, da mnogi ljudje tega ne dojamejo. Najhuje pa je, ko ljudje zlorabijo religijo in skušajo v njenem imenu dokazati, da so več kot ostali. Najgrozljivejši primer za to je Hitler, ki je s svojim verovanjem v Jezusa opravičeval pokol Židov – najhujši zločini so bili storjeni v imenu neke »pravičnosti« in vere v boga. Enako je bilo s špansko inkvizicijo, procesi proti »čarovnicam«, Ku-Klux-Klanom – vse to se ponavlja skozi zgodovino.

VPR.: Torej pri vas ne gre ravno za nihilizem, za zanikanje splošnih družbenih norm in moralnih principov »civiliziranega sveta«?

Valor: Ne. Mislim, da so moralni principi stvar vsakega posameznika. Moje mnenje je, da če misliš, da moraš nekoga ubiti iz določenega razloga, potem ti nobena moralna zapreka ne sme preprečiti,

da tega ne bi storil. To pa pride v poštev zame samo v primeru samoobrambe – če bi me kdo skušal ubiti.

VPR.: Z vsem znanjem, ki ga imaš o različnih religijah – v kakšnega boga verjameš, če sploh lahko verjameš?

Valor: Sem dovteten za vse, verjamem v vse, kar mi kdo pove – dokler se ne izkaže za napačno. Celotno življenje že poslušam ljudi, kako mi govorijo o stvareh in mnogi izmed njih so mi lagali. Ko sem prišel do tega spoznanja, sem nehal verjeti.

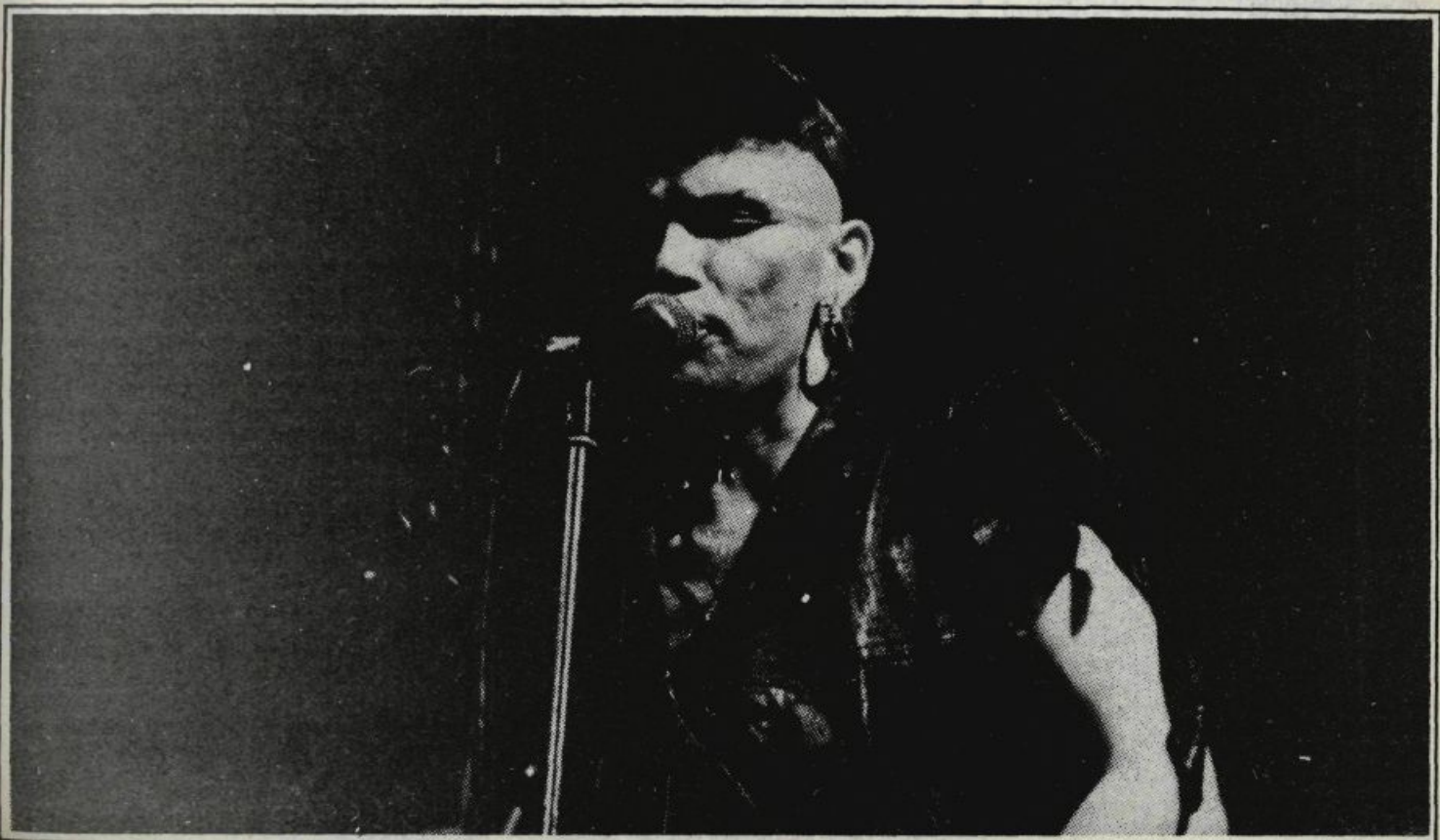
VPR.: Sinoči po koncertu sem bil prisoten pri tvoji majhni seansi, ko se je okoli tebe na tistem stopnišču nabralo nekaj ljudi, predvsem deklet...

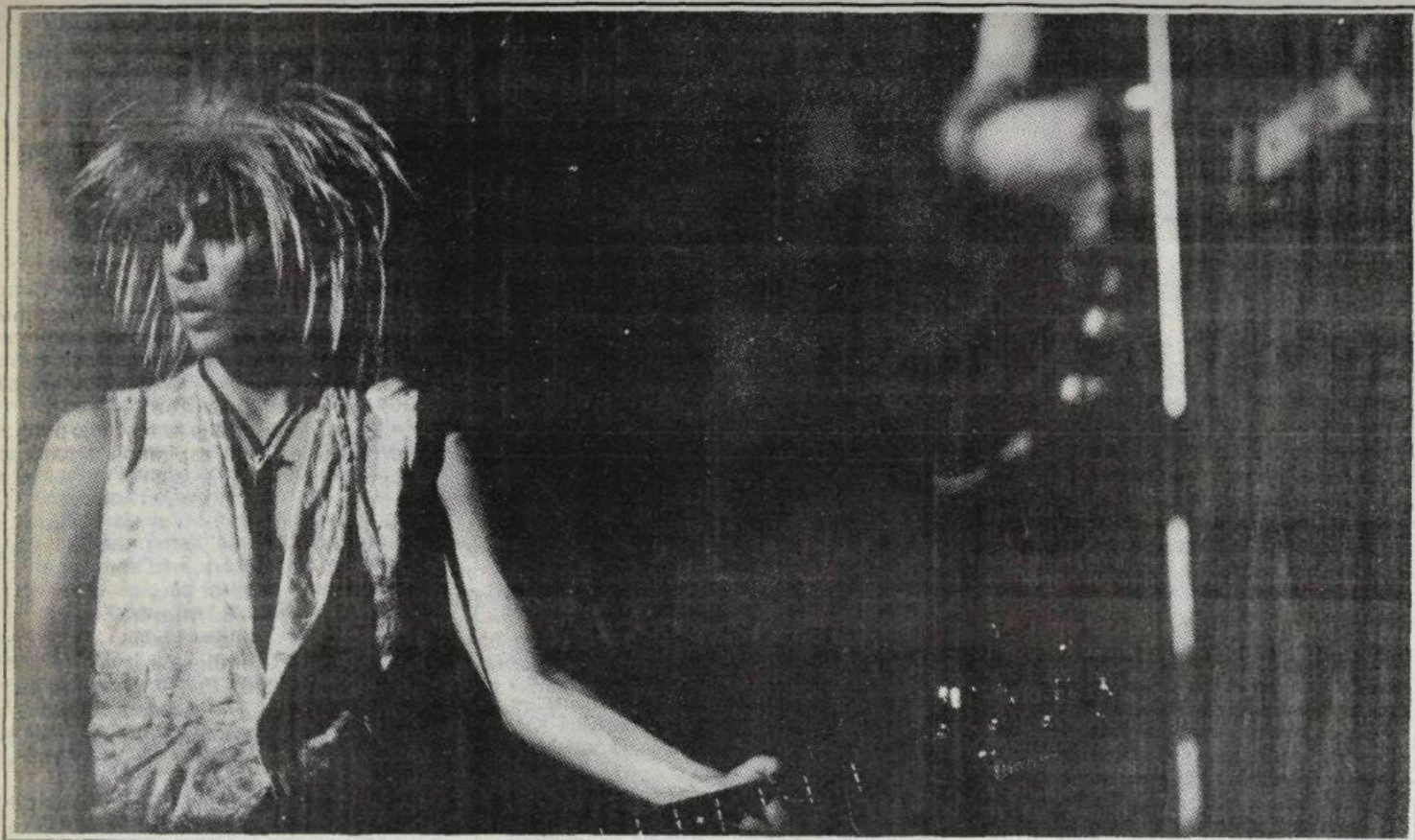
Valor: Bil sem pijan!

VPR.: To je bilo očitno. No, omenjal si trinajst let, ki da nam jih je še ostalo. Ali torej verjameš v apokalipso – v poplavo, atomsko vojno, ali karkoli – ki bo uničila svet?

Valor: Ja, verjetno bo atomska vojna. Tako je napovedal Nostradamus in njegovim napovedim popolnoma zaupam.

VPR.: V tem primeru bi se moral izseliti iz Kalifornije, saj je Nostradamus (če se ne motim) napovedal tudi katastrofalen potres, ki naj bi izbrisal celo zahodno obalo Amerike in ki naj bi se zgodil še v tem desetletju.

Valor: Sem se že odselil. Zdaj živim v Londonu.

VPR.: Če se vrneva na tvoje pojmovanje religije – se ti ne zdi, da se lahko z zavračanjem »korumpiranih« religij, s propagiranjem drugačnih idej, znajdeš v situaciji, da te začnejo ljudje poslušati in ti slediti, iz česar pa lahko nastane nov kult, nova religija?! Misliš, da je to možno?

Valor: Upam, da ja!

VPR.: Torej hočeš ustvariti novo religijo?!

Valor: Ja, religijo anti-religije. Hočem se samo osvoboditi vsega tega sranja. Revolucija je včasih zelo travmatično izkustvo, toda kakorkoli že, usojeno nam je, da bomo doživeli veliko Revolucijo. Ko pravim, da nam ostane še trinajst let, nikakor ne mislim, da bomo takrat vsi pomrli; s tem mislim, da se bo za vse nas, ki bomo ostali, po tistem življenje popolnoma spremenilo. Vojna se ne bo začela in končala z atomsko bombo. Kolikor lahko sklepam po zavutih Nostradamusovih prerokbah (te so pisane v verzih in sestavljene iz težko razumljivih prispevkov, op. avt.), bo vojna trajala približno trideset let, ki bodo polna prelivanja krvi in raznih bolezni, potem pa naj bi sledila zlata doba v trajanju osemsto let. V Nostradamusa tako neomajno verjamem zato, ker imam poleg raznih prevodov tudi kopijo njegovega originalnega teksta, ki je prava rariteta in branje tega me je čisto presunilo – napovedoval je neverjetno veliko stvari, ki so se potem res zgodile! Če sodim po tem, kar vem o današnjem svetu in po tem, kar je o prerokoval pred štirimi stoletji, pa če pomislim še na Biblijo, se mi zdi, da je katastrofa neizbežna! In če si

tako načrtujem življenje na osnovi te zavesti in zberem okoli sebe svoje somišljenike, mislim, da se lahko pripravimo na življenje po apokalipsi.

VPR.: Govoriš, kot bi bil prepričan, da boš preživel to apokalipso.

Valor: Nisem prepričan. Če pa preživim, bom skušal razviti nov način razmišljanja pri sebi, svoji družini in ostalih ljudeh, s katerimi živim, in če je še kdo, ki ima dobre ideje v tem oziru, mislim, da bi se morali zbrati in začeti razmišljati o tem. Kar se mene tiče – redno se mi dogaja, da mi stvari uhajajo, ker sem prepozen; da si ne vzamem dovolj časa za pripravo... Upam, da vsaj pri tej stvari ne bom prepozen, saj se pripravljam že od šestnajstega leta. Kljub temu se lahko zgodi, da mi ne bo uspelo – upam pa, da se mi bo posrečilo preseliti v Avstralijo do preloma tisočletja, tam je bolj varno.

VPR.: In tam si boš zgradil svojo »Noetovo barko« – v prenesenem pomenu?

Valor: Ja, nekaj takega.

VPR.: Kaj pa če ti ne uspe in umreš v vojni; meniš, da je to totalni konec, ali verjameš v reinkarnacijo?

Valor: Ne vem. Mislim pa, da to ni konec – energija ne izgine. Naša življenja in naše misli so oblika energije, ki se ne bo porazgubila. Tukaj gre samo za višji nivo dojetanja materialistične znanosti, fizike. Mislim, da nekaj po »tistem« obstaja; ne vem pa, če se bom takrat spominjal sedanjega življenja, ne vem niti, če je to sploh pomembno... Življenje in ljubezen se nadaljujeta!

VPR.: Še nekaj sem te hotel vprašati – zakaj si si izbral prav to formo za izražanje svojih idej in prenašanje svojih sporočil, zakaj rock in ne kaj drugega?

Valor: Ko smo bili pred časom v Londonu, sem opazil, da prisluškujejo našim telefonskim pogovorom. Verjetno zaradi stvari, ki smo jih tam počeli in ker smo bili povezani s »Psychic TV«, ki so naši prijatelji in se bavijo s subverzivnim sranjem. Tudi v LA imamo probleme – poznam tipa, ki dela za FBI, in ta me je opozoril, naj se pazimo in šele takrat sem opazil, da se okoli nas dogajajo čudne stvari. Mislim, da se oblast zaveda, kaj lahko nekateri rock bendi povzročijo. Mi se obnašamo zelo odgovorno do svojih poslušalcev – ne skušamo vplivati na njih s tem, kar pove-mo, naša sporočila so vedno večpomenska. Kajti če so ta sporočila narobe interpretirana, lahko to nekomu zajebe življenje. In prav to počne veliko bendov. Npr. Ozzy Osborne, ki ga serje tam zunaj s svojimi kruljenjem – dovolj ga poznam, da vem, da niti sam ne verjame v ta svoja sranja. Ti ljudje zlorabljajo privilegij, zlorabljajo efekt in vpliv, ki ga imajo nad ljudmi. Meni to ni všeč. Če se pa že s tem bavim tudi sam, sem se odločil, da ne bom kvaril ljudi, če se že vplivanju na njih ne morem izogniti. Lahko poskusim odpreti in razširiti njihovo zavest z odprtjem svoje zavesti. Ko imaš bend, si lahko pridobiš tudi veliko politično moč, česar se dobro zavedam in česar se zavedajo tudi tisti, ki jim to ni všeč – v Kaliforniji se je dogajalo, da so ljudje zažigali naše plošče, skakali na oder z noži, nas napadali po koncertih... Amerika je verjetno najbolj fanatična verska država in bolj se bojim nastopati tam kot kjerkoli drugje. Sem pa pripravljen umreti na odru, če bi že kdaj prišlo do tega!

izpraševal in prevedel:
Iztok Aberšek

KDO JE KDO NA NEODVISNI SCENI

Ob poskusu rezimiranja dosedanjega soočanja z neodvisnim glasbenim založništvom vidimo, da smo se ustavljali predvsem pri razlikah v pojmovanju osnovnih tržnih mehanizmov in zakonitosti med neodvisnimi in tako imenovanimi velikimi glasbenimi trusti.

Ivo, lastnik založbe 4 AD, pravi:

»Konec leta 1979 sva s Petrom Kentom (zdaj lastnikom založbe Situation 2) od založbe *Beggars Banquet* dobila nekaj denarja (točneje: 2000 angleških funtov) za ustanovitev lastne založbe. To so bili dobri časi za neodvisne založbe, trgovine so se zelo zanimale za njihove produkte in sploh ni bilo težko izdati neodvisne plošče. S prvimi štirimi singli (med katerimi je tudi *Dark Entries* benda *Bauhaus*) sva si le utirala pot. Bila sva polna obsesij. Hotela sva izdati nekaj čisto svojega, stvari, na katere sva bila ponosna in katere so se nama za tisti čas zdele originalne. Možnosti tovrstne industrije pa so sčasoma zelo narasle. Ne gre več samo za preživetje posameznega izvajalca, temveč za ambicije, da bi njegova glasba prišla do čimveč ljudi, kar nam je bilo na začetku še najmanj pomembno. Srečni smo bili mi in ljudje, ki so nas obiskovali, in to nam je zadostovalo. Prek neodvisnega sistema je prišlo na dan mnogo dobrih plošč, hkrati pa, kar je treba reči, tudi mnogo sranja. Vsakdo je lahko posnel ploščo, kar je imelo tako dober kot slab efekt. Moja želja je, da bi ljudje, ki so sposobni sami delati dobro glasbo, to še vedno počeli. Danes je treba za snemanje in dobro distribucijo porabiti precej denarja, kar je razlog, da se nekateri, po navadi sicer manj ustvarjalni, odločajo za podpis pogodbe s prvo večjo založbo. Funkcija založbe, kot je 4 AD, naj bi bila v tem, da bi skupinam omogočala popoln razvoj, hkrati pa bi, ob naraščanju njihove popularnosti, za snemanje in distribucijo namenjala tudi več denarja.«

Besede lastnika 4 AD nam seveda odkrivajo le eno plat neodvisnega – uspešnejšega in trajnejšega – založništva, kajti še vedno obstaja kup manjših založb, katere se ohranjajo ob izredno majhnem denarnem proračunu. Na njihovo preživetje imajo lahko prestopi sameznih izvajalcev bistven vpliv, čeprav je na neodvisni sceni tudi tovrstna problematika specifična. Kot je znano, je med velikimi založbami izmenjava izvajalcev sila redke dogodek, povezan s finančnimi tveganji in škandali. Na neodvisni sceni pa je, nasprotno, malo tistih, ki bi zmeraj snemali le za enega založnika. Značilno je, da koncertne ali še neizdane posnetke istega izvajalca izdaja več založb, kar dokazuje, da le-ti niso vezani z nikakršno pogodbo, katera bi vsaj delno označevala in omejevala možnosti razvijanja lastnih idej in projektov.

Pojmovanje glasbene vsebine – razdelitev

Bistvena kvaliteta, ki je poleg energetskega sproščanja angažiranosti in drugačnega pristopa bolj ali manj skupna vsem glavnim nosilcem neodvisne glasbene scene, se kaže v izogibanju kakršne-mukoli larpurlartizmu.

Delitev neodvisnih založb po kvaliteti je nepotrebna. Vedeti je treba, da velikokrat nov in že od samega začetka radikalno pomemben izvajalec že pomeni tudi novo založbo, katere funkcijo je potemtakem mogoče opisati z odkrivanjem novih glasbenih možnosti in pristopov, kar naj bi bilo eno izmed vodil neodvisnega glasbenega založništva. Taka založba naj bi objektivno vsaj v tistem trenutku ne zaostajal za nekaterimi priznanimi založniki, kateri pa imajo v svojih rokah močno orožje tradicije in kontinuitete svojega delovanja.

Mogoče je torej postaviti razdelitev po tradiciji, ki tudi mlajšim založbam ne odreka kvaliteto in pomena.

V prvo skupino že leta prisotnih in vplivnih založb bi nedvomno sodile *Rough*

Trade, Beggars Banquet, 4 AD, Some Bizzare, Charry Red, Factory ter Mute. Če pogledamo vsebinsko usmeritev posamezne založbe, nam postane jasno, da imamo opraviti s stilsko in vsebinsko zelo raznoliko sceno, katero po svoje dopolnjujejo še nekatere mlajše založbe.

Rough Trade velja za največjo punk založbo, ki je svoje zanimanje zmeraj usmerjala predvsem k angažiranim izvajalcem. Zvok večine njenih izvajalcev je v osnovi rudimentaren in se naslanja na starejše glasbene oblike. Do nedavnega so bili njen najkomercialnejši izvajalec *The Smiths*, ki pa so, inspirirani z obetajočim izboljšanjem finančnega položaja, prestopili k multinacionalni *EMI*. Poleg njih med pomembnejše izvajalce sodijo še *Woodentops, Easterhouse, Jonathan Richman And The Modern Lovers, The Apartments, David Thomas, Camper Van Beethoven, The Feelies, Robert Wyatt, Vic Goddard, Lydia Lunch*.

Beggars Banquet se je iz začetnega post-punkovskega radikalizma razvila v založbo širokih obzorij, ki ji povezovanje z *Virgin* omogoča tudi boljše plasiranje proizvodov. Za njenega najpomembnejšega in še zdaj, tri leta po razpadu, donosnega izvajalca, veljajo *The Bauhaus*, poleg njih pa še *The Fall, Love And Rockets, Ramones, Icicle Works, Nico, John Cale, The Cult, Peter Murphy ter Go-Betweens*.

4 AD je založba, katere izvajalci posvečajo precej časa v studiju, hkrati pa ima razvit čisto samosvoj način plasiranja posameznih izvajalcev, ki se kaže v razpoznavnosti propagandnega materiala in opreme plošč (ovitki), delu dueta pod imenom *23 Envelope*. Značilno je, da sta svoje prve posnetke pri *4 AD* izdali skupini *The Bauhaus* in *The Birthday Party*. Politika, ki jo je začrtal lastnik založbe Ivo, je zelo široka in odprta, kar se pokaže pri pregledu izvajalcev: *The Cocteau Twins, Dead Can Dance, Colourbox, The Wolfgang Press, Dif Juz, Richenel, Throwing Muses, Xymox*. Omeniti velja še projekt *This Mortal Coil*, ki je v začetni fazi vseboval prispevke nekaterih zgoraj omenjenih, kasneje pa se je razširil med mnogo večinoma neznanih izvajalcev. Posebno poglavje predstavlja tudi izdaja albuma z naslovom *Le Mystere Des Voix Bulgares*, na katerem je zastopana originalna bolgarska etnična glasba.

Some Bizzare se je v začetku precej spogledovala z elektro-popom, katerega pa je, po zaslugi *Soft Cell*, predstavljala v mnogo zanimivejši, pervertirani obliki. Značilno rockerske oblike so v njenem delu še danes skoraj neobstoječe. Izvajalci se delijo na močne solo avtorje (*Marc Almond, The The-Matt Johnson, Jim Thirlwell* s svojimi *Foetus* projekti) ter skupine, kot so *Psychic TV, Test Department, Einsturzende Neubauten ter Coil*.

Nadaljevanje sledi
Andrej Ilc

DAVID BYRNE

Spomnite se preslabo ocenjene filmske zgodbe Johna Carpenterja z naslovom *Starman* iz leta 1984: tuje bitje Jeff Bridges, ljubitelj rock 'n'rolla, zasilno pristane na kansaški preprogi Karen Allen, privzame človeško podobo in krajevno nošo (karirasto drvarsko srajco) in na svoji misiji spoznati in razumeti Človeštvo potuje po Ameriki, jecljivo in neodločno sprašujoč: »Pojasni tipl Razloži ljubezenk«

Danes je v tihem kensingtonskem hotelu David Byrne tak tujec. In ko bi se 33-letnega vodjo skupine Talking Heads le dalo tako preprosto predstaviti. Najprej je treba upoštevaty Byrnov prvi resni filmski dosežek: to so vizualno očarljive *True Stories* (Resnične zgodbe), prvič prikazane konec oktobra. Poleg filma obstaja tudi knjiga (z istim naslovom), v kateri Byrne razkriva, da njegov film »obravnavna stvari, ki so prebedaste za ljudi, da bi se ubadali z njimi«. Saj veste, katere stvari: cow-girls, nakupovalni centri in parade.

ELISSA VAN POZNAK (EVP): Povej nam resnično zgodbo, ki je ni v tvojem novem filmu *True Stories*.

DAVID BYRNE (DB): Poznaš tisto o človeku, ki je zmeraj pospremil lokalno nogometno ekipo, kadar je igrala zunaj mesta. Šel je z magnetofonom na letališče, ga vključil, ko so vstopali v letalo, jim zavrtel njihovo himno in se osebno poslovil od njih. Čez nekaj časa si mesto, bil je to Baltimore, ni več moglo privoščiti svoje nogometne ekipe, zato so fantje odšli drugam, ubogi človek pa je ostal brez česar koli, kar bi lahko podpiral. (smeh) Tale je bila res žalostna.

EVP: Predpremiere *True Stories* na Festivalu v Edinburghu (za občinstvo, med katerim je bilo skupaj z Byrnovimi starši za cel avtobus sorodnikov) – je imelo to neke vrste romantični namen vrniti se domov in delati dobro?

DB: Ja, ja. Nekaj takega. Ljudje so film dobro sprejeli in dogodek jih je zelo zabaval. Jim, organizator Filmskega festivala, je poklical mojo družino, 35–40 njih, da so vstali. Nagrajeni so bili z glasnim ploskanjem.

EVP: Veliko časa si porabil za montiranje filma, nato pa skušal prepovedati novinarjem, da bi si ga ogledali v Edin-

burghu. Ali je bila to zadnja verzija, zadnja montaža?

DB: O ja. Edino, kar lahko zdaj storimo, je, da skušamo čim več potegniti iz tega. Zvok in barva bi bila lahko boljša. Ampak nič več rezanja.

EVP: V tem projektu si imel zelo veliko vlog: napisal si scenarij, glasbo, bil si pripovedovalec, fotograf, režiser. Bi lahko izločil najpomembnejše?

DB: Hmhmhm, hmhmhm. (čas teče) Ne morem se odločiti.

EVP: Torej je v nasprotju s splošnim prepričanjem preprosto narediti film o prihodnosti?

DB: Nekateri dele je bilo lahko narediti. Nekateri ja, no, ne ravno lahko, a ne tako naporno, kot sem sprva mislil. Snemalna ekipa in igralska zasedba sta bili zelo dobri in to je pripomoglo k res prijateljskemu vzdušju.

EVP: Si se že od vsega začetka nameraval pojaviti v filmu?

DB: Skušal sem se izogniti temu.
EVP: Nekoč si menda rekel, da si se zmeraj edino dobro počutil na odru. Si se bal igrati v filmu, ki ga je režiral debutant, namreč ti sam?

DB: Zdelo se mi je, da mora biti nekdo ali nekaj, kar bi ti predstavilo posamezne

Potem sta tu dva nova albuma, polna Byrnovih običajnih preprostih pridig. Prvi – pravkar izšel, z naslovom *True Stories* – je nova LP plošča Talking Heads, medtem ko bo drugi – album, ki predstavlja prvotno zasedbo – izšel kasneje.

Vse to mora biti usklajeno s suho in na videz naravno postavo, ki med pogovorom strmi skozi okno, izrekajoč pripombe o pogosto fenomenalnih banalnostih z odkritosrčnim cmeravim glasom: človek, ki je po besedah bas kitaristke Tine Weymouth v novi knjigi o bendu, napisal njihov najbolj znani komad *Psycho Killer* kot pesem Alice Cooperja. »A ker zmeraj naredi vse narobe, ga je drugače zaštekal.«

Je ta Byrne lahko isti kot tisti Byrne, ki ga občudujejo umetniki in friki po celem svetu? Byrne, rojen leta 1952 v Dumbartonu na Skotskem in vzgojen v delavski družini v Baltimoru (Maryland, ZDA), je prav gotovo čuden tujec. A kaj če bi srečali tujca, ki ne bi bil tako bister, kot bi izgledal?

scene in te vpeljalo v film, a ni nujno, da bi bil to ravno jaz. Mislim, da je vžgalo, a prepričan sem, da bi kdo drug opravil to prav tako dobro.

EVP: Ampak ne tako osebno?
DB: Najbrž ne. Predvidevam, da je nekaj na tem, in da ljudje vedo, da nisem samo uvajalec, ampak da sem jaz tisti, ki je izbral, kar bo prikazano.

EVP: Nato daješ naravnost ironične ali komične izjave, iz katerih ljudje, ki poznajo tvojo preteklost s Talking Heads, lahko razberejo nadpomene. Govorim o tvojem komentarju, češ da imaš nekaj pomembnega povedati o evropski in ameriški arhitekturi, a si jo pustil doma.

DB: (Posmehljivo). Oh, joj. Čeprav je to nekako smešno samo po sebi.

EVP: Koliko si bil vključen v različne procese med filmanjem?

DB: Delal sem z igralci, in nekaj ljudi smo res hitro dobili. The Lying Woman, Jo Harvey Allen – videl sem jo, ko je sama delala svoje monologe o odraščanju v Lubbocku v Texasu. Spalding Grey (ki igra sodnika Računalniške združbe, gospoda Culverja) je imel majhno vlogo v Killing Fields (Poljih smrti), a je najbolj znan po svojih monolozih. Sedi za mizo in pripove-

duje zelo odkrite zgodbe o svojih seksualnih izkušnjah, odnosih s starši, svojih občutkih na zelo smešen in zabaven način. John Goodman (filmski junak Luis Fyve, ki preko časopisnih oglasov išče ženo) – videl sem ga le v nekaj manjših filmih, čeprav je igral v broadwayskem musicalu Big River.

EVP: So se igralci prilagodili fizičnim tipom, predvidenim v tvojem scenariju?

DB: Ja, veliko jih je dobilo vlogo, ker so ustrezali risbam, ampak o tem nočem preveč govoriti. Imeti moraš čuden občutek, ko slišiš, da so te kot igralca najeli zato, ker izgledaš kot skica, ki sem jo narisal. Nato smo jih seveda »predelali«, jim nataknilo lasulje.

EVP: V svoji knjigi True Stories praviš, da se smeješ in hkrati občuduješ ameriško predrznost, ki lahko ustvari dovolj velik nakupovalni center, da vanj lahko spravi jezero, napolnjeno z morskimi psi in podmornicami. Smeh in občudovanje – je to tvoje splošno občutje?

DB: Če bi moral povedati, za kaj gre v filmu, gre najbrž za to.

EVP: Pa vendar v filmu nekako obžaluješ, ker ni več »strašljivih starih mestnih četrti« – namesto njih so zdaj montažne hiše in svetleči nakupovalni centri – čeprav, izgleda, jih imajo ljudje v filmu raje.

DB: Instinktivno imam raje stare dele mesta, a kar pravim je »hej, to je moj naravni instinkt, a mogoče se lahko kaj naučimo od teh ljudi«. Šli bojo tja, kjer so razprodaje. Nimajo prirojenega nagnjenja do nečesa starega in lepega. Del snemanja filma je zame učenje iz njihovega vedenja.

EVP: Love for Sale, ena od posnetih pesmi (punkovski komad, ki v filmu navaja veselo video sekvenco, predstavljajočo s čokolado oblite Talking Heads) se začne z verzom »I was born in a house with the TV always on« (»Rodil sem se v hiši z zmeraj prižganim televizorjem«). Ali nisi kot umetnik – čeprav eden tistih, ki uspešno ubirajo srednjo pot – vznemirjen zaradi ogromnega števila Američanov, ki jih vzgaja in izobražuje TV?

DB: Zame je izziv preizkusiti in spoštovati te ljudi zaradi sveta, v katerem živijo. Izbrali so si tak način in nekako jim je uspelo, da deluje. Ne moreš se pritoževati zaradi nečesa, kar je izgubljeno – kultura in vsi ostali deli zgodovine – ker izgleda, da so zadovoljni. Zakaj bi se torej pritoževal?

EVP: Pred kratkim si od MTV dobil Vanguard Award – priznanje za inovativno video delo. Nekatera, kot sta Road to Nowhere in Once in a Lifetime, spadajo v stalno zbirko Muzeja sodobne umetnosti. Ali »umetnost« izključuje Ameriko?

DB: O, ja. Če se nekaj imenuje umetnost, ljudje postanejo popolnoma predani, do nje imajo religiozen odnos. Ne more biti hec, kar je sramota. To ji vzame veliko življenja.

EVP: Ali je tvoje delo »umetnost« ali »izdelek«?

DB: Čutim, da sem uspešen, kadar kombiniram oboje, kadar ljudje pozabijo na razliko med obojim. Če lahko naredim video, ki je umetniško uspešen in je poleg

tega prikazan na TV, potem sem dobil najboljše iz obojega.

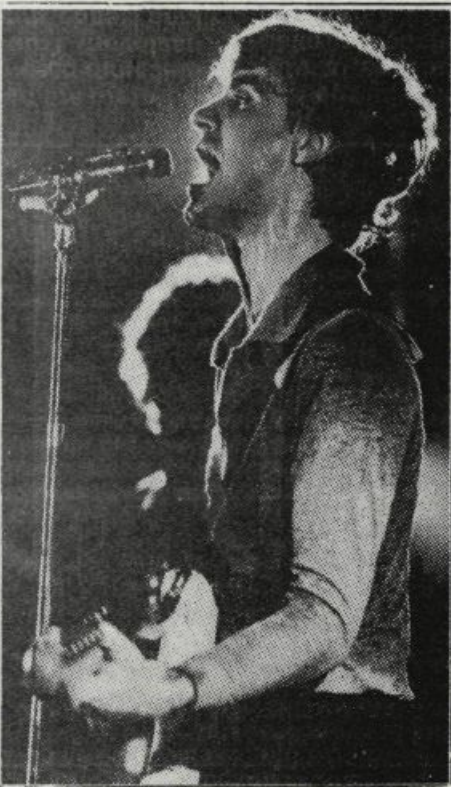
EVP: Si si v šoli predstavljal, da boš kdaj igral v tako znanem bendu, ki bo zmogel prodati milijone albumov?

DB: Vedno hočeš biti popularen, hočeš, da ljudje slišijo, kaj si naredil. Nismo pripravili umetniškega programa, kjer bi predstavili, kako uspeti. Verjetnost preživetja je bila precej majhna, ampak glej, glej, precej zgodaj so nas opazili, to smo izkoristili in mnogo drugih stvari je prišlo mimogrede.

EVP: Tako kot tvoja kariera upodablja očnega umetnika?

DB: V zadnjih nekaj letih sem to postopoma začel povezovati.

EVP: Režiserka Mary Lambert (z Byrnom sta skupaj hodila v šolo za oblikovanje na Rhode Islandu) je opisala obdobje zgodnjih sedemdesetih let kot »burno, učitelji niso vedeli, kaj učiti, slikarstvo je bilo mrtvo«.

DB: To je morda res. Ko sem bil tam in za tem na neki drugi šoli, sem spoznal, da je diploma iz lepih umetnosti precej neuporabna, da bi ti lahko zagotovila službo. Zato sem se odločil, da bi imel stroške za šolanje povrnjene, da bom kar naprej menjaval glavne predmete: 6 mesecev video, nato morda fotografija, naslednji semester slikarstvo. Bilo je fino. Mislim, da se naučiš, da je ustvarjalni proces enak, ne glede na to, kam se usmeriš. Vse, kar potrebuješ, je tehnični »vedetikako«.

EVP: Ali se ti ne zdi, da se pri tako bogatem ustvarjanju ponavljaš?

DB: Mislim, da je to, da se ukvarjam z različnimi mediji, pretveza za to, da pogosto ponavljam isto stvar in ljudje tega ne opazijo tako hitro – povedano je bilo v različnih oblikah.

EVP: To pomeni, da le imaš veliko problemov?

DB: Mislim, da bi bilo to lahko res. Upam, da ne, a je mogoče.

EVP: Si bil kdaj pri psihiatru?

DB: Ne.

EVP: Misliš, da bi to lahko izčrpalo tvojo ustvarjalnost?

DB: Na to nisem nikoli pomislil – mogoče je res. Nikoli nisem šel, ker sem domneval, da greš tja, ker imaš probleme. Vedno se mi je zdelo, no, ne vedno, ampak večinoma, da se kar dobro znajdem v življenju. Nato so mi drugi povedali, da ni treba, da se imaš za bolnega, ampak je to kot nekakšen servis: lahko se samo pogovarjaš z nekom. Če to pomaga urediti stvari v tvoji glavi, potem je okay, čeprav sam nikoli nisem šel tja.

EVP: V knjigi True Stories praviš, da pesmi dajejo možnost ljudem, da se izrazijo in odkrijejo svojo notranjost drugim. Pravi Byrne se vztrajno skriva za različnimi osebami ali uporablja ironično »dimno zaveso« v pesmih Talking Heads. Kar mora biti namenoma...

DB: Ja, predvidevam. Zdi se mi precej težko v pesmih govoriti o tem, v kaj verjamem in kaj čutim. Najbrž zato, ker bom lahko čez en teden mislil drugače. Zato bi bilo precej bedasto, če bi rekel, »čutim tako in tako«.

EVP: Si neodločen?

DB: Mislim, da to ni neodločnost. Gre za poskus videti stvari z večih zornih kotov. Videti vse strani situacije – večina ljudi lahko to stori, če hoče.

EVP: Kljub temu kar naprej izbiraš različne izrazne možnosti.

DB: To je drugače.

EVP: Kako? Karkoli počneš, zmeraj obstaja nek drug, po možnosti boljši način.

DB: Potem narediš tako drugič, drugo leto.

EVP: Če interpretiraš to idejo vizualno, brez perspektive, gledajoč vse kote hkrati – prideš do nečesa, kar se približuje naivni, primitivni umetnosti. Ne kot ekscentrični ovitek vašega zadnjega albuma Little Creatures. Kako si našel umetnika častitega Howarda Finstra?

DB: Videl sem nekaj njegovih stvari. Duhovnik je, a se mi zdi, da je moral izstopiti iz cerkve, potem ko ga je med pridigami nekoliko zaneslo. Njegove druge slike so bile fantastične in smešne hkrati in ljudje, ki so ga poznali, so rekli, da je, čeprav se je usmeril v vizionsko slikanje, resnično odprt, in bi lahko bil uporaben. Tako sem mu poslal nekaj naših posnetkov.

EVP: Je igrala vera kakšno vlogo pri tvoji vzgoji?

DB: Nekaj časa so me vlekli v cerkev, ampak mislim, da ni pomagal. Še vedno me zanima religija in jo spoštujem, čeprav je večina religij danes preživetih – obredi, nastali pred stoletji, ne ganejo več ljudi tako, kot so jih nekoč. Mislim, da zato ljudje verjamejo v leteče krožnike in filme, kot je E.T....

EVP: Ali bi rad verjel v tuje, nezemeljske oblike življenja?

DB: Ja, rad bi. Rad bi verjel, da tam nekje zunaj živijo bitja, pametnejša od nas. Rad bi to verjel, ampak v resnici ne verjamem in možno je, da jih sploh ne bomo nikoli srečali. Ali kot pravim v nekem delu teksta v knjigi, lahko jih bomo videli, ne da

bi to vedeli. Lahko bojo plinasti oblaki. Morda ne bomo mogli vedeti, da so inteligentni.

EVP: Kaj, če bi bili bolj neumni od nas?

DB: To bi bilo pravo razočaranje. Lahko bi bilo kot v tisti knjigi Being There (po knjigi J. Kosinskega je bil posnet film Dobro jutro, Mr Chance s Petrom Sellersom v gl. vlogi, op. prev.). Lahko bi bili bolj neumni, a mi bi tako močno verjeli, da so pametnejši od nas, da bi se do njih tudi obnašali kot do pametnejših.

EVP: V kaj torej verjameš? TV, moč obveščanja (reklamo), dobroto ljudi?

DB: Ja, to so precej otipljive stvari.

EVP: Pri delu z Brianom Enom, Robertom Wilsonom, Twylo Tharp in Talking Heads, če naštejemo le štiri, izgleda da si imel težave s sodelovanjem.

DB: Mislim, da še vedno ohranjam pravo veta in tako imam zmeraj zadnjo besedo.

EVP: Kaj te stimulira pri pisanju pesmi in planiranju naslednjega filma?

DB: Pravzaprav ne znam odgovoriti. Začutim nekaj v trebuhu. Sliši se nekako bedasto. Trenutno, verjetno nekaj mesecev, ničesar ne načrtujem.

EVP: Ne gre pri tvojem delu za puritanski poriv?

DB: Gre, ampak zdaj mi je jasno, da brž, ko vem, kaj hočem narediti, to lahko naredim. Mislim, da vem dovolj, da ne začnem stvari zaradi dela samega.

EVP: Je bilo obdobje, ko si to počel?

DB: Ja, ne preveč vneto, a bil je čas, ko smo bili bliže rutini: rekord, turneja, spet rekord. Pred tremi ali štirimi leti.

EVP: Postajali ste rock and roll bend?

DB: Kar je fino, ampak... in je hecen način preživljanja, a čez nekaj časa se izčrpa.

EVP: Igranje Psycho Killerja že X-ič?

DB: Ja. Zato smo vsakič igrali drugače. V Stop Making Sense je bil zvočno precej podoben tistemu, kar sem prvič napisal. Nekako je zaključil krog, zato je bilo to dopustno.

EVP: Ali je ta film (režiral ga je Jonathan Demme in je priznan kot najboljši film koncerta v živo vseh časov) zaključeno poglavje za Talking Heads?

DB: Vsi v bendu čutimo, mislim, da ne moremo več ponoviti te predstave ali katerokoli teh dejanj. Zdaj moramo misliti na to, kako drugače predstaviti stvari na odru.

EVP: Kaj si opazil pri tako tesnem sodelovanju z Demmom?

DB: Izgledalo je, da je ves čas čudovito razpoložen in imel je zares plemenit odnos do ljudi, kar je bilo zelo spodbudno. Nisem vedel, kaj naj pričakujem; imel sem vtis, da ga nič na svetu ne more spraviti iz tira, čeprav smo snemali ponoči in je moral čez dan ponovno montirati in snemati nekatere scene. »Druga izmenak proti njegovji volji.

EVP: Vrniva se k True Stories. Texas je idealen kraj, zato je presenetljivo, da ga nisi imel v mislih, ko si pisal scenarij za film.

DB: Ja, v Texas sem šel pogledat zato, ker se mi je zdelo, da bi bilo ceneje snemati tam, kot v Los Angelesu ali New Yorku in potem, ko sem si stvar ogledal, se nisem mogel spomniti nič boljšega – bilo je točno tako, kot sem si zamislil.

Tako sem prilagodil stvari – ne osebe, ampak stvari, kot je zgodovinska predstavitev in celotno praznovanje, ki je kot nalašč sovpadlo s 150-letnico države Texas. To je bilo torej pri roki: da smo zamisel uskladili z resničnim dogodkom. Virgil, mesto v filmu, je prava zmes številnih mest. Ulično parado smo na primer snemali v McKinnyju, 30 km severno od Dallasa.

EVP: Komadi v True Stories so pisana zbirka različnih stilov in tém. Kako so prišli skupaj?

DB: No, napisal sem jih kmalu po tem, ko sem imel nekaj osnovnih scen in oseb in sem jih napisal po naročilu. Pesmi so lahko veze veliko časa, dokler pač glasba in tekst in razpoloženje niso sestavljali celote. Če bi pisal za Talking Heads in če ne bi šlo, bi stvar preprosto pustil. V tem primeru sem moral zapolniti prazen prostor v filmu in tako je morala pesem na koncu vzbujati določena razpoloženja (City of Drams), tista v video klubu (Wild Life) pa je morala zveneti kot originalni pop. Moral sem vztrajati, da bi bilo slišati dovolj avtentično.

EVP: Nekateri so očitno presenečeni, ker so šli Talking Heads nekoliko v smer countryja, v Little Creatures recimo, v Creatures of Love – vendar gre za formo, romantično, naivno, celo kmečko, ki vam pristaja.

DB: Ja, poslušam postaje, ki vrtijo country, čeprav trenutno predvsem latinoameriške (brazilske, kubanske) stvari. Sodobni pop je v zraku okrog tebe, neka absorбираš ga med sprehodom po ulici, slišiš ga prihajati iz avtomobilov, trgovin. Ni ti ga treba posebej iskati.

EVP: Si zdaj, ko si se preselil na veliko

platno, pripravljen režirati svoj naslednji film?

DB: Pravzaprav ne. To se bo zgodilo zelo počasi. Moja naslednja stvar mislim, da ne bo musical, ampak bo imela za osnovo klasično zgodbo. Šele začel sem režirati, a ravno sem znova prebral Ep o Gilgamešu, eno najstarejših zgodb iz leta 2000 pred našim štetjem ali nekaj takega, posodobil bi jo, jo postavil v moderni čas.

EVP: Čeprav shizoidni podjetni David Byrne iz Psycho Killerja spada v leto 1977 in je postal v zadnjih letih bolj dostopen – ali se zavedaš, da je sloves čudaštva ostal?

DB: Pozno sem to opazil. Nekoliko sem se ga znebil, a takrat se tega nisem zavedal.

EVP: Ali so bili tvoji sodelavci pri True Stories prestrašeni zaradi tega čudaštva?

DB: Spomnim se, da je bil nekdo malo nervozen, a so se ljudje hitro znebili takih občutkov.

EVP: Torej, če pogledaš nazaj, veš, kako si prišel do te točke?

DB: No, vidim, da sem postal bolj sprejemljiv, kot sem bil. Dogaja se, da so mi stvari všeč.

EVP: Kot na primer?

DB: Metalne zgradbe. Lahko so mi všeč stvari, ki so se mi včasih brezkompromisno zdele nemogoče, izgubljanje časa.

EVP: David Byrne se je končno »sestavljal«?

DB: Ja. Se mi zdi. Mislim, da sem se nekako uredil. Bi se že moral do zdaj.

Prevedla in priredila:
Ina Ferbežar

FUGA V KRIŽU

Fuga v križu ali problem aдекватne tematizacije neke aktualne problematike

Fuga v križu Jožeta Snoja je zanimiva predvsem zaradi dveh stvari. Najprej je tu eksplicitna problematizacija tematike domobranstva in partizanstva, ki besedilo uvršča v zmeraj odmevnejšo produkcijo zadnjih let, ki v polju literature detabuizira v zgodovinospisju še zmeraj preveč ideološko enostransko obravnavano ali pa ne dovolj upoštevano problematiko. Zanimivost in že kar specifična kvaliteta Fuge v križu je pri tem avtorjeva z ideološkimi podurki večji del neobremenjena obdelava gradiva, ki mu omogoča izognitev dvoreznemu meču politično še več kot tople problematike. Besedilo se primarno ponuja v branje kot literarna umetnina in ne več kot alternativna informacija o obdobju naše polzgodovine.

Ob tej tematski zanimivosti je tu še formalno-zvrstna: izmikanje oziroma nezmožnost označitve samega besedila. Šest enot, ki sestavljajo besedilo, ostaja kljub enaki tematski usmerjenosti zvrstno in celo vrstno različno usmerjenih, tako da celotnega besedila ni mogoče označiti s pojmom romana. Fuga v križu tako v svoji eksperimentalnosti, ki ni več ludistična v smislu hipermodernizma, ampak kot zgolj formalni pisateljski postopek avtorju omogoča zaželene tematske poudarke, vrašča v nekakšno literarno konstrukcijo, ki preko zvrstne različnosti dosega tematsko enotnost in obenem poskuša ohraniti formalno svežost in zanimivost. Kot taka pomeni v okviru podobno usmerjene literarne produkcije zanimivo osvežitev, kar pa ji še ne zagotavlja statusa pomembnega literarnega dosežka.

Poglavitna pomanjkljivost Fuge v križu se ob vsem tem zdi neenotna dodelanost posameznih delov besedila, ki nujno rezultira v nekoherentnosti celote. Najbolj dodelana in zanimiva je začetna pripoved Josipa Visarionoviča Kristusa, v kateri se skozi modernistično zasnovane besedne izlive junaka v vsej ironiji usode razkriva glavna problematika celotnega besedila. Norost Kristusu kralju in Josipu Visarionoviču Stalinu v dvoedini osebi – kot se označi pripovedovalec – omogoča, da se skoraj popolnoma dvigne iz območja ideološko desne ali levo usmerjenega pogleda na problematiko in tako zaznava zgodovinsko širše gledano usodnost svojevrstne državljanske vojne, ki se predvsem skozi posledice kaže kot popolnoma absurdna. Pripovedovalec se kot eden izmed dveh glavnih junakov in bivši domobranski vojak kaže kot tipičen produkt te vojne, njegov skoraj čudežni pobeg in rešitev iz nejasno začrtane likvidacije domobrancev v Rogu in samoobrambni a vseeno uboj lastnega brata, ki se je med vojno znašel na drugi strani, pa sta samo še dve novi potezi v igri usode.

Še zmeraj zanimiv, a nekoliko razvlečen, je drugi del besedila, označen kot Proces, ki v obliki dialogov uprizarja fantastično-parodično sojenje ali samosojenje vodilnih ideologov in strategov domobranstva. Tretji in peti del – VKB(p) ali Vseslovenske kuharske bukve (priboljškov) in Recepti – kot program, s katerim naj bi nori pripovedovalec rešil slovensko ekonomsko krizo in konkretni primeri receptov za kanibalsko pripravo jedi, mejita na sarkazem, a na žalost ostajata ne dovolj dodelana in intenzivna. Četrti del predstavlja nekoliko postmodernistično obarvan postopek t.i. rekonstrukcije, oziroma prepisa junakovega dnevnika, ki sicer zanimivo in brez nepotrebnih ideoloških poudarkov problematizira glavno tematsko besedila. V precej konkretnem sklicevanju na zgodovinska dejstva se dnevnik v okviru celote še najbolj približa alternativni informaciji o zgodovinskih dejstvih, tako izgublja na literarni uspešnosti, a je za bralca, ki mu odkriva nove vidike NOB-ja po svoji informativni plati seveda več kot zanimiv.

Šesti del, Drama ali epilog prologa, ki naj bi mu ob koncu ponovno sledil prvi del besedila, se zdi še najmanj uspešen. Bralcu dokončno razkrije junakov samo-

obrambni uboj brata in njegovo zadnjo rešitev gotove smrti, ko se preobleče v obleko umirajočega brata dvojčka in se izdaja za partizana, a ga z že omračenim umom odpeljejo v nekakšno zavetišče, kjer ga srečamo na začetku besedila. Zgodba obeh bratov dvojčkov je s tem dokončno zaokrožena, toda Snojeva ironično-parodična uporaba kratke igre, namenjene zafrontnemu in povojnemu gledališču, ostaja nejasno izpeljana, tako da se večkrat giblje na podobni ravni kot oblika igre, ki jo parodira.

Fuga v križu deli usodo precejšnjega dela sodobne slovenske literarne produkcije, ki zaradi pisateljske ne dovolj ostre selektivnosti ostaja neenotna, dodelana in zanimiva v nekaterih pasusih, drugje spet precej daleč od literarne uspešnosti. V Snojevem primeru nedodelani pasusi na žalost zmanjšujejo zanimivost sicer stilistično umetelnega in tematsko zanimivega projekta, ki bi lahko pomenil možnost za nadaljnji razvoj slovenske proze, a tak, kot je, ostaja le literarno-zgodovinsko in zvrstno bolj ali manj zanimivo besedilo.

Tomaž Toporišič

V ŽRELU ŽIVLJENJA

Povedal vam bom zgodbo o Morganu. Saj ga vsi poznate. Jaz sem bil njegov prijatelj. Povedal vam bom resnico. Vso resnico. Samo jaz vem zanjo.

Kar poslušajte.

Loman je moje ime. Mogoče se ga kdo izmed vas starejših še spominja. Bili so časi, ko se je Morganovo ime vedno izgovarjalo v družbi z mojim. Tega je že dolgo. Sam ne vem, koliko let je minilo od takrat. Tudi mi ni žal, da je minilo. Nikoli se nisem silil v ospredje. A vendar sem z Morganom ostal skupaj do konca. Malokdo ve za to. Vseskozi sem mu stal ob strani, ga tolažil, bodril in se skupaj z njim veselil njegovih uspehov. Tudi v zadnjih letih njegovega življenja, ko se mi je Morgan čedalje bolj odtujeval in postajal do mene nekako hladen in zadržan, nisem obupal. Razumel sem ga. Kako ga tudi ne bi. Bil sem edini, ki ga je lahko razumel. Njegov edini prijatelj. Jaz, Loman.

Malokdo izmed vas ve, kakšen je bil Morgan, preden se je začel njegov znameniti vzpon. Jaz vem. Spoznala sva se, takrat še golobrada mladeniča, na hodniku bivše klasične gimnazije, ki sva jo oba obiskovala. Stavba je, kolikor vem, že davno porušena, na njenem mestu stoji danes trgovina z delikatesami. Le nad vhodnimi vrati visi spominska plošča, ki z umetelno vklesanimi črkami spominja slučajnega popotnika na kraj, kjer je Morgan začel svojo pot navzgor. O meni niti besedice. Mogoče je tudi bolje tako. Nadaljujmo.

Ko sem prvič ugledal Morganovo podobo, je pred menoj stal vitek, za svoja leta precej visok mladenič s sledovi prvega puha na nežnem obrazu, s pogledom, v katerem se je presenetljivo prepletala še skorajda deška milina z nekakšno nerazložljivo otožnostjo. Z izrazom na obrazu, ki je razodeval globoko notranjo razklanost, je stal med gručo sošolcev, ne meneč se za njihove hrupne pogovore in abotne šale, ki so jih uganjali drug z drugim in upiral svoj pogled v njim neznane daljave. Kljub temu pa si ga niso, kot je to sploh navada med prostaki, izbrali za tarčo svojih bebavih šal in domislekov, temveč je navzlic svoji nenavadni odmaknjenosti užival med njimi poseben ugled, da, celo spoštovanje. Še dandanes si ga najraje priključem v spomin takšnega, kot je bil takrat, ob najinem prvem srečanju.

Ni minilo dosti časa, pa sva že postala nerazdružljiva tovariša v dobrem in zlu. Mirno lahko rečem, da sem bil in ostal edini človek, ki je zares prodril v vse bogastvo Morganovega miselnega sveta. Spričo že kar nadnaravne občutljivosti, tako značilne za prenekaterega genialnega posameznika, kar je Morgan prav gotovo bil, to ni bila niti najmanj lahka naloga. Le malokdo izmed vas ve za ne tako redka obdobja Morganove potlačeniosti,

dvomov, nevere in obupavanj, ko je v hipu zdvomil o sebi, o svojem talentu, svojih sposobnostih. Jaz vem. Stal se mu ob strani, ga tolažil, bodril, mu znova in znova vlival poguma in vere. Že davno pred začetkom njegovega vzpona sem v njem slutil in spodbujal vse tisto, kar ga je pozneje tako zelo odlikovalo v očeh javnosti. Vsa moja prizadevanja niso ostala nepočlašana: začela se je Morganova pot navzgor. Prvi članki, prva predavanja, prva srečanja z novinarji. Sam ne vem, koliko ur mojega življenja je minilo v tekanju po raznih uredništvih, tiskarnah, založniških hišah, koliko ur sem preživel s telefonsko slušalko v roki, koliko je bilo noči brez spanca ter jutur, nasičenih z delovno vneto. Iz Morganovega življenja sem načrtno odstranil vse, kar bi ga lahko zmotilo v njegovem ustvarjalnem delu, na svoja pleča sem preložil tudi težo skrbi za posvetne potrebe; skrbel sem za najino gospodinjstvo, čez dan sem se ubadal z raznimi priložnostnimi deli, ki so nama zagotavljala kolikor toliko reden vir zaslužka, noči pa sva preživljala v neskončnih pogovorih o življenju, resnici, smislu. Ni mi bilo žal denarja za zabavo in sprostitve, v ta namen sem često kupoval vrhunska vina, drage cigarete in eksotične prigrizke; sam ne vem, koliko jutur sva pričakala budna, s čašo v nemirnih rokah, vsa razvneta od celonočne debate, da bi se potem spet razkropila vsak na svoj konec, Morgan v svojo delovno sobo, jaz pa na lov za zaslužkom. Še dandanes se najraje spominjam tega obdobja v najinem življenju, obdobja, ko med nama še ni bilo sence razdora, ki ga je prinesel čas. Med nama je vladala popolna iskrenost in zaupljivost, Morgan je brez besed, a s hvaležnostjo sprejemal moje žrtve. To mi je bilo dovolj šnje plačilo, govorila o tem nisva nikoli, med nama je vladal tih sporazum.

Čas je neusmiljeno potekal, Morganovo ime se je vse češče pojavljalo na naslovnih straneh časnikov in revij, med nama pa kot da se je nekaj zlomilo. Ni bilo več tiste prisrčne zaupljivosti, ki je med nama vladala prejšnji čas, besede so ostajale na pol poti; če sva se sem ter tja slučajno srečala z očmi, je ta ali oni brž povsile pogled, da ne bi bilo treba uzreti resnice. Morgan je vse češče izostajal z doma in preživljal čas na raznih predavanjih, seminarjih, tiskovnih konferencah in otvoritvah.

Ko se je zvečer vračal, si nisva imela povedati niti pol toliko kot svoje dni. Naporno vsakodnevno delo, ki nama je omogočalo preživetje, je iz mene izsesalo nemalo življenjske moči, roke so postale žuljave, minevali so celi meseci, ne da bi še kdaj vzle krijigo, šolanje sem že davno tega prekinil. V pogovorih je bilo vse manj stičnih točk, na katerih bi lahko gradila. To je bila cena moje žrtve. A vse le še ni bilo izgubljeno, še vedno bi se dalo marsikaj

popraviti in speljati na pravi tir, če ne bi muhava usoda hotela drugače.

Prav tisti čas sem dobil sila mikavno ponudbo za zaposlitev v tuji državi. Nisem dosti razmišljal, sprejel sem jo z obema rokama. Nemaia pa je resnično bolje, če se za nekaj časa razideva, da se stvari malce poležejo, sem si dejal. Ni minil teden dni in že sem stal na ladji, ki me je imela odpeljati v mesto službovanja. Morgan me je prišel spremit na obalo; bil je resen in mrk, ves presunjen in obenem nekako zadržan. Še ko je bila ladja že dokaj daleč od obale, je stal na pomolu in gledal za menoj. Tako sva se ločila.

Minila so leta, bolj ali manj zanimiva, sicer pa dokaj nebitvena za nadaljnji tok mojega pripovedovanja. V tujini sem proti svojim pričakovanjem preživel kar nekaj let, zamenjal precej poklicev in prepotoval dosti dežel, spoznal kopico nenavadnih ljudi in čudnih običajev. Ves čas pa sem, kolikor so mi razmere dopuščale, zasledoval Morganovo življenje in delo; večkrat sem jokal od ganotja, ko sem prebiral vesti o njegovih uspejih in časteh, kakršnih je bil deležen. Postal je častni doktor prenekateri univerze, bil je tik pred podelitvijo akademskega naslova, po nekaterih vesteh sodeč pa je zabredel tudi že v zakonski stan in postal zgleden očka svojih otrok, pa saj vse to veste tudi sami. Naj nadaljujem pripoved začeniši s trenutkom, ko sem se izkrcal z ladje na istem mestu, na katerem sva se pred leti z Morganom ločila.

Moja prva pot na kopnem je bila k njemu. Le za silo sem se očedil in uredil, saj nisem hotel izgubljati niti sekunde časa; srce je hrepenelo po srečanju s človekom, kateremu sem posvetil vse svoje življenje. Kar nekaj časa je minilo, da sem našel razkošno vilo v bogatejšem predelu mesta, kamor se je bil Morgan naselil. Odprla mi je mlada lepotica; seveda je nisem poznal, a sklepal sem, da gre za Morganovo ženo. Tudi ona me ni poznala, zato ji tudi ne zamerim, da me sprva ni hotela spustiti v hišo, pa tudi moj videz, resnici na ljubo, ni izdajal nekdanjega Morganovega sošolca, za kar sem se ji predstavil. Kmalu se je vse pojasnilo. Morgan se me je iz srca razveselil, pozno v noč sva obujala spomine, teklo je vrhunsko vino in vse se je zdelo kot v dobrih, starih časih. Šele v zgodnjih jutranjih urah sem se odpravil v hotel, kjer sem se bil nastanil, in potonil v krepčilen spanec. Prihodnost se mi je kazala v najčudovitejših barvah: z Morganom bova spet zaživela kot v starih, dobrih časih, pomagal mu bom kot nekoč, videl sem se že kot enakopravnega člana njegove družine, s katero bi delil dobro in zlo. A kakšno razočaranje me je čakalo! Z Morganom sva se sicer še večkrat dobila, a nikoli več ni bilo tistega vzdušja kot ob najinem prvem snidenju. Vse večkrat je tožil o času, ki da mu ga primanjkuje, o ob-

veznostih, ki da ga priganjajo; večkrat me je po slabi uri najinega druženja naprosil, naj odidem, češ da ima neodložljivo delo; če sem mu ponudil pomoč, jo je kar najvljudneje odklonil, kot da bi pozabil na vse, kar naju je nekoč družilo. Trpel sem neizmerno. Čakal sem, kdaj me bo povabil, naj se preselim k njemu; do tega ni prišlo, čeprav je vedel, v kakšnem položaju se nahajam, s pičlimi sredstvi in negotovo prihodnostjo. Zgledalo je, kot da je stari Morgan pozabil name. A to ni smelo, to ni moglo biti res. Nekaj drugega je moralo tičati za vsem tem, to sem ves čas slutil, a nisem mogel dognati kaj. Cele noči nisem zatisnil očesa, ko sem se ubadal s temi vprašanji.

Bila je prekrasna nedelja, ko sem Morgana povabil na izlet v hribe. Začuda je pristal. Zadal sem si nalogo, stvari priti do dna. Preživela sva čudovit dan v naravi. Šele ko sva se vračala, sem načel pogovor. Povedal sem mu vse, kar me je ves ta čas težilo. Vse, o čemer bi bilo treba spre-

govoriti že davno prej, pa nihče od naju ni zbral poguma. Morgan me je zbrano poslušal. Videl sem, da me razume. Nato je začel govoriti. Da mu je sicer hudo, a da med nama ne more biti več prijateljskega odnosa. Obveznosti ima. Svoje življenje. Da se v njegovo hišo ne morem preseliti. Ženo ima -- otroke -- naj si poiščem stanovanje sam -- delo -- obveznosti -- žena -- otroci -- akademija --

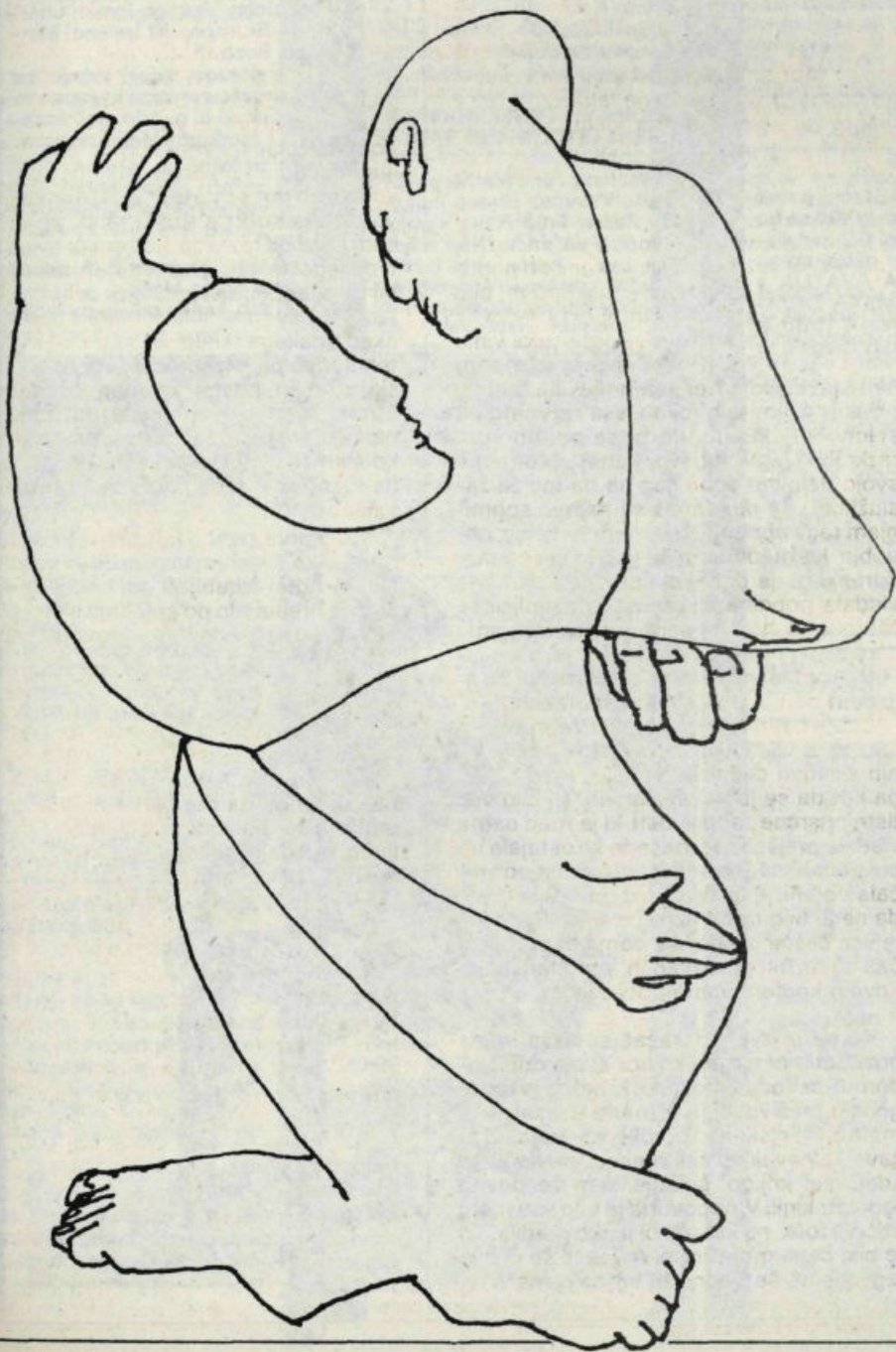
Samo stal sem in globoko presunjen lovil sapo. Morgan je gledal mimo mene in govoril. Nisem ga več poslušal. Vse mi je postalo jasno. Morgan, moj prijatelj, je zblaznel. Zblaznel! Kar konec koncev tudi ni bilo nič čudnega. Njegova občutljiva duša res ni bila sposobna sama prenašati vseh bremen dolžnosti, ki si jih je bil zadal. Potreboval je pomoč. Storil sem bil veliko napako, ko sem odpotoval v tujino. Pustil sem ga samega. Brez pomoči, brez sorodne duše, ki bi mu stala ob strani. Tega si ne bom nikoli odpustil. Že prej se mi je včasih zazdel čuden, odmaknjen v svoj

svet, a sem molčal in trpel. Zdaj pa mi je postalo jasno. Morgan je zblaznel. Blazni Morgan. Bilo mi ga je iz srca žal.

Morgan je moj prijatelj. Moram mu pomagati. Poln nekakšne bridke otožnosti, a ves v svesti si dolžnosti, ki mi je bila naložena, sem dvignil pogled in pogledal Morgana. Še zmeraj je govoril. Ni bilo več potrebno. Tu, na tej pečini, je bilo najino prijateljstvo še zadnjič na preizkušnji. Nisem smel kloniti. Še enkrat sem ga pogledal globoko v oči, hotel sem, da razume. V naslednjem hipu sem se pognal in ga z vso močjo pahnil proti robu stene. Niti kriknil ni. Stena je bila visoka, dovolj visoka. Bil je na mestu mrtev.

Ubogi Morgan. Vse življenje je trpel, ves svet je pritiskal nanj s težo, ki je njegova občutljiva duša ni več mogla prenesti. Jaz pa sem ga razumel. Jaz sem mu pomagal. Morgan, bil se tvoj edini dobrotnik!!!!

J.G: Miler

(PRE)LET NAD KULTURNIM GNEZDOM

od 10. 11. do 24. 11. 1986

Čenjeni ponudniki in potrošniki kulturnega dogajanja v našem gnezdu, ki se mu je včasih reklo Laibach! Vabimo vas na naš drugi prelet, ki bo tokrat sicer manj akrobatski kot v prejšnji številki, bo pa daljši in udobnejši. Pri prejšnjem letu je namreč prišlo do manjšega nesporazuma med navigatorjem (mano) in pilotom, ki je skrajšal predvideno ruto in namesto tega napravil bliskovit ovinek na senčno stran Alp. Upajmo, da bo v prihodnosti čim manj takih pretresov in bodo lahko leteli z nami tudi potniki z občutljivim želodcem.

Naša bojna naloga je, da z višine 10.000 metrov opazimo vse znake kulturne aktivnosti v že omenjenem gnezdu in predvidimo njihova gibanja v naslednjih dveh tednih. Ker pa za izpolnitev te naloge nujno potrebujemo koordinate in ostale podatke, ponovno obveščamo ponudnike in tvorce teh kulturnih aktivnosti, da se lahko brezplačno abonirajo na stalen sedež v našem strateškem bombniku. To lahko storite z nekaj malega kontra obveščevalnega dela – zberite vse potrebne podatke o vašem kulturnem dogodku in nam jih čimprej pošljite na naslov: TRIBUNA, Karsnikova 4, 61000 Ljubljana, za (PRE)LET NAD KULTURNIM GNEZDOM! Med prispelimi informacijami bomo opravili majhno selekcijo in uporabili samo strateško najpomembnejše.

Zdaj pa privežite varnostne pasove in ugasnite cigarete, poleteli bomo!

TEATER

Obveščali vas bomo praviloma samo o premierah, ki jih pa tokrat v glavnih ljubljanskih gledaliških hišah (vsaj po naših informacijah) še ni na obzoru. Opozarjamo pa vas na predstave v dveh kulturnih hramih!

V sredo, 12. novembra bo ob 20.00 v Srednji dvorani Cankarjevega doma uprizoritev radijske igre Dylana Thomasa POD MLEČNIM GOZDOM (Under Milk Wood) v izvedbi Jill Freud and Co.

Režija: Richard Brandon, glasba: Emma Freud, igrajo: Peter Searles, Harriet Grasby, Jill Freud...

Sanje kapetana Cat'sa, evokacija enega dneva in noči iz življenja Llaregguba, male ribiške vasice, z bleščečimi liričnimi osebami. Osem igralcev skupine Jill Freud nam prinaša izjemno doživetje. Dylanova radijska igra je tako izjemna, da jo je treba videti tudi kot odsko uprizoritev.

V petek, 14. novembra bo v Kapelici CIDM (nimamo podatka ob kateri uri) nastopila brazilska pantomimičarka DENNIS NAMURA, ki boja za svoje uspeh s svojim delom v Parizu.

V torek, 18. novembra ob 20.00 uri bo (spet) v Srednji dvorani CD nastopil Kamerni teatar 55 iz Sarajeva s predstavo D. Trifunovića in S. Kovačevića MANDRAGOLA ALI HALOGENI ELEMENTI.

Režija: Violeta Džoleva-Zubičević, igrajo: Željko Bebek (I), Branko Djurić, Jasna Beri, Miodrag Trifunov...

Izročilo govori, da ta koren nima vpliva samo na človekovo duhovno dejavnost, pač pa predvsem na njegovo plodnost.

To je dovolj, da so sarajevski ustvarjalci zabavni tekst Nicola Machiavellija »ponašili« z znanimi rokerji in ostalimi zabavljači in naredili iz njega musical.

KINO

V četrtek 13. in petek 14. novembra ob 20.00 se bo v Srednji dvorani CD nadaljeval ciklus filmov italijanskega režiserja PUPPIJA AVATIJA s filmoma DIPLOMSKA ZABAVA (Festadi laurea) – 1985 in BOŽIČNO DARILO (Regalo di Natale) – 1986.

Prvi film je »komedija zmešnjav« okoli praznovanja diplomirance, ki se izkaže, da to v resnici sploh ni; drugi pa je komorna igra na filmu, ki ni niti najmanj dolgočasna, saj režiser s pridom uporabi kinematografska izrazna sredstva, da bi razkril zapletene odnose med prijatelji, ki se zberejo na usodno partijo kart.

Kinoteka pa nam v teh štirinajstih dneh ponuja:

10.11.: LOV NA ČAROVNICE (LES SORCIERES DE SALEM), Francija – DR Nemčija, 1957. Scenarij: Jean-Paul Sartre po romanu Arthurja Millerja. Režija: Claude Renoir. Igrajo: Yves Montand, Simone Signoret, Mylene Demongeot...

Konec 17. stoletja, Massachusetts. Proctor noče podpisati dokumenta, s katerim bi ga sodišče odredilo krivde, ker je dojel, da bo njegova mučniška smrt pomagala, da se mesto Salem osvobodi histerije, s katero preganja čarovnice...

NJEGOVO • NEZVESTO DEKLE (HIS GIRL FRIDAY), ZDA, 1940. Scenarij: Charles Lederer, Ben Hecht po drami

naslovna stran Charlesa MacArthurja. Režija: Howard Hawks. Igrajo: Rosalind Russell, Cary Grant, Ralph Bellamy...

»Skoraj ga ni filma, ki bi se odvijal hitreje od tega: stavki kar bežijo in gagi tudie – Manny Farber

11.11.: LJUBEZENSKA ZGODBA (LOVE STORY), ZDA, 1970.

Scenarij: Erich Segal po lastni zgodbi. Režija: Arthur Hiller. Igrajo: Ali McGraw, Ryan O'Neal, Ray Milland...

Zgodba o mladem paru, ki se zaljubi, poroči in kratak čas srečno živi... Potem pa pride smrt...

12.11.: LJUBEZEN NA BOJIŠČU (BATTLE CIRCUS), ZDA, 1954.

Scenarij in režija: Richard Brooks. Igrajo: Humphrey Bogart, June Allyson, Keenan Wynn...

Spet ljubezen, tokrat sredi korejskega bojišča. Ljubezen med oficirjem in bolničarko.

KRI IN PESEK/KRVAVE ARENE (BLOOD AND SAND), ZDA, 1922

Scenarij: June Mathis po romanu Vicente Blasca Ibaneza. Režija: Fred Niblo. Igrajo: Rudolph Valentino, Nita Naldi, Lila Lee... Pozor: spet bomo deležni glasbene spremljave pianista Boruta Lesjakal

Ta upodobitev Ibanezovega romana je izvrstna in visoko prekaša kasnejšo (zvočno) Mamoulianovo različico. O.O.I (Obvezen ogled!)

13.11.: PUSTOLOVŠČINE ARSENA LUPINA (LES AVENTURES D'ARSENE LUPIN), Francija-Italija, 1956.

Scenarij: J. Becker, A. Simonin po zgodbah Maurica Leblanca. Režija: Jacques Becker. Igrajo: Robert Lamoureux, Liselotte Pulver, Otto E. Hasse...

Neulovljivi pridanič in neubranljivi očarljivi Arsene Lupin se tokrat – seveda primerno preoblečen – navdušuje nad nakitom v sefih...

14.11.: VALDEZOVI KONJI (THE VALDEZ HORSES) Italija-Spanija-Francija, 1973.

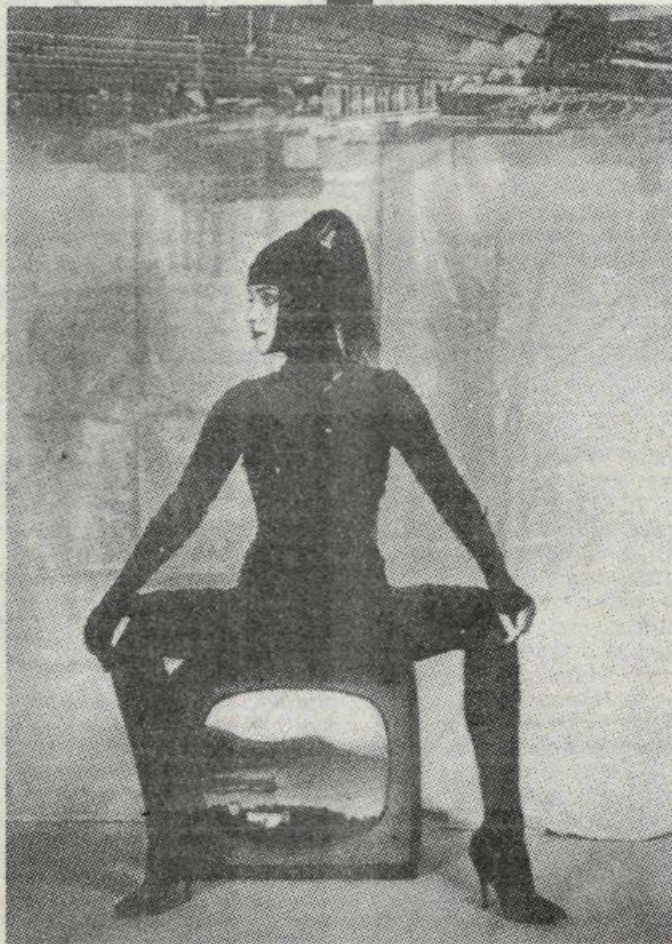
Scenarij: Dino Maiuri, Massimo de Rita, Clair Huffaker, po romanu Leeja Hoffmana. Režija: John Sturges. Igrajo: Charles Bronson, Jill Ireland, Marcel Bozzuffi...

Valdezovi konji veljajo za Sturgesov evropski vestern in za film, ki bi ga bilo moč označiti s stavkom »Moje kraljestvo je moj konj«.

15.11.: OPIČJE NORČIJE (MONKEY BUSINESS), ZDA, 1931.

Režija: Norman Z. McLeod. Igrajo bratje Marx.

Tisto, kar se odvija na ladij-

skem krovu, velja za najboljšo, kar so Marxi v svojih norčijah pokazali...

V POMLADI ŽIVLJENJA (THE YEARLING), ZDA, 1946

Scenarij: Paul Osborn po romanu Marjorie Kinnan Rawlings. Režija: Clarence Brown. Igrajo: Gregory Peck, Jane Wyman, Clade Jarman...

Farmarjev sin je ves prevzet od ljubezni do sminnega mladiča, ki ga je vzel k sebi, da bi skrbel zanj...

17.11.: GUSAR (THE BUC-CANEER), ZDA, 1958.

Scenarij: J.L. Lasky, Berenice Mosk po scenariju Cecila B. de Milla. Režija: Anthony Quinn. Igrajo: Yul Brynner, Claire Bloom, Charles Boyer, Charlton Heston...

Zgodba o slovitem gusarju, ki je v času vojne 1812 pomagal ameriškemu predsedniku Jacksonu premagati Angleže.

IMETI IN TUDI NE (TO HAVE AND HAVE NOT), ZDA, 1944.

Scenarij: Jules Furthman, William Faulkner po romanu Ernesta Hemingwaya. Režija: Howard Hawks. Igrajo: Humphrey Bogart, Laurene Bacall, Walter Brennan...

Hawksu je bil Hemingwayev roman le »izgovor za nekaj dobrih prizorov«. Kljub temu pa je to film z jasnim antifašističnim sporočilom, to je protestom proti kakršnemu koli avtoritarnemu vmešavanju v pravice posameznika.

18.11.: IZGANJAČ HUDIČA (THE EXORCIST), ZDA, 1973.

Scenarij: William Peter Blatty po lastnem romanu. Režija: William Friedkin. Igrajo: Ellen Burstyn, Linda Blair, Max von Sydow...

Dvanajstletno dekletce obsede hudič in jo spremeni v nevarno pošast. Preden jo ozdravijo, zaradi nje umre nekaj ljudi... O.O.I

19.11.: PADLI ANGEL (FALLEN ANGEL), ZDA, 1945.

Scenarij: Harry Kleiner po romanu Martyja Hollanda. Režija: Otto Preminger. Igrajo: Dana Andrews, Alice Faye, Linda Darnell...

PODZEMLJE (UNDERWORLD), ZDA, 1927.

Scenarij: J. von Sternberg, Ben Hecht, Robert N. Lee. Režija: Joseph von Sternberg. Igrajo: George Bancroft, Evelyn Brent, Clive Brook... Glasbena spremljava: Borut Lesjak.

Podzemlje velja za prvi film, ki je gangsterje predstavil kot junake in je hkrati ustvaril abecednik, po katerem so se režiserji oziroma scenaristi tovrstnih del ravnali še nekaj desetletij... O.O.I

20.11.: BLAZNOST

(FRENZY), V. Britanija, 1972. Scenarij: Antony Shaffer po romanu Arthurja La Berna. Režija: Alfred Hitchcock. Igrajo: Jon Finch, Alec McCowen, Barry Foster...

Hitchcock je iz običajne kriminalistične zgodbe, polne klišejev in zasoljene s seksom, ustvaril blazno napeto in duhovito štorijo, v katero je vtaknil vse, kar ga je veselilo in mu bilo pri srcu... O.O.I

2.11.: KRIK STRAHU (TASTE OF FEAR), V. Britanija, 1961.

Scenarij: Jimmy Sangster. Režija: Seth Holt. Igrajo: Susan Strasberg, Ann Todd, Ronald Lewis...

Vešče zapletena zgodba, ki spominja na Clouzotove DEMONE.

22.11.: BISTRE GLAVE (BLOCKHEADS), ZDA, 1938.

Scenarij: James Parrott idr. Režija: John G. Blystone. Igrajo: Stan Laurel in Oliver Hardy.

Stan še dvajset let po koncu vojne čuva strelski jarek, ker mu pač nihče ni rekel, naj gre domov...

VETROVI JAMAJKE (A HIGH WIND IN JAMAICA), V. Britanija, 1965.

Scenarij: Stanley Mann idr. po romanu Richarda Hughesa. Režija: Alexander Mackendrick. Igrajo: Deborah Baxter, Anthony Quinn, James Coburn...

Skupina otrok, ki so zapustili Jamajko in so na poti domov, pade v roke gusarjem...

GLASBA

Ponedeljek, 10. novembra ob 20.00 v Okrogli dvorani CD

SYLVIA ANDERS & JUSTUS NOLL bosta predstavila Bertolda Brechta malo drugače – kot glasbenika in ustvarjalca čudovitih songov, ki jih poznamo iz njegovih del: Opera za tri groše, Berlinski Requiem...

Četrtek, 13. novembra ob 19.30 v Mali dvorani CD

Borbala Dobozy (Madžarska), Urte Lucht (Švica) in Tjaša Požar bodo izvedli program baročne glasbe za čembalo.

Četrtek, 13. novembra ob 20.00 v Veliki dvorani CD

BERND KOPPEN, orgle
Večer jazza drugače – z orglami in originalnimi improvizacijami mladega glasbenika iz Wuppertala.

Okoli 20.11. pa naj bi se spet zgodil koncertni doživljaj sredi Goriških brd – v Humu. Tokrat s švedskim bandom UNDERLAND, o katerem žal nimamo nobenih informacij.

V petek, 14. novembra pa se bo v Veliki dvorani Študentskega naselja dogodil Večer »retro-punka« ali »Se pomnite punkerji?«. V organizaciji ŠKUC – R.O.P.O.T.-a bodo nastopili punk heroji iz drugega vala punka v V. Britaniji leta 1976 – UKSUBS!!!!

Okoli 15.11. pričakujemo koncerte francoske alter-jazz skupine Neo Museum z gostom po večjih slovenskih krajih v organizaciji glasbene redakcije ŠKUC-a.

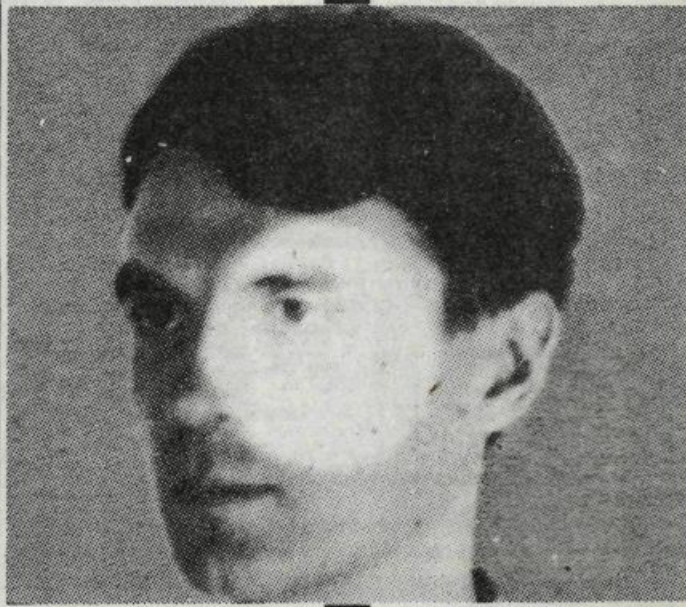
Iz uradnih virov smo izvedeli, da je skupina QUATEBRIGA že posnela večino materiala za novo (drugo) ploščo. Fantje so »zreducirali« svoje vrste – o triu pravijo: »To je najidealnejša zasedba in seveda najboljša v zgodovini QUATEBRIGA in slovenske glasbe nasploh.« O podrobnejših informacijah o snemanju vas bomo poskušali še obvestiti. Zasedba skupine pa je po predvidevanjih najverjetneje: Milko Lazar, Nino de Gleria in Rendla Aleš.

KLUBSKO DOGAJANJE

Mrtvilo, mrtvilo, mrtvilo, sivo mrtvilo! Odkar je tudi K 4 popustil pod pritiski starejših občanov, DPOjev in ostalih, je Ljubljana utonila v provincialno temo. Kje ste vsi vi preganjani, obritih glav, dolgolasi, razcapani, v usnjenih jaknah, s vojaških škornjih, tetovirani, s praznimi denarnicami, drugače misleči, drugače hotelci – PRIDITE NA PLAN IZ ZAKAJENIH LUKENJ, DVIKNITE ROKE PROTI NEBU IN KRIKNITE V GNEVU: HOČEMO SVOJ KLUB!!! NE DOVOLITE, DA VAS STARCI VSAKIČ ZNOVA ZJEBEJO, V SLOGI JE MOČ!

Za en večer bo vstal od mrtvih slavni KLUB 16 na filofaksu. To se bo zgodilo v sredo, 12. novembra, ko bo z začetkom ob 19.00 odrolana video kasetna s slavnim filmom še bolj slavnih TALKING HEADS: STOP MAKING SENSE! Po projekciji bo seveda ŽUR, kar se za tako priložnost vsekakor spodobi. Vabljeni!

Premik na boljše obeta tudi novica o na novo uvedenih torkovih altervečerih v eksotiki diskoteke PALMA. V torek torej na juriš v Palmo, rolala se bo VAŠA glasba; še prej pa nabavite žepe z denarjem!

PISMO KAZIMIRA MALEVIČA

(A LETTER FROM KAZIMIR MALEVICH)

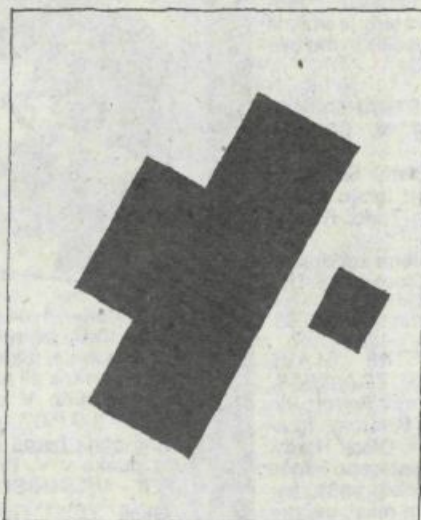
Moji dragi prijatelji!

Zelo sem bil presenečen, ko sem iz članka *Diaorama* (*Art in America*, marec 1986) zvedel, da je umetnik David Diao kopiral moje delo, pri čemer je uporabil slavno fotografijo »Zadnje futuristične razstave«, postavljene v Petrogradu od 17. decembra 1915 do 19. januarja 1916. Sprva sem bil malce zbežan, čez čas pa so mi ideje in same slike postale všeč. Upam, da si jih bom lahko kdaj ogledal v živo. Nič manj presenetljiv pa ni bil podatek iz istega članka, da so v zadnjem času tudi nekateri drugi umetniki iz vašega prekrasnega New Yorka uporabili moje delo. Kar ne morem se znebiti vprašanja: Zakaj? Zakaj zdaj, po tolikih letih?

Te mrzle in snežene zime v Petrogradu l. 1915 se spominjam, kot bi bilo včeraj. Vse je bilo v gibanju. Bil je to čas velikih upov, entuziazma, optimizma, futurizma in, seveda, Revolucije. Lahko si jo zavohal celo v mrzlem ruskem zraku. Konec velikega stoletja ... nova era ... ogromna in hladna zgradba na Marsovem polju (Marsovo Pole) št. 7 ... »Zadnja futuristična razstava« ... 0,10 ... nobenega gretja ... Puni je tekal okoli in nenehno vpraševal po žeblih ... Kliun je bil precej živčen; kot ženin pred poroko. Moram priznati, da nisem imel nobenih predhodnih načrtov za svojo – kot bi zdaj rekli – »instalacijo«. Nastala je popolnoma naključno. Vedel sem le, da mora biti *Črni kvadrat* v zgornjem kotu. Vse ostalo je bilo nepomembno. Ko sem obešal majhne suprematistične slike sem ter tja po zidu, se mi ni niti sanjalo, da bo postala fotografija te instalacije tako slavna in da bo objavljena v stotinah knjig in revij. In danes je celo »citirana« v slikah enega mojih kolegov! Ne spomnim se več, kdo je napravil ta posnetek, toda to je samo fotografija, in to črno-bela. Nobenih barv! In zdi se mi, da postaja ta fotografija celo pomembnejša od mojih suprematističnih slik! To je bil poglobitveni razlog, da sem leta in leta razmišljal o ponovni postavitvi te iste razstave.

Ker iz očitnih razlogov tega ni bilo možno storiti v Petrogradu, sem se odločil, da bom udejanil »Zadnjo futuristično razstavo« natanko 70 let pozneje (17. 12. 1985 – 19. 1. 1986) v majhnem stanovanju sredi prelepega Beograda. Del razstave je bil točen posnetek petrograjske instalacije. Toda tokrat brez papirjev z naslovi na stenah, brez števil, brez stola. Drugi del te razstave je predstavil nekatera moja novejša, neo-suprematistična dela: suprematistične ikone na starodavnih reliefih in skulpturah. Suprematistične ikone v konici igle.

Vem, da bo za večino izmed vas to pismo predstavljalo veliko presenečenje, saj

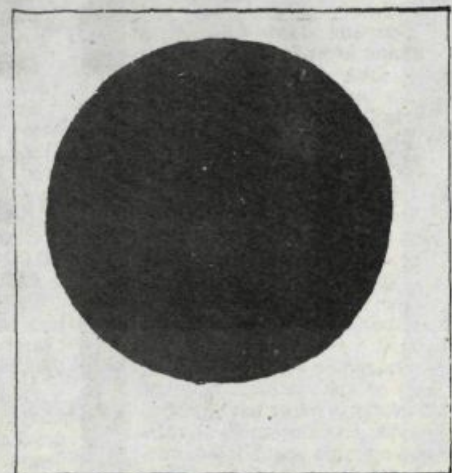
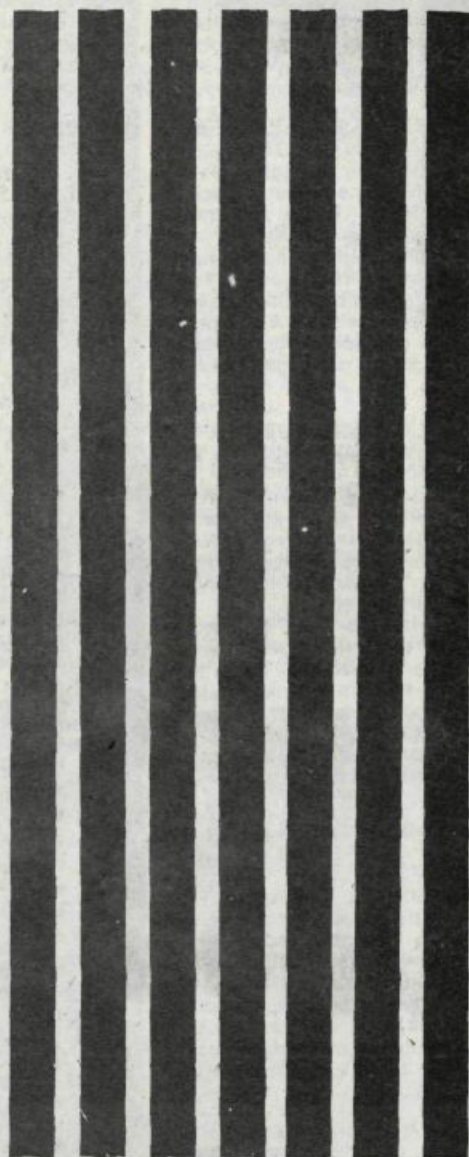

velja splošno prepričanje, da sem umrl leta 1935! Vem ... Suetinova krsta ... velika pogrebna procesija na ulicah Leningrada ... *Črni kvadrat* na grobu ... Da, mnogo ljudi misli, da sem umrl. Toda, ali sem res?

Kazimir Malevich, Belgrade, Yugoslavia

Opomba: To pismo je bilo objavljeno v septembrski št. revije *Art in America*.

Našel, prevedel
in priredil:
Itok Aberšek

TI!
KAJ ŠE ČAKAŠ? NE DOVOLI, DA TE ČAS
PREHITI.
ČE HOČEŠ USTVARJATI LASTNO
PRIHODNOST, PRIDI NA TRIBUNO.
NE DOVOLI, DA ZGODOVINA MANIPULIRA
S TABO.
POSTANI TI GOSPODAR ZGODOVINE.
ČAKAMO TE VSAKO SREDO OB 17.30 NA
KERSNIKOVI 4/I.